

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. _____

din _____
Chișinău

**Cu privire la aprobarea Strategiei naționale
de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor
pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni pentru
implementarea acesteia**

În scopul creării unui mediu investițional atractiv pentru investiții în economia Moldovei și asigurării promovării exporturilor de mărfuri și servicii autohtone, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Strategia națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020, conform anexei nr.1;

Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020, conform anexei nr.2.

2. Ministerele și alte autorități administrative centrale:

vor întreprinde măsurile necesare pentru implementarea Planului de acțiuni menționat;

vor asigura includerea în procesul de planificare bugetară anuală și pe termen mediu a surselor financiare necesare pentru implementarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni nominalizat;

vor prezenta anual, pînă la 31 ianuarie, Ministerului Economiei, Raportul instituțional privind implementarea Planului de acțiuni și propuneri de completare și actualizare a acestuia, după caz.

3. Ministerul Economiei va prezenta anual, pînă la 31 martie, Guvernului, Raportul de monitorizare privind implementarea Planului de acțiuni, aprobat de către Consiliul pentru Competitivitate, cu propunerile de completare și actualizare, după caz.

4. Institutul Național de Cercetări Economice va elabora Metodologia de evaluare a impactului Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale, care va fi aprobată ulterior de Consiliu.

5. Institutul Național de Cercetări Economice va pregăti, în baza Metodologiei de evaluare a impactului Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale, rapoartele de evaluare ale impactului Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale și le va prezenta Ministerului Economiei.

6. Ministerul Economiei va prezenta Guvernului două rapoarte de evaluare (în 2018 și 2021), în baza indicatorilor și datelor statistice relevante, conform obiectivelor trasate.

7. Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei vor prezenta, trimestrial, Ministerului Economiei și Organizației de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului informația statistică privind indicatorii cu impact direct ai Strategiei.

8. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina viceprim-ministrului și a ministrului economiei.

9. Autoritățile publice centrale, în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, vor aduce actele lor în concordanță cu prezenta hotărâre.

Prim-ministru

PAVEL FILIP

STRATEGIA națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020

Introducere

1. După recesiunea acută din anii 1990, creșterea economică a Republicii Moldova a reînceput în anul 2000. În perioada 2000-2014, a fost înregistrată o creștere medie a PIB-ului de circa 5% anual. Deși, la prima vedere, această rată a creșterii impresionează, în realitate, aceasta abia dacă atinge nivelul mediu realizat de statele din Europa și Asia Centrală (EAC)¹ în aceeași perioadă. Astfel, după ce a intrat în procesul de tranziție ca una dintre cele mai sărace țări din această regiune geografică și după ce a suferit un colaps de aproape 65% a PIB-ului pe durata primului deceniu de tranziție, Republica Moldova a înregistrat contra-performața de a stagna pe parcursul a încă un deceniu și jumătate în ceea ce privește convergența nivelului de venituri chiar și cu țările relativ sărace din EAC. Din cauza vulnerabilităților sale structurale, o serie de șocuri de natură energetică, economică, climaterică și comercială au făcut și mai dificilă realizarea acestei convergențe. Astfel, provocarea principală pentru economia Republicii Moldova constă *nu în menținerea creșterii acesteia, ci în accelerarea economică semnificativă și în trecerea la o economie mult mai echilibrată, diversificată și solidă din punct de vedere structural.*

2. În ultimul deceniu au fost realizate mai multe studii ce analizează obstacolele critice în calea creșterii economice a Republicii Moldova². O constatare comună a acestora este că, din cauza unei piețe interne foarte limitate, o creștere accelerată și durabilă a venitului național este posibilă doar prin intermediul creșterii și diversificării exporturilor. Un model de dezvoltare orientat spre exporturi ar permite valorificarea plină a avantajelor naturale ale țării, cât și a noilor oportunități oferite de acordurile comerciale bilaterale și multilaterale la care Republica Moldova este parte. Creșterea rapidă a exporturilor și diversificarea lor structurală constituie cea mai corectă opțiune pe care Republica Moldova trebuie să o urmeze pentru a atinge îmbunătățiri semnificative în standardele de viață pentru generațiile actuale și viitoare.

¹ Grupul regional al Europei și Asiei Centrale este o categorie utilizată de instituțiile internaționale, în special, de Banca Mondială și include: Albania, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Bosnia-Herțegovina, Bulgaria, Georgia, Kazahstan, Kyrgyzstan, Kosovo, Macedonia, Moldova, Muntenegru, Polonia, România, Rusia, Serbia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan.

² Inclusiv, Valentin Bozu, Dumitru Caragia and Iurie Gotisan, „Final Analysis of Constraints to Economic Growth. Republic of Moldova”, Chisinau, Moldova, 2007, https://assets.mcc.gov/documents/Moldova_CA_withCover.pdf; Ana Popa and Alexandru Oprunenco „Constraints Analysis. Draft”, Chisinau, Moldova, 2010, http://expert-grup.org/en/biblioteca/item/download/936_ac3e782874e2a995bef0005c0dc5f73d;

World Bank, „Moldova : Opportunities for Accelerated Growth, A Country Economic Memorandum for the Republic of Moldova. Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/8698>.

\\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

Decalajul tehnologic reprezintă, însă, un neajuns structural major care subminează competitivitatea exporturilor moldovenești. Investiții majore în dezvoltarea capitalului productiv sunt necesare pentru recuperarea decalajului tehnologic și, astfel, pentru catalizarea modelului de creștere orientat spre exporturi. Prin urmare, obiectivul de creștere și diversificare a exporturilor este văzut ca unul care derivă din cel de ameliorare a activității investiționale.

3. Investițiile în capitalul productiv pot proveni atât din surse interne, cât și din cele externe. Această dihotomie „investiții locale – investiții străine” sub nici o formă nu presupune că unele ar trebui să fie avantajate în raport cu altele în cadrul politicilor investiționale, ci doar faptul că fiecare categorie răspunde unor nevoi diferite, are potențial diferit și rol diferit în accelerarea și diversificarea creșterii economice. Investițiile locale au un rol important pentru dezvoltarea capitalului productiv în sectoarele „tradiționale”, în care Republica Moldova deține anumite competențe tehnologice (industria alimentară, industria băuturilor alcoolice, confecțiile, etc.) sau care sunt mai puțin atractive pentru investitorii străini din cauza accesului restrâns la factorii-cheie de producție (agricultura). Cu un sector financiar insuficient de dezvoltat, volumul resurselor investiționale interne este unul destul de limitat și, pe deasupra, întreprinderile autohtone nu dispun de suficiente competențe tehnologice pentru a investi în sectoarele „noi”, promițătoare sub aspectul productivității, calității, sofisticării și diversificării structurale a creșterii economice. Investitorii locali, în mod evident, explorează și potențialul industriilor noi, dar o fac la o scară mult mai mică, inclusiv sub aspectul numărului de locuri de muncă create, decât companiile internaționale care vin cu o experiență de câteva decenii, cu un set complet de competențe tehnologice și cu canale garantate de desfacere a producției.

4. De aceea, și investițiile străine, în special investițiile străine directe (ISD), au un rol esențial în accelerarea activității investiționale și depășirea mai rapidă a decalajului tehnologic. Pentru a realiza o creștere economică mai înaltă chiar din primul deceniu de reforme economice de piață, țările din Europa Centrală și de Est s-au bazat, și ele, pe atragerea investițiilor străine, deși dispuneau de mai multe resurse financiare interne și de tradiții tehnologice mai avansate decât are Republica Moldova în prezent. Din câte arată exemplul acestor țări, un număr mai mare de istorii de succes ale investitorilor străini la etapele inițiale generează și mai multe investiții la etapele ulterioare, lărgeste accesul la piețele externe de desfacere și susține avansarea tehnologică și diversificarea structurală a exporturilor. Astfel, ISD contribuie în mod direct la dezvoltarea exporturilor prin creșterea și diversificarea structurală a ofertei interne, prin sporirea productivității și prin crearea locurilor de muncă în industriile „noi”. Însă ISD au și o importantă influență colaterală asupra exporturilor, chiar și atunci când nu sunt plasate în sectoare orientate în mod direct la exporturi. Astfel, investițiile străine plasate în sectoarele orientate la piața internă, furnizând în mod mai eficient și/sau mai calitativ servicii sau inputuri sectoarelor orientate la

exporturi, pot să contribuie în mod esențial la creșterea productivității celor din urmă. De asemenea, ISD generează efecte de difuziune (spillovers) a tehnologiilor și know-how-ului în întreaga economie, astfel realizându-se o creștere generalizată a productivității, inclusiv în sectoarele care nu beneficiază atât de mult de ISD. Investițiile străine generează, astfel, și un mare număr de locuri de muncă indirecte și stimulează dezvoltarea abilităților antreprenoriale, mai ales atunci când IMM-urile locale devin parte a lanțurilor tehnologice ale firmelor cu ISD. Combinarea acestor efecte duce la realizarea unor venituri mai mari și mai stabile și, respectiv, la creșterea nivelului de trai al cetățenilor.

5. Strategia de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exporturilor pentru perioada 2016-2020 (denumită în continuare „Strategie”) a fost concepută pentru a contribui la sporirea valorică și diversificarea structurală a exporturilor moldovenești, care în mod tradițional erau axate pe un spectru îngust de produse. Exporturile mai productive și mai diversificate vor constitui factorul-cheie pentru echilibrarea balanței comerciale, pentru crearea de noi locuri de muncă decente și pentru asigurarea unei dezvoltări economice durabile. Investițiile, în special ISD și cele care conectează IMM-urile la ISD, sunt văzute în această Strategie ca principalul instrument pentru valorificarea potențialului de export al țării, de aceea, creșterea volumului ISD este un obiectiv fundamental al Strategiei. Strategia va susține îndeplinirea angajamentelor asumate de Guvern în cadrul Acordului de Asociere cu UE, care pune accentul pe îmbunătățirea esențială a climatului investițional și pe sporirea competitivității țării pe piețele externe. Strategia va contribui la reducerea decalajului competitiv al țării, va stimula potențialul productiv și va modifica structura economiei prin reducerea rolului sectoarelor și tehnologiilor neproductive, contribuind astfel la atingerea obiectivelor de dezvoltare stabilite de Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” (SND) aprobată prin Legea nr.166 din 11 iulie 2012. Investițiile (în special, ISD) vor fi principalul pilon al acestei tranziții, prin generarea unor bunuri și servicii care vor ținti în mod direct piețele externe, prin crearea unor noi lanțuri tehnologice și aprofundarea celor existente, precum și prin difuzia cunoștințelor tehnologice și a expertizei manageriale avansate, inclusiv către sectoarele care nu sunt orientate spre comerțul extern sau care nu beneficiază de ISD.

6. Strategia interacționează logic și conceptual cu alte strategii de dezvoltare adoptate în Republica Moldova. Atenuarea constrângerilor legate de cantitatea și calitatea forței de muncă, care se numără printre cele mai mari obstacole în calea atragerii investițiilor și creșterii exporturilor, va depinde de implementarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pentru perioada 2013-2020. Dezvoltarea legăturilor dintre ISD și IMM-urile moldovenești, precum și dezvoltarea capacităților de export a celor din urmă, este funcție de eficiența aplicării Strategiei de dezvoltare a sectorului IMM pentru perioada 2012-2020. Securitatea drepturilor de proprietate și asigurarea

respectării obligațiilor contractuale – alți doi factori esențiali pentru atragerea, reținerea și dezvoltarea ISD și celor interne - urmează a fi îmbunătățite în urma implementării Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru perioada 2011-2016.

7. Obiectivul de majorare a exporturilor urmează a fi atins, astfel, prin efectul cumulat al investițiilor străine și a celor locale integrate în lanțurile tehnologice ale investitorilor străini și canalizate în sectoarele economice orientate spre export. Strategia de intervenție și acțiunile planificate subliniază importanța îmbunătățirii climatului de afaceri în Republica Moldova spre beneficiul tuturor întreprinderilor și a susținerii dezvoltării și integrării internaționale a IMM-urilor. În acest fel, IMM-urile vor putea deveni furnizori de produse și servicii pentru întreprinderile mari (inclusiv, pentru companiile transnaționale) și vor putea să își exporte mai profitabil și propriile bunuri și servicii. Mai mult decât atât, chiar dacă în dezvoltarea sectoarelor „noi” de export se mizează în special pe ISD, firmele moldovenești dornice și capabile să facă investiții generatoare de un număr considerabil de locuri de muncă în domeniile prioritare, de asemenea vor putea utiliza facilitățile și oportunitățile oferite în cadrul prezentei Strategii. Fără a diminua importanța acestor elemente, Strategia pune un accent important pe obiectivul de accelerare a exporturilor prin intermediul ISD, în contextul unui deficit de capital investițional și de know-how intern, de resurse financiare limitate și a unui cadru de timp restrâns. De asemenea, Strategia țintește investițiile locale în acele industrii și întreprinderi care ar putea fi mai ușor integrate în lanțurile tehnologice ale întreprinderilor cu capital străin.

8. Un aspect important al Strategiei este faptul că aceasta vizează sectoarele cele mai promițătoare din punct de vedere al potențialului în atragerea ISD, în crearea locurilor de muncă și în generarea exporturilor pentru următorii 4-5 ani. Aceste sectoare au fost identificate, în mare parte, prin analiza tendințelor recente ale ISD în Europa Centrală și de Est, inclusiv și a celor din Republica Moldova, prin evaluarea capacităților de absorbție a ISD, a nevoilor stringente și a constrângerilor interne din Republica Moldova în raport cu oportunitățile de ISD care există la nivel regional, precum și prin identificarea clară a avantajelor competitive ale țării (în special, cu ajutorul indicelui Avantajelor Competitive Relevante). Astfel, au fost identificate 7 sectoare prioritare pentru politicile orientate spre atragerea investițiilor și promovarea exporturilor: (i) informații și comunicații; (ii) fabricarea de mașini și echipamente; (iii) activități de servicii administrative și activități de servicii suport; (iv) fabricarea de utilaje și piese; (v) fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte și fabricarea încălțămintei; (vi) echipamente electrice ; (vii) industria alimentară și agricultura.

9. Prioritizarea unor industrii nu implică dezavantajarea altora. Strategia este bazată pe o abordare realistă conform căreia resursele financiare și

umane foarte limitate ale țării vor fi utilizate pentru a răspunde nevoilor sectoarelor prioritare care pot oferi rezultate rapide, în special sub aspectul creării locurilor de muncă. În particular, Organizația pentru Atragerea Investițiilor și Promovarea Exporturilor din Moldova (MIEPO), dispune de prea puține resurse financiare pentru a-și consolida competențele tehnologice și de expertiză în toate sectoarele economice. Din acest motiv, industriile care vor emerge în viitor ca sectoare cu potențial ridicat, dar care în prezent au o distribuție geografică mică și îngustă, nu au fost considerate ca fiind sectoare prioritare și care ar aduce rezultate rapide. Dacă pe parcursul implementării Strategiei vor apărea alte sectoare promițătoare, Strategia va fi adaptată în mod corespunzător. În același timp, Strategia țintește în mod clar eliminarea constrângerilor orizontale care împiedică deopotrivă investițiile străine și locale în toate sectoarele.

Figura 1. Ciclul de viață a ISD

Sursa: "Investment Policy: Navigating Foreign Investment Policy", World Bank Group, 2014.

10. Aspectul esențial care diferențiază noua Strategie de cea precedentă constă în abordarea complexă și integrată. ISD nu mai sunt văzute ca un set de tranzacții unice menite să atragă în țară investitori străini, dar ca o relație în continuă dezvoltare cu investitorii pe parcursul întregului ciclu de viață al investițiilor (Figura 1). Schimbarea logicii de politici pe care o reflectă Strategia constă în faptul că se urmărește nu doar *atragerea*, dar și *menținerea*, și *dezvoltarea* legăturilor dintre sectoarele care beneficiază de ISD și restul economiei, inclusiv cu IMM-urile moldovenești, astfel *maximizând beneficiile pe termen lung de dezvoltare pentru Republica Moldova* provenite din investițiile străine și din interacțiunea acestora cu cele locale.

1. Atragerea investițiilor și promovarea exporturilor: situația curentă și tendințele principale

1.1 Principalele tendințe în evoluția exporturilor

11. Pe parcursul ultimului deceniu, comerțul extern cu bunuri a crescut cu ritmuri alerte, deși exporturile – mai lent decât importurile. În perioada 2005-2014, valoarea exporturilor de bunuri din Republica Moldova a crescut, în medie, cu circa 10,4% anual, în timp ce importurile - cu circa 13,9%, ceea ce a rezultat în creșterea valorii absolute a deficitului în comerțul cu bunuri (Figura 2). Raportat la PIB, însă, deficitul în comerțul cu bunuri a crescut doar pînă în 2008, cînd a atins nivelul de -54,6%, după care a scăzut, în 2009-2014 fiind, în medie, de -39,4%. De fapt, riscurile legate de soldul comercial negativ sunt puternic exagerate în dezbaterile de politici, deoarece odată cu stabilizarea influxurilor de remitențe, și deficitul comercial va manifesta o tendință firească de îmbunătățire. Mai mult decât atât, o bună parte din creșterea importurilor de bunuri este atribuită fenomenului de comerț intra-industrial, unul foarte important în Republica Moldova, unde o serie de întreprinderi industriale activează în cadrul unor contracte de prestare a serviciilor de procesare externă încheiate cu contra agenți din străinătate. Indicatorul Grubel-Lloyd al intensității comerțului intra-industrial³ atestă valori foarte înalte pentru o serie de bunuri, depășind nivelul de 0,9 pentru asemenea produse ca: articolele de îmbrăcăminte și accesoriile de îmbrăcăminte; legumele uscate; cablurile izolate; jerseurile, puloverele și articolele similare; instrumentele de măsurare, verificare și control; veste, treniuri, pardesiuri, hanorace și articole similare; costume și cămăși pentru bărbați; mobilă și articole de finisaj; pompe pentru lichide; vermut și lichioruri. Cea mai mare parte a comerțului intra-industrial moldovenesc se referă la comerțul vertical, care presupune exportul și importul simultan de bunuri care fac parte din aceeași categorie comercială, dar aflate la diferite etape de procesare tehnologică. Valorificînd, astfel, avantajele sale competitive de moment, Republica Moldova importă componente tehnologic-, design- și capital-intensive, pentru a le asambla în produse gata la etapele finale care presupun utilizarea intensivă a forței de muncă.

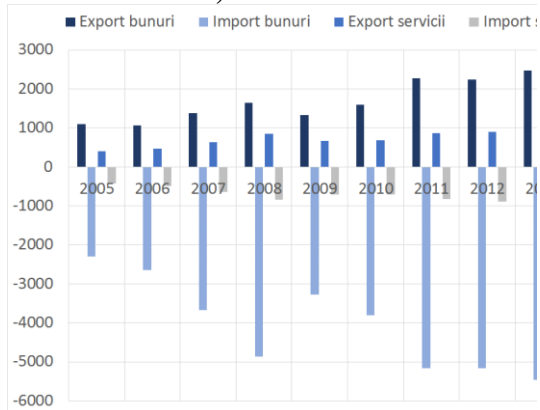
12. Comerțul cu servicii a fost ceva mai echilibrat în perioada de referință, soldul comercial fiind, episodic, chiar pozitiv. Importurile au crescut cu o rată medie anuală de 11,7%, iar exporturile - cu 10,7%. Cota exportului de servicii în total exporturi ale Republicii Moldova este una atipic de înaltă pentru țările din regiune, variind pe parcursul perioadei în jurul valorii de 30% (Figura 3). Cota serviciilor în total exporturi ar putea fi de fapt, și mai mare, dacă admitem ipoteza că o parte din reexporturile declarate de bunuri (care în 2014 au fixat cota de 35% din total exporturi de bunuri) reprezintă, de fapt, valoarea unor servicii de logistică comercială și transport pe piețele răsăritene, prestate de firmele moldovenești de transport și logistică partenerilor vestici. Acest important rol al serviciilor în comerțul extern relevă anumite avantaje

³ Indicatorul Grubel-Lloyd al comerțului intra-industrial se calculează după formula $GL_i = \frac{(X_i + M_i) - |X_i - M_i|}{X_i + M_i} = 1 - \frac{|X_i - M_i|}{X_i + M_i}$; $0 \leq GL_i \leq 1$, unde X_i denotă exporturile bunului i , M_i – importurile. Cu cât mai apropiat de 1 este valoarea indicatorului Grubel-Lloyd, cu atât mai intens este comerțul intra-industrial cu bunul i .

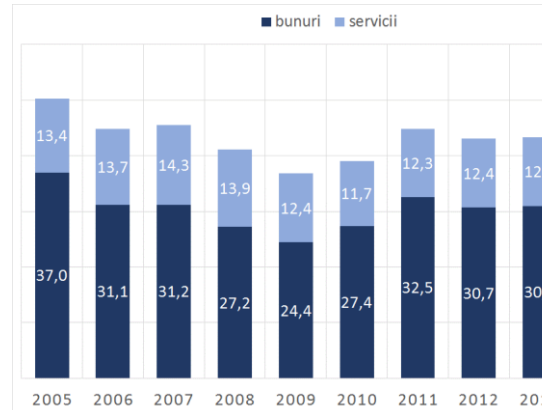
comparative ale țării (geografice, lingvistice, de regim comercial și de regim de vize) care trebuie în continuare consolidate și valorificate.

Figura 2. Evoluția comerțului extern al bunurilor și serviciilor Republicii Moldova în perioada 2005-2014, milioane USD.

Surse: BNM.

Figura 3. Ponderele exporturilor de bunuri și servicii în PIB în perioada 2005-2014, %

Surse: Calcule pe baza datelor BNM.

13. Republica Moldova este o țară deschisă comerțului extern, atât sub aspectul rezultatelor, cât și al intențiilor formale ale politicii comerciale. În perioada 2005-2014 ponderea medie a comerțului extern (exporturi plus importuri) în PIB a fost de 128%, însă tendința generală a indicatorului de deschidere comercială a fost de scădere. Politicile comerciale în această perioadă au devenit, în general, mai favorabile comerțului internațional, atât pentru exporturi, cât și pentru importuri. Datele disponibile arată că în 2013, valoarea medie a tarifului vamal ponderat la volumul importurilor era de 10,4% pentru produsele agricole și 2,4% pentru cele neagricole – în ambele cazuri, nivelele date sunt sub media globală și sub cea regională⁴. Totodată, persistă bariere interne netarifare, inclusiv neformale, în calea comerțului internațional, legate de autorizare, plăți neformale, acces la serviciile de transport etc. De-a lungul timpului, unele dintre aceste bariere au devenit și mai critice. Conform datelor sondajului BEEPS, dacă în anul 2008 problema corupției figura pe locul 6 în topul îngrijorărilor firmelor, atunci în 2013 aceasta a migrat pe locul 2⁵. Practicile de licențiere și autorizare au urcat de pe locul 15 în anul 2008 pe locul 12 în 2013, iar reglementările vamale și comerciale – de pe 14 pe 7. Prin urmare, tendința de scădere a ponderii comerțului internațional în PIB este mai degrabă urmare a creșterii mai rapide a veniturilor țării și a persistenței unor bariere netarifare interne decât un rezultat intenționat al politicii comerciale. Privind exporturile separat, se constată o tendință de scădere a ponderii acestora în PIB pînă la criza financiară din 2009, rezultînd, în special, din comprimarea mai puternică a exporturilor de bunuri, după care a urmat o fază de stabilitate în 2011-2014 (Figura 3). Mai puțin sensibile la barierele interne și externe în calea

⁴ WTO, ITC and UNCTAD, World Tariff Profiles 2015,

http://www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Publications/tariff_profiles15_e.pdf.

⁵ World Bank, „Moldova Investment Climate”, 2015, prezentare disponibilă la <http://www.un.md/publicdocget/285/>.

\\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

comerțului, exporturile de servicii au demonstrat o evoluție ceva mai constantă decât cele de bunuri, lucru, din nou, important sub aspectul strategiilor de stabilizare a încasărilor din exporturi.

14. Aderînd la o serie de acorduri de liber schimb regionale, Republica Moldova și-a îmbunătățit esențial accesul la piețele externe pe parcursul ultimilor zece ani. Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) creată de Republica Moldova cu UE asigură accesul la o piață de desfacere de peste 500 milioane consumatori, iar Acordul de Liber Schimb multilateral în cadrul CSI oferă țării un alt debușeu important care cuprinde aproape 280 milioane de consumatori. Semnarea recentă a Acordului de Liber Schimb cu Turcia va rezulta, odată cu implementarea acestuia, în reducerea tarifelor vamale pe practic cea mai protejată piață de desfacere a exporturilor moldovenești – tariful mediu MFN aplicat de Turcia pentru produsele agricole și alimentare este de 42,2% (pentru unele produse depășind nivelul de 200%), iar pentru cele non-agricole – 5,4%⁶. Totuși, experiența ultimului deceniu arată că accesul produselor moldovenești pe piețele externe de desfacere mai degrabă este îngrădit de bariere netarifare decât de cele tarifare, în special de embargouri (Federația Rusă) și de standarde fitosanitare și comerciale înalte (Uniunea Europeană).

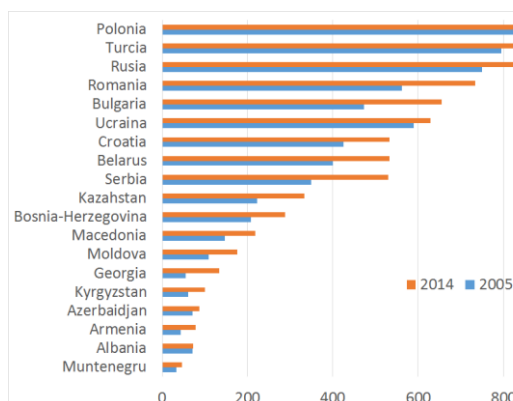
15. Deși este o economie mică, Republica Moldova exportă un număr destul de mare și, în continuă creștere, de bunuri, dar fluxurile de export manifestă o anumită instabilitate. La nivelul de dezagregare de 4 cifre conform clasificării HS, în anul 2014 Republica Moldova raporta în baza de date COMTRADE un număr total de 757 produse exportate. Numărul acestora scade la 176 poziții dacă considerăm doar exporturile care depășesc pragul de 1 milion USD, dar chiar și în acest caz indicatorul arată destul de respectabil în comparație regională (Figura 4). Analizînd rata de creștere a numărului de produse exportate în volum de peste 1 milion USD, se observă că Republica Moldova este depășită numai de Georgia și Armenia, din țările Europei de est și Asia centrală. În aceeași perioadă, Republica Moldova și-a extins considerabil și geografia exporturilor, de la 83 țări în 2005 la 107 în 2014.

16. Trezește anumite îngrijorări faptul că în perioada 2011-2014, numărul absolut de articole exportate de Moldova denotă o tendință clară de scădere. Acest fenomen persistă atît la nivelul de dezagregare de 4 cifre, cît și la cel de 6 cifre, atît ca număr total de bunuri exportate, cît și ca număr de bunuri valoarea de export a cărora depășește pragul de 1 milion USD. Supraviețuirea exporturilor reprezintă o latură importantă care trebuie luată în considerare în Strategie: în perioada 2004-2014, probabilitatea ca un bun, odată intrat în asortimentul de export al Republicii Moldova să fie exportat și în anul următor, a

⁶ WTO, ITC and UNCTAD, World Tariff Profiles 2015, \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

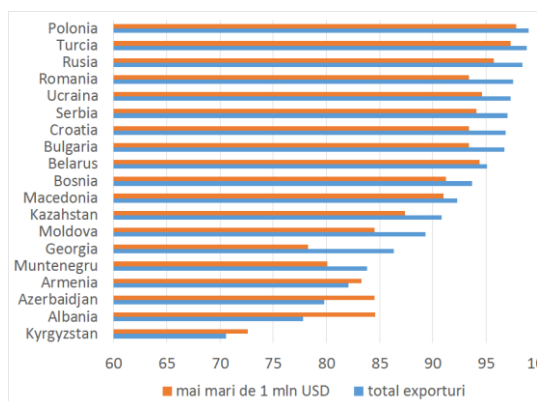
fost de circa 89%, iar pentru exporturile mai mari de 1 milion USD această probabilitate a fost și mai mică, 85% (Figura 5). Această „mortalitate” a exporturilor nu este suficient de mult compensată de fenomenul invers de „natalitate”: probabilitatea ca un bun care nu a fost exportat anul precedent să intre anul următor în asortimentul exportat este de circa 75%. Volatilitatea înaltă a exporturilor este, în general, caracteristică economiilor mici din Europa de Est și Asia Centrală, semnificând o instabilitate a ofertei interne, o vulnerabilitate sporită a economiei și o bază îngustă de creștere a exporturilor. Însă exemplul altor două economii mici din regiune - Bosnia-Herțegovina și Macedonia, care demonstrează rate mult mai înalte de supraviețuire a exporturilor - sugerează că și economiile relativ mici, mizând pe industriile noi, se pot adapta cu succes la vicisitudinile climaterice și ale piețelor mondiale. Merită de adăugat că probabilitatea de supraviețuire a exporturilor moldovenești la nivel de piețe este și mai mică decât cea agregată (circa 60%), ceea ce denotă deja probleme legate de durabilitatea redusă a contactelor de afaceri și care, la rândul lor, sunt determinate de eforturile insuficiente de marketing și de management al calității. Totodată, probabilitatea de supraviețuire a exporturilor moldovenești este mult mai înaltă în cazul bunurilor produse în industriile noi, comparativ cu cele tradiționale, în special, provenite din sectorul agricol și din industria alimentară și a băuturilor.

Figura 4. Numărul de bunuri exportate de țările din grupul ECA în anii 2005 și 2014, conform clasificării internaționale HS, nivelul de agregare 4 cifre

Surse: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

Figura 5. Probabilitatea de supraviețuire a exporturilor țărilor din grupul ECA în perioada 2005-2014, conform clasificării internaționale HS, nivelul de agregare 4 cifre

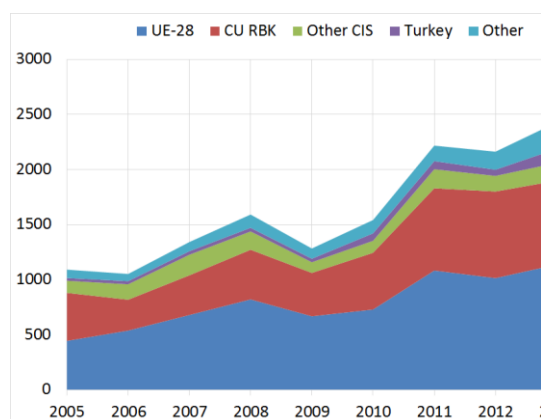
Surse: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

17. Pe parcursul ultimilor 10 ani, geografia exporturilor a parcurs importante schimbări. Structura geografică a exporturilor s-a schimbat fundamental: ponderea exporturilor spre țările CSI s-a diminuat de la 50,5% în 2005 la doar 31,4% în 2014, în timp ce ponderea exporturilor spre UE a crescut de la 40,6% la 53,3%. Această reorientare a fost și mai vizibilă în cazul exporturilor autohtone (exporturile totale minus re-exporturile). Astfel, ponderea exporturilor autohtone spre UE practic s-a dublat (de la 30% în 2005 la 51,8% în 2014), iar ponderea exporturilor autohtone spre CSI, pe parcursul aceleiași

perioade de timp, s-a redus de la 63% la doar 29,2% (Figura 6 și Figura 7). O altă schimbare importantă este creșterea notabilă a ponderii țărilor terțe (altele decât CSI și UE) în totalul exporturilor, de la 8,8% la 15,3%. În ansamblu, schimbarea geografiei exporturilor a fost însoțită și de o reducere foarte puternică a concentrației geografice a exporturilor. Indicele de concentrare Herfindahl-Hirshman a scăzut de la circa 1451 în anul 2005 la 943 în anul 2014. Această diversificare geografică este și mai impresionantă în comparație cu mijlocul anilor 1990, când indicele Herfindahl-Hirshman depășea nivelul de 4000.

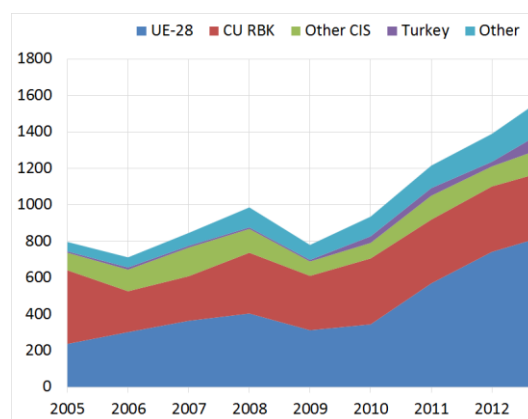
18. Reorientarea geografică a exporturilor s-a datorat mai multor oportunități, dar și multor constrângeri. Pe de o parte, s-au înrăutățit relațiile comerciale cu Federația Rusă, aceasta aplicând restricții comerciale în anul 2006 și anul 2013 împotriva importurilor de băuturi alcoolice din țara noastră, iar în anul 2014 a interzis și importul de carne procesată și fructe. Pe de altă parte, relațiile comerciale cu Uniunea Europeană au cunoscut o dinamică ascendentă, odată cu intrarea în vigoare a Sistemului Generalizat de Preferințe (GSP) în 2006, extinderea acestuia în 2007 (GSP plus), aplicarea Preferințelor Comerciale Autonome (ATP) în 2008, culminând cu instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană odată cu intrarea în vigoare a Acordului de Asociere în septembrie 2014.

Figura 6. Distribuția geografică a exporturilor totale, milioane dolari SUA

Sursa: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

Figura 7. Distribuția geografică a exporturilor autohtone, milioane dolari SUA

Sursa: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

19. Asortimentul exporturilor de mărfuri, la fel, a suferit schimbări majore. Astfel, dacă în 2005 principala categorie de produse constituiau „băuturile, inclusiv cele alcoolice, și oțetul”, în 2014 poziția dominantă a fost ocupată de „echipamente și utilaje electrice”, care în 2005 nici nu se regăseau în top-10 produse exportate. Aceasta s-a datorat preponderent exporturilor de cabluri electrice pentru autoturisme, efectuate de către câteva companii cu investiții străine. Alte categorii noi de produse din 2014, care nu se regăsea în top-10 exporturi în 2005, au fost „semintele și fructele oleaginoase”, „produsele farmaceutice” și „mobilierul, lenjeria de pat, saltelele, pernele și articolele similare” (Tabelul 1). Structura exporturilor autohtone (fără re-exporturi), la fel,

s-a modificat semnificativ. Astfel, în top-10 produse exportate în 2014, cinci au fost noi în raport cu anul 2005: (i) echipament și utilaje electrice; (ii) semințe și fructe oleaginoase; (iii) mobilier; lenjerie de pat, saltele, perne și articole similare; (iv) zahăr și preparate din zahăr; (v) sticlă și articole din sticlă (Tabelul 2).

Tabelul 1. Top-10 produse exportate în 2005 și 2014, milioane dolari SUA

Produse	2005	Produse	2014
Băuturi, inclusiv alcoolice și oțet	314,5	Echipament și utilaje electrice	251,4
Articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, ne-tricotate sau ne-croșetate	98,9	Fructe comestibile; coji de citrice sau de pepeni	194,0
Articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, tricotate sau croșetate	71,9	Băuturi, inclusiv alcoolice și oțet	193,7
Fructe comestibile; coji de citrice sau de pepeni	60,9	Cereale	181,2
Piei brute (altele decât pieile cu blană)	60,6	Articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, ne-tricotate sau ne-croșetate	162,2
Preparate din legume, fructe sau nuci	46,5	Semințe și fructe oleaginoase	154,2
Cereale	43,2	Produse farmaceutice	125,2
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	37,8	Mobilier; lenjerie de pat, saltele, perne și articole similare	112,1
Aparate și utilaje mecanice; părți ale acestora	30,9	Articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, tricotate sau croșetate	109,3
Încălțăminte, ghete și articole similare; părți ale acestor articole	26,4	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	77,5

Sursa: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

Tabelul 2. Top-10 exporturi autohtone (fără reexporturi) în 2005 și 2014, milioane dolari SUA

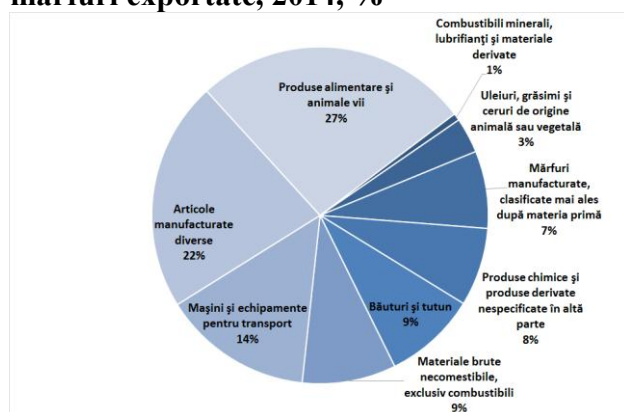
Produse	2005	Produse	2014
Băuturi, inclusiv alcoolice și oțet	314,5	Cereale	180,6
Fructe comestibile; coji de citrice sau de pepeni	50,1	Băuturi, inclusiv alcoolice și oțet	178,0
Preparate din legume, fructe sau nuci	46,5	Echipament și utilaje electrice	161,3
Cereale	43,2	Semințe și fructe oleaginoase	153,2
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	37,8	Fructe comestibile; coji de citrice sau de pepeni	152,7
Aparate și utilaje mecanice; părți ale acestora	28,9	Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	76,6
Semințe și fructe oleaginoase	21,3	Mobilier; lenjerie de pat, saltele, perne și articole similare	76,5

Fier și oțel	18,2	Preparate din legume, fructe sau nuci	58,5
Sare; sulf; pământ și pietre; materiale tencuiei	17,7	Zahăr și preparate din zahăr	55,5
Articole de îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, ne-tricotate sau ne-croșetate.	17,6	Sticlă și articole din sticlă	53,6

Sursa: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

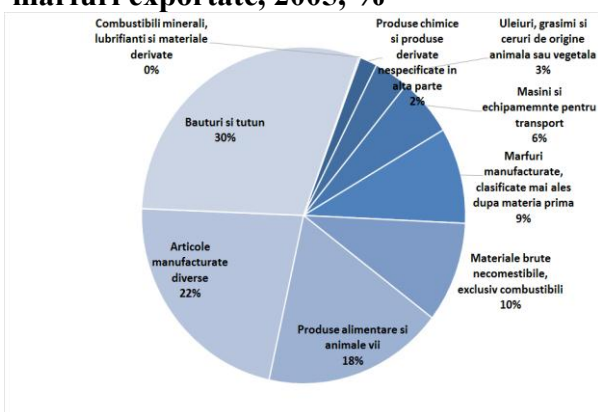
20. Per ansamblu, pe parcursul ultimului deceniu exporturile de produse industriale le-au depășit pe cele de produse agroalimentare. Dacă în 2005, peste jumătate (53,4%) din produsele exportate constituiau produse agroalimentare, ponderea acestora s-a diminuat pînă la 45,5% în 2014, fiind depășite de produsele industriale. Principalele categorii de exporturi sunt reprezentate de: (i) produsele alimentare și animale vii; (ii) articole manufacturate diverse; și (iii) mașini și echipamente pentru transport. Aceste categorii largi de produse au constituit în 2014 circa 63% din volumul total de exporturi (Figura 8 și Figura 9).

Figura 8. Structura exporturilor pe principalele categorii (conform SITC) de mărfuri exportate, 2014, %

Surse: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

Figura 9. Structura exporturilor pe principalele categorii (conform SITC) de mărfuri exportate, 2005, %

Surse: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

21. Urmare a șocurilor comerciale din 2004-2006, dar și a eforturilor de politici, la nivel de țară, și de marketing, la nivel de firmă, exporturile moldovenești demonstrează un proces de diversificare a asortimentului. Pentru nivelul de dezagregare de 4 cifre conform clasificării HS, indicele de concentrare Herfindahl-Hirshman⁷, de la un nivel mediu de circa 820 în anii 2001-2004, a scăzut la 770 în anul 2005 și la 370, imediat după introducerea în 2006 de către Federația Rusă a embargoului contra exporturilor de băuturi alcoolice din Republica Moldova. În perioada 2010-2014 indicatorul a scăzut și mai mult, oscilînd în jurul unei medii de 245. O reducere atît de rapidă a indicelui de concentrare nu are precedent la scară regională. Concentrarea integrală a exporturilor de bunuri (la nivel de produs și țară) denotă o valoare și

⁷ Diminuarea indicelui semnifică diversificarea asortimentului produselor.
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

mai redusă, care pentru anul 2014 era la nivel de 137. Pentru comparație, în anul 2005, indicele integral de concentrare a exporturilor era de 425.

22. S-au produs schimbări importante și în competitivitatea produselor de export. Schimbările de structură la nivel de produs și destinații geografice, relevă, în ultimă instanță, schimbările care se produc în competitivitatea și sofisticarea exporturilor moldovenești. Din Tabelul 3 se observă că categoria HS85 „Mașini și echipamente electrice și electronice” a înregistrat cel mai mare câștig în indicele Avantajelor Comparative Relevate⁸, deși nivelul ACR încă rămâne subunitar. Această creștere de peste 8 ori a ACR este datorată producerii de cabluri și echipamente electrice și electronice realizate de câțiva agenți economici, inclusiv de rezidenți din zonele economice libere. Producția de mobilă (HS94), zahăr și produse de cofetărie (HS17), preparate de cereale, făină, amidon și lapte (HS19), articolele de piatră și sticlă (HS68-71), produsele de origine vegetală (HS06-14) și textilele (HS50-60) sunt grupele de mărfuri pentru care producătorii naționali demonstrează un câștig categoric de competitivitate pe parcursul ultimului deceniu și la producerea cărora se bucură de avantaje comparative la scară globală. Pe de altă parte, dacă în anii 2004-2005 producătorii moldoveni demonstau o anumită competitivitate în producerea preparatelor de carne (HS16) și în produsele minerale (HS25-27), astăzi acestea par a fi pierdute, în cazul unor tipuri de produse, probabil că chiar irecuperabil. Îmbrăcămintea și încălțăminte, de asemenea, au pierdut din competitivitate, dar ACR-ul rămâne, în ambele cazuri, mult peste pragul unitar. În cazul vinurilor și băuturilor alcoolice tari (HS22), chiar dacă acestea rămân competitive la scară globală, producătorii au pierdut enorm din marja de competitivitate de care se bucurau acum un deceniu, chiar înainte de introducerea de către Federația Rusă a embargoului. Deși aceste avantaje sunt determinate, în mare parte, de disponibilitatea materiei prime și de condițiile climatice excelente, producătorii însușesc tot mai mult know-how-ul tehnologic și de marketing modern.

Tabelul 3. Schimbări în structura exporturilor și în indicele de Avantaje Competitive Relevate (ACR) a bunurilor de export, nivelul de dezagregare 2 cifre conform clasificării internaționale HS

Grupe HS	Denumirea produselor	2004-2005	2013-2014
01-05	Animale și produse de origine animalieră	2,0	1,6
06-14	Produse de origine vegetală	9,8	12,5
15	Uleiuri și grăsimi de origine animală și vegetală	11,2	4,8
16	Preparate din carne	0,9	0,0
17	Zahăr și produse de cofetărie	2,4	7,0
19	Preparate din cereale, făină, lapte	0,8	2,0

⁸ Indicele Avantajelor Comparative Relevate (ACR) al țării i pentru produsul k este calculat după formula $ACR_k = (E_{ik} / E_{it}) / (E_{gk} / E_{gt})$, unde E_{ik} este exportul produsului k din țara i, E_{it} este exportul total al țării i, E_{gk} este exporturile produsului k din partea tuturor țărilor, E_{gt} – exporturile totale ale tuturor țărilor. Un nivel ACR mai mare decât unu atestă prezența unor avantaje comparative în țara respectivă pentru producerea bunului în cauză.

20	Produse din legume și fructe	13,2	8,5
18,21	Alte produse alimentare	0,5	1,0
22	Băuturi	46,9	15,1
24	Produse de tutun	4,0	3,8
25-27	Produse minerale	4,3	0,9
28-38	Produse chimice	10,2	9,0
39-40	Produse din plastic și cauciuc	0,2	0,5
41-43	Piei și produse din piele	19,4	2,4
44-47	Lemn și produse de lemn	0,3	0,8
48-49	Hârtie, carton, ediții poligrafice	0,5	0,8
50-60	Textile, covoare	7,0	8,7
61-63	Îmbrăcăminte	5,9	4,9
64-67	Încălțăminte, umbrele, pălării	3,5	2,0
68-71	Articole de piatră și sticlă	2,3	5,1
72-81	Metal și articole de metal	0,7	0,6
84	Mașini și echipamente mecanice	0,2	0,2
85	Mașini și echipamente electrice și electronice	0,1	0,8
86-89	Echipament, utilaje de transport și părți componente ale acestora	0,4	0,2
90	Instrumente optice, de măsurat, medicale etc.	0,2	0,5
91-92	Ceasuri, instrumente muzicale	0,1	0,1
94	Mobilă	0,8	3,6
95-99	Articole diverse	1,2	0,4

Surse: Calcule pe baza datelor Biroului Național de Statistică publicate de UN COMTRADE.

1.2. Rolul investițiilor în dezvoltarea exporturilor. Investițiile în Republica Moldova și în lume.

23. Începînd cu anul 2000, investițiile de capital în Republica Moldova, au crescut în termeni reali, dar sectoarele orientate la export au rămas în urmă față de celelalte. În ansamblu, volumul anual de investiții de capital în anul 2014 era de 3,2 ori mai mare decît în anul 2000 (Figura 10). Criza financiară din anul 2009 a avut un impact foarte puternic asupra investițiilor, întrerupînd o tendință de creștere alertă care se conturase în perioada 2001-2008. Volumul de investiții încă nu a revenit la nivelul anterior crizei, ceea ce semnifică o stagnare a procesului de expansiune a capacităților interne de producție. Totodată, în ultimii 3-4 ani numai 30% din investiții sunt alocate în sectoarele care în mod direct sunt orientate la exportul de mărfuri. După cum arată Figura 11, criza financiară din 2009 pare să fi avut un impact mai mare asupra investițiilor făcute de întreprinderile aflate în proprietate străină sau cu capital străin. Deși cota investițiilor locale a crescut comparativ cu nivelul ante-criză, rolul investițiilor publice (efectuate de stat cu suportul donatorilor sau finanțate de stat) a crescut și mai mult.

24. Investițiile au avut un rol-cheie în dezvoltarea exporturilor. Investițiile au un rol major în extinderea capacităților de producție și a ofertei de

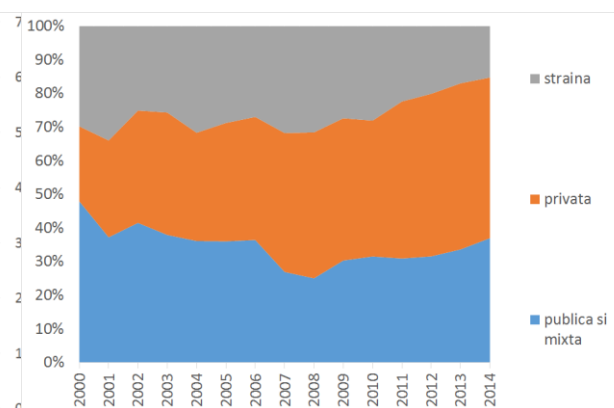
export ale țării. Conform estimărilor, în perioada 2001-2014, fiecare dolar investit anual în capitalul productiv din activitățile economice exportatoare a generat, în medie, 0,49 dolari exporturi în următorul an. În particular, un dolar investit anual în agricultură se asocia cu o creștere anuală a veniturilor din exporturi de circa 0,57 dolari, iar în industria alimentară și a băuturilor – de circa 0,19 dolari. Datele statistice nu oferă un nivel suficient de detaliere, dar chiar și cele disponibile permit identificarea unor sectoare în care investițiile generează mult mai repede capacități noi de export. Astfel, în contrast remarcabil cu agricultura și industria alimentară, un dolar investit în producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie și optice aducea 14,5 dolari exporturi, dar în această industrie efectul bazei mici de comparație este disproporționat de mare. În cazul mașinilor și aparatelor electrice (în special, cabluri și circuite electrice de bază) indicatorul corespunzător este de circa 5,1 dolari, în industria chimică – 3,53 dolari (dar aici cota reexporturilor este deosebit de înaltă), în industria fabricării articolelor de îmbrăcăminte – circa 3,7 dolari, în producția de încălțăminte – circa 1,8 dolari. Practic, toate sectoarele care au generat în mod accelerat exporturi, s-au dezvoltat în ultimii ani datorită investițiilor străine, fie însoțite, fie nu (în cazul industriei ușoare), de plasament efectiv de capital din partea investitorilor / comanditarilor din străinătate. Faptul că unele din aceste sectoare nu existau anterior (cum ar fi producția de cabluri pentru industria automotive) sau erau „la pământ” (industria instrumentelor de precizie) sugerează, totodată, că investițiile străine au un rol esențial și în creșterea nivelului de sofisticare a exporturilor moldovenești în ansamblu și că este necesar de intensificat eforturile de atragere a investițiilor străine în Republica Moldova.

Figura 10. Evoluția investițiilor de capital (anul 2000 = 100%) și a cotei sectoarelor orientate la export în total investiții de capital.

Sursa: calcule pe baza datelor BNS.

Figura 11. Structura investițiilor pe forme de proprietate, % din total investiții de capital.

Sursa: calcule pe baza datelor BNS.

25. Din perspectiva posibilităților care există pentru atragerea investițiilor străine, Republica Moldova are avantajul de a fi amplasată în regiunea cea mai potrivită. Volumul global al ISD s-a diminuat în 2014 cu 16% față de 2013, ajungând la 1,23 trilioane USD, în mare parte din cauza

fragilității fenomenului de redresare economică la nivel mondial, a incertitudinilor privind politicile investiționale și a intensificării riscurilor determinate de contextul geopolitic⁹. Însă chiar și în condițiile încetinirii creșterii economiei globale și scăderii fluxului global de ISD, continentul european a atras în 2014 circa 305 miliarde USD de investiții și finanțări, cu 36% mai mult față de anul 2013. În acest fel, Europa a reușit să convingă și mai mulți investitori cu privire la faptul că acesta este locul și momentul potrivit pentru a investi. Și mai important este faptul că 59% din investitori cred că atractivitatea spațiului european se va ameliora și mai mult pe parcursul următorilor 5 ani¹⁰. Aplicînd un mix optimal de politici investiționale, Republica Moldova poate beneficia la maximum de aceste tendințe.

26. În Europa de Sud-est, principalul sector de atracție pentru investitorii străini l-a constituit industria prelucrătoare. Dacă în trecut cea mai mare parte a fluxurilor de ISD era direcționată către sectorul imobiliar, construcții și servicii financiare, atunci în 2014 investitorii străini au ținut în special sectorul industriei prelucrătoare, aceasta dominînd atît ca număr de proiecte (Tabelul 4), cît și ca număr de locuri de muncă nou-create (Tabelul 5). Investitorii au fost atrași, în particular, de costurile de producție competitive și de accesul direct pe piețele din UE. În Europa de Sud-est, fluxul de ISD a rămas neschimbat la nivelul de 4,7 miliarde USD¹¹. Pe acest fundal, influxul de ISD în Republica Moldova este unul extrem de scăzut, între 2013 și 2015 Republica Moldova depășind, la acest capitol, doar Albania¹².

Tabelul 4. Top 10 sectoare care atrag ISD în Europa, după numărul de proiecte, perioada 2013 – 2014

Sector	2013	2014	Pondere (2014), %	Deviere, 2014/2013, %
TIC	510	646	15	27
Servicii de afaceri	483	365	8	-24
Echipamente și utilaje	308	300	7	-3
Automotive	244	287	7	18
Industria alimentară	158	226	5	43
Intermediere financiară	156	214	5	37
Industria chimică	167	188	4	13
Industria farmaceutică	141	165	4	17
Energie	116	163	4	41
Plastic și cauciuc	124	146	3	18
Altele	1,550	1,641	38	6
Total	3,957	4,341	100	10

Notă: proiectele de investiții includ atît investițiile greenfield/brownfield, precum și cele de privatizare, fuziune și achiziții.

⁹ UNCTAD, World Investment Report, Genera, 2015, p.2.

¹⁰ Ernst & Young, Investment Monitor, 2015.

¹¹ UNCTAD, World Investment Report, Genera, 2015, p.67.

¹² Investment Monitor „Crossborder 2014”, fDiMarkets.com.

Sursa: E&Y Investment Monitor 2015.

Tabelul 5. Top 10 sectoare care atrag ISD în Europa, după numărul de locuri de muncă create, perioada 2013 – 2014

Sector	2013	2014	Pondere (2014), %	Deviere, 2014/2013, %
Automotive	47.962	45.755	25	-5
TIC	12.946	19.088	10	47
Echipamente si utilaje	8.265	13.341	7	61
Servicii de afaceri	12.807	10.042	5	-22
Industria alimentară	4.297	9.408	5	119
Industria farmaceutică	2.557	9.009	5	252
Energie	6.714	7.755	4	16
Comert cu amănuntul	9.429	7.536	4	-20
Plastic și cauciuc	8.653	5.816	3	-33
Alte servicii de transport	5.689	4.579	2	-20
Altele	46.964	53.254	29	13
Total	166.283	185.583	100	12

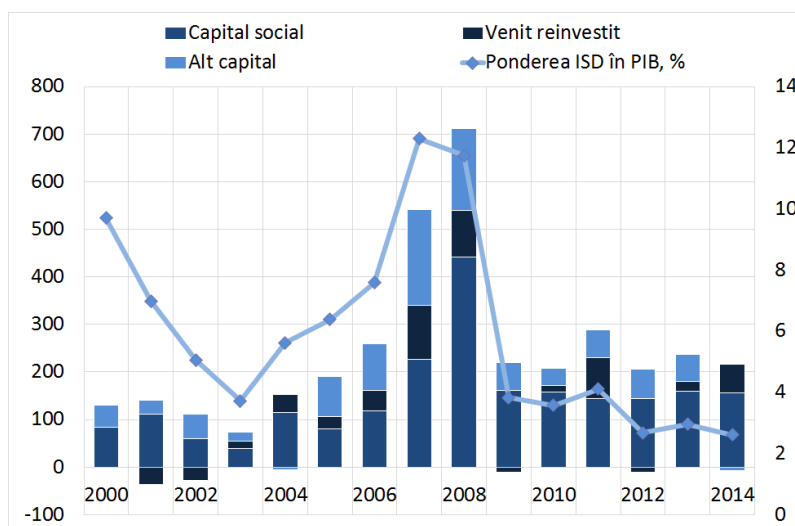
Sursa: E&Y Investment Monitor 2015.

27. Evoluția ISD totale în Republica Moldova a fost una sinuoasă.

Chiar dacă stocul de ISD a crescut de la 448,8 milioane USD în anul 2000 la 3,61 miliarde USD în anul 2014, fluxurile de ISD au fost extrem de volatile. Nivelul actual al fluxurilor de ISD încă nu a revenit la nivelul precedent crizei din 2009. Cele mai mari fluxuri nete de ISD în valoare de 711 milioane USD, atinse în 2008, au fost determinate în principal de ISD orientate spre piață, care ținteau sectoare prestatoare de servicii, cum ar fi comerțul cu amănuntul și cel financiar (precum și de o reevaluare contabilă a activelor în energetică). O particularitate structurală a ISD în Republica Moldova este faptul că fluxurile de ISD s-au bazat în mare parte pe investiții în capital social, dar au demonstrat un nivel modest de profituri reinvestite (

28. Figura 12).

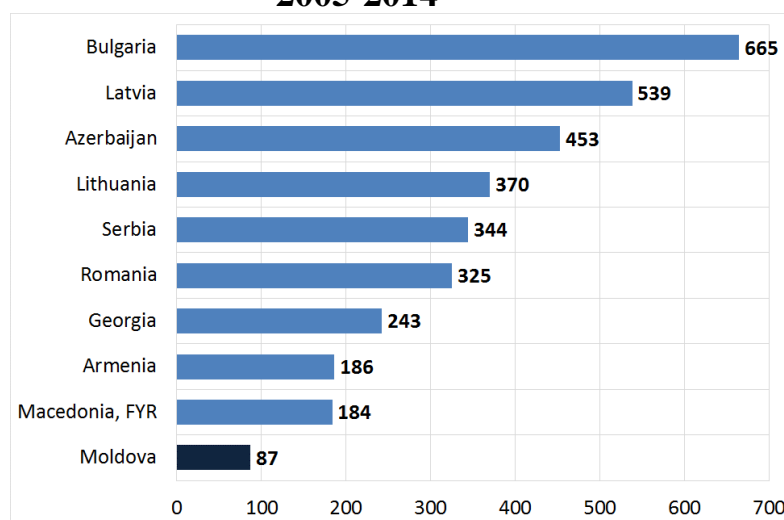
Figura 12. Fluxurile de ISD în Republica Moldova pe categorii principale din balanța de plăți, milioane USD, și ca pondere în PIB, %, perioada 2000-2014

Sursa: calcule în baza datelor BNM.

29. În comparație cu alte țări din regiune, Republica Moldova a înregistrat performanțe mai reduse în atragerea ISD. Nivelul mediu estimat al influxurilor nete de ISD pe cap de locuitor în perioada 2005-2014 este de 87 USD, unul dintre cele mai scăzute din regiune (Figura 13). Din cauza insuficienței și costului ridicat al capitalului investițional intern, un nivel atât de scăzut al ISD nu face decât să submineze competitivitatea și dezvoltarea durabilă a țării. De asemenea, Republica Moldova a atras puține investiții de tip „greenfield”¹³. În medie, Republica Moldova atrage anual doar 65 USD pe cap de locuitor de investiții „greenfield” (Figura 13), în timp ce în țările de comparație, această valoare este de 357 USD în medie¹⁴.

Figura 13. Intrările nete de ISD pe cap de locuitor, USD, perioada 2005-2014

Sursa: calcule pe baza datelor Băncii Mondiale.

¹³ Investițiile de tip „greenfield” sunt investițiile în construcția unor spații de producere noi. Investițiile de tip „brownfield” sunt investițiile în modernizarea/dezvoltarea unor spații de producere deja existente.

¹⁴ Grupul țărilor de comparație include statele care fac concurență directă Republicii Moldova pe dimensiunea ISD orientate spre eficiență (România, FRI Macedonia, Ucraina și Serbia) sau aparțin Europei de Sud-Est (Albania, Bulgaria, Croația și Muntenegru).

Tabelul 6. Valoarea medie anuală a proiectelor de ISD „greenfield” pe cap de locuitor, perioada 2010-2014

	Valoarea proiectelor investiționale finanțate de ISD, 2010-2014 (mil US\$)	Valoarea anuală medie a proiectelor ISD (mil US\$)	Numărul locuitorilor	Valoarea anuală medie a proiectelor ISD pe cap de locuitor (US\$)
Albania	772	154,4	2 894 475	53,3
Bulgaria	14 233	2 845	7 226 291	393,6
Croația	7 446	1 489	4 236 400	351,5
FRI Macedonia	3 966	793,2	2 108 434	376,2
Moldova	1 169	233,8	3 566 400	65,6
Muntenegro	2 901	580,2	621 800	933,1
România	42 519	8 504	19 910 995	427,1
Serbia	19 538	3 908	7 129 428	548,1
Ucraina	15 751	3 150	45 362 900	69,4
Media				357,6

Sursa: UNCTAD, World Investment Report 2015, World Bank World Development Indicators database și calculele CzechINVENT.

30. La nivel de sectoare, investitorii străini au manifestat un interes viu pentru serviciile din Republica Moldova orientate spre export. Serviciile de afaceri¹⁵ și cele de dezvoltare de programe pentru calculator sunt sectoarele pentru care cererea internațională de ISD a fost foarte mare în ultimul deceniu. Acestea constituie primele două sectoare vizate de proiectele de ISD în Europa și doar în anul 2014 împreună au generat aproape 40.000 de locuri de muncă. Aceste sectoare sunt bine conturate și în Republica Moldova. Ponderea serviciilor de tehnologii informaționale în totalul exporturilor Republicii Moldova (2,1%), este una din cele mai mari din regiune. Valoarea totală a serviciilor de offshoring / nearshoring a atins circa 56 milioane USD în 2013 și, la o rată de creștere anuală medie anticipată de 14,5%, poate să se dubleze ca mărime pînă în anul 2018¹⁶. Actualmente în industrie există mai mult de 500 de companii, iar investitorii străini au înființat în țară 15 centre de servicii de afaceri și centre TIC. Guvernul promovează activ sectorul TIC, în 2013 fiind aprobată Strategia națională pentru dezvoltarea societății informaționale „Moldova digitală 2020”. „Moldova digitală 2020” este fundamentată pe 3 piloni pentru îmbunătățirea cadrului IT: 1) îmbunătățirea conectivității și a accesului la rețea, 2) promovarea serviciilor care generează un conținut digital și 3) consolidarea

¹⁵ Serviciile de afaceri reprezintă un concept general care descrie activitatea îndreptată spre susținerea unei afaceri, dar care nu rezultă în obținerea unui produs concret. Acestea includ serviciile IT, achizițiile, serviciile de transport, resursele umane, serviciile financiare, etc. Aceste servicii (denumite uneori și externalizare a proceselor de business (EPB) / business proces outsourcing (BPO)) sunt de obicei considerate o externalizare a serviciilor administrative (resurse umane, contabilitatea) și a funcțiilor de ghișeu (cum ar fi deservirea clienților, ex. centre de apel și de contact clienți). Serviciile de afaceri contractate în afara țării de origine a companiei sunt denumite externalizare „offshore”, iar în cazul în care serviciile sunt externalizate către o țară vecină – externalizare „nearshore”.

¹⁶ Evaluarea competitivității în industria IT din Moldova, IDC, 2014.

alfabetizării și a competențelor digitale pentru a genera inovații și a intensifica utilizarea.

31. Industria fabricării produselor textile, articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte a oferit oportunități pentru creșterea investițiilor, inclusiv transfer tehnologic și know-how. În ultimul deceniu, mărfurile produse de aceste sectoare au intrat în categoria celor mai exportate bunuri (constau, preponderent, din exporturi de servicii de prelucrare a materiei prime a clientului) din Republica Moldova, valoarea exporturilor crescând de la circa 87,3 milioane USD în 2000 la 363,6 milioane USD în 2014. La moment, exporturile de textile, articole de îmbrăcăminte și a încălțăminte constituie circa 16% din volumul total al exporturilor, peste 90% din care constituie re-exporturi, după modelul operațiunilor „lohn” (import de materie primă în regim de perfecționare activă: procesarea acesteia și re-exportul către comanditar). Acesta a fost rezultatul tendinței mondiale de identificare continuă a unor amplasări tot mai competitive a capacităților de producție de către investitorii străini. În Europa această tendință a încurajat reamplasarea operațiunilor de industrie selectate spre unele locații în țările cu economii de tranziție, inclusiv Republica Moldova, unde comenzile din partea clienților din UE pot fi executate în termeni mai restrânși și cu costuri mai mici. **Industria fabricării produselor textile, articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte** au în continuare un potențial important care necesită a fi valorificat, având în vedere tendințele din regiune, dar și avantajele comparative ale țării.

32. ISD au contribuit la apariția unui nou sector în Republica Moldova, industria automotive. Industria automotive (piese, echipamente, utilaje și agregate pentru industria constructoare de automobile) se situează printre primele patru în Europa în ceea ce privește numărul de noi proiecte de ISD. Proiectele bazate pe ISD în acest sector generează cele mai multe locuri de muncă în Europa – circa 50.000 anual¹⁷. Republica Moldova a reușit să atragă câteva proiecte ISD din partea unor mari companii din industria auto, inclusiv Draexlmaier (Germania), Lear Corporation (SUA), Gebauer & Griller (Austria), Confezioni Andrea Covercar (Italia), precum și investiții de tipul „non-equity investment” efectuate de compania Leoni (Germania) la SA Introscoop. Contribuția industriei automotive a reprezentat în 2014 circa 8% din totalul exporturilor.

33. Zonele Economice Libere și Parcurile Industriale au jucat un rol esențial în atragerea ISD. Aproape toate ISD din industria automotive au fost localizate în Zone Economice Libere (ZEL). În prezent, Moldova are șapte ZEL-uri situate în diferite regiuni ale țării, cu un număr total de 161 rezidenți care dispun de 6620 angajați¹⁸. Republica Moldova mai are și Portul Internațional

¹⁷ Ernst & Young, Investment Monitoring, 2015.

¹⁸ Ministerul Economiei al Republicii Moldova, „Principalele rezultate ale activității desfășurate în Zonele Economice Libere în 2014”, <http://www.mec.gov.md/sites/default/files/document/attachments/zcl.docx>
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

Liber Giurgiulești (raionul Cahul, regiunea de sud a țării), precum și Aeroportul Internațional Liber Mărculești (raionul Florești, regiunea de nord), ambele dispunând de un statut juridic aproape similar cu cel al ZEL-urilor. Suma totală a investițiilor efectuate de către rezidenții ZEL-urilor pe parcursul întregii perioade de existență a acestora depășește 210 milioane USD. În afară de aceasta, începând cu anul 2011 în Republica Moldova s-a inițiat implementarea unui nou instrument de atragere a investițiilor precum Parcurile Industriale (PI). Până în prezent titlul de parc industrial s-a acordat la 9 întreprinderi care au demarat realizarea proiectelor privind crearea și dezvoltarea a 9 parcuri industriale. Din punct de vedere geografic, parcurile industriale sunt repartizate pe tot teritoriul țării, pe o suprafață totală de 179,9 ha. În doar 4 ani de zile în cadrul parurilor industriale s-au efectuat investiții în sumă de 722,9 mil lei, s-au înregistrat în calitate de rezidenți 51 agenți economici, s-au creat 1859 locuri de muncă. După cum arată exemplele altor state (Republica Cehă, Ungaria, Polonia, Slovacia), ZEL-urile și parcurile industriale au un rol semnificativ în atragerea ISD, deoarece acestea permit investitorilor străini și autohtoni să își dezvolte producția și serviciile într-un termen avantajos și la costuri rezonabile. Din aceste considerente, cele mai eficiente și mai atractive ZEL-uri și parcuri industriale municipale/regionale din Republica Moldova vor continua să se dezvolte și să se extindă.

1.3. Investițiile străine potrivite pentru Republica Moldova

34. ISD reprezintă un mijloc important de conectare a economiei naționale la economia mondială, oferind companiilor locale oportunități de integrare în lanțurile valorice din economia globală. În prezent, mai multe bunuri și servicii sunt furnizate la nivel mondial consumatorilor prin intermediul vânzărilor realizate de subsidiarele în străinătate, decât prin intermediul tranzacțiilor comerciale internaționale realizate în mod direct de companiile-mamă. În anul 2014, cele circa 890.000 de subsidiare străine existente la scară globală dețineau active în valoare de 102 trilioane USD și au comercializat bunuri și servicii în valoare de 36 trilioane USD, încorporând o valoare adăugată de peste 7,9 trilioane USD¹⁹. ISD și comerțul sunt, astfel, interconectate în cadrul lanțurilor valorice transfrontaliere prin intermediul rețelelor internaționale de producție. Acest fenomen oferă noi oportunități tuturor țărilor, inclusiv Republicii Moldova, pentru integrarea avantajoasă în lanțurile valorice din economia globală.

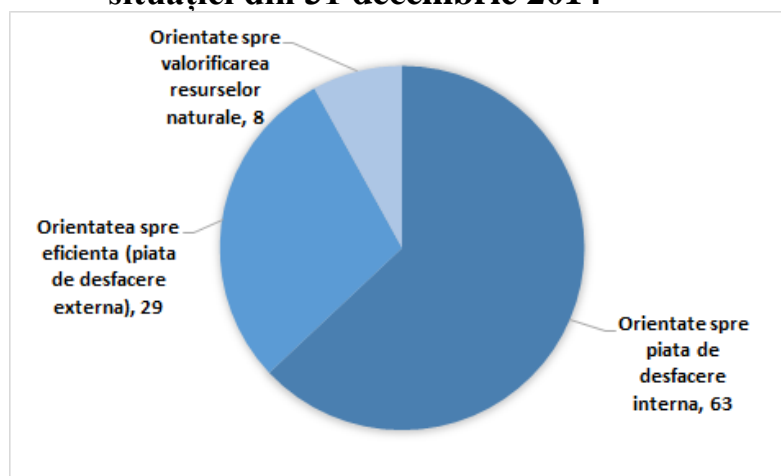
35. Aceste oportunități și beneficii, însă, nici nu se realizează automat, nici nu sunt garantate. În primul rând, intensificarea concurenței pentru atragerea ISD este un factor obiectiv care cere din partea țărilor care doresc să găzduiască un volum mai mare de investiții, să implementeze cele mai eficiente strategii de atragere și menținere a ISD, să asigure că acestea contribuie la obiectivele naționale de dezvoltare și să maximizeze această contribuție. În al

¹⁹ UNCTAD, World Investment Report, 2015, Geneva, p.18.

doilea rând, diferite tipuri de ISD au caracteristici unice, iar impactul economic, social și de mediu al acestora variază de la un tip la altul. Astfel, țările se angajează într-o competiție de atragere a anumitor tipuri de ISD și nu de ISD în general.

36. În scopul definirii unor măsuri de politici potrivite, este important ca Strategia să se bazeze pe o tipologie clară privind ISD, iar resursele de care dispune țara să fie concentrate pe atragerea acelor investiții, care generează cele mai multe exporturi. Ținând cont de necesitățile și realitățile Republicii Moldova, cea mai relevantă tipologie adoptată de Strategie include trei categorii de investiții: ISD orientate spre valorificarea resurselor naturale, ISD orientate spre piață și ISD orientate spre maximizarea eficienței²⁰. Structura estimată a ISD conform acestei clasificări pentru cazul Republicii Moldova este ilustrată în Figura 14.

Figura 14. Stocul de ISD pe cele trei categorii principale, conform situației din 31 decembrie 2014

Sursa: Calcule în baza datelor BNM și BNS.

37. ISD orientate spre valorificarea resurselor naturale reflectă situația în care un investitor urmărește să își asigure accesul la anumite resurse localizate în țara-gazdă. Resursele naturale de potențial interes pot fi solul, petrolul, zăcămintele de minerale, materiile prime agricole și altele. În condițiile unui fond de resurse naturale limitat, ale unei infrastructuri agricole depășite și ale interdicției privind procurarea terenurilor agricole de către nerezidenți, Republica Moldova a beneficiat de relativ puține ISD orientate spre valorificarea resurselor naturale, iar cele pe care le-a atras, în special, în urma privatizării, s-au concentrat în doar câteva sectoare ale industriei (cum ar fi producția cimentului, ghipsului sau zahărului). ISD orientate spre resursele naturale au impact direct asupra exporturilor, dar fac țara vulnerabilă în fața fluctuațiilor prețurilor globale. Or, se cunoaște că prețurile globale la mărfurile de bază se caracterizează printr-o volatilitate înaltă. Strategia recunoaște

²⁰ Această taxonomie se bazează, în mare parte, pe John H. Dunning, 1993. „Multinational enterprises and the global economy”. Wokingham, England: Addison-Wesley, principala diferență fiind includerea forței de muncă în categoria factorilor care atrag ISD orientate spre eficiență și nu în a celor orientate spre resurse.

importanța atragerii ISD orientate spre resurse naturale, mai ales luând în considerare faptul că unele produse agricole moldovenești au demonstrat un înalt avantaj competitiv pe piețele internaționale – fiind vorba, în special, de nuci, struguri de masă, cireșe, piersici, ulei din semințe de struguri și altele. Însă atragerea unui volum mare de ISD în sectorul agricol implică eliminarea unor constrângeri critice, cum ar fi: interdicția de vânzare a terenurilor agricole nerezidenților, proprietatea fragmentată a terenurilor și a capacităților de producție insuficiente, infrastructura de irigație deteriorată și productivitatea extrem de mică a muncii (30% din media pe economie). Barierele care limitează intrarea ISD în agricultură complică și atragerea investițiilor în industria alimentară și a băuturilor. Restricțiile privind drepturile de proprietate ale nerezidenților asupra terenurilor agricole complică, în cazul potențialilor investitori străini, realizarea funcțiilor de management a calității, de asigurare a inofensivității materiei prime folosite la producerea bunurilor finale și de respectare a standardelor internaționale de calitate, standarde care sunt destul de stricte în cazul produselor alimentare. Chiar dacă constrângerile politice sunt destul de severe, Guvernul se angajează să identifice opțiuni pe termen lung pentru atenuarea sau eliminarea constrângerilor critice în calea ISD în agricultură și industria alimentară și să promoveze mai bine alternativele legale care există, cum ar fi contractele de arendă pe termen lung și formarea întreprinderilor mixte și a parteneriatelor. În viitorul apropiat, însă, sectorul agricol se va dezvolta în mod prioritar din contul investițiilor locale și, eventual, a celor finanțate de partenerii de dezvoltare externi (Banca Mondială, BERD, BEI). Totodată, există o serie de oportunități și pentru plasamente relativ mici de ISD private în activități adiacente agriculturii, în special, în prestarea unui vast spectru de servicii pentru agricultură (lucrări mecanizate, procesare primară, servicii de consultanță și extensivă agricolă, servicii de plăți în agricultură, servicii de logistică, depozitare și prelucrare post-recoltare). De asemenea, după cum atestă și Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020, există un mare potențial de atragere a ISD în volum mai înalt în industria vinului, sectorul zootehnic și sectorul de procesare primară a producției agricole.

38. ISD orientate spre piață cuprind investițiile ghidate de potențialul de a furniza bunuri și servicii clienților în țara-gazdă. Acest potențial, la rîndul său, este determinat de dimensiunea și caracteristicile pieței interne. Spațiul de intervenții directe din partea Guvernului pentru a promova acest tip de investiții este destul de limitat, cel puțin pe termen scurt, deoarece și piața internă a Republicii Moldova este limitată. Guvernul va încuraja ISD orientate spre piață prin atenuarea și eliminarea constrângerilor orizontale, fortificarea drepturilor de proprietate, înlăturarea barierelor comerciale inoportune și asigurarea unei concurențe loiale pe piață. Conform estimărilor, 63% din stocul de investiții în Republica Moldova este compus din ISD orientate spre piață (Figura 3), care au cuprins în mare parte servicii care nu sunt orientate la export (servicii bancare, servicii de depozitare, servicii profesionale, servicii de transport, etc.). Deși

dominante valoric, impactul direct al acestor investiții asupra capacității de export a Republicii Moldova este destul de redus. Cu toate acestea, ISD orientate spre piață majorează în mod indirect eficiența industriilor exportatoare care utilizează serviciile ISD orientate spre piață prin intermediul aporturilor tehnologice pentru producție. Din acest motiv, ISD orientate spre piață sunt în continuare binevenite în Republica Moldova. Multe dintre ISD orientate spre piață au intrat în Republica Moldova în rezultatul privatizării. Mai multe companii de stat în domeniul comunicațiilor electronice, a industriei tutunului, al serviciilor de transport aerian și din alte sectoare urmează a fi privatizate, de aceea Guvernul Republicii Moldova se așteaptă ca influxul de ISD orientate spre piață să continue. Ținând totuși cont de valoarea de piață a activelor care urmează a fi privatizate, ponderea ISD orientate spre piață cel mai probabil va scădea în viitor, în schimbul atragerii unei părți mai mari a ISD de alt gen.

39. Totodată, venirea unor investitori străini poate să ducă, la apariția unor noi piețe. Astfel, unele ISD care din punct de vedere tipologic fac parte din cele orientate spre piața de desfacere, urmează, de fapt, furnizorii sau clienții strategici care și-au stabilit capacitățile de producție într-o anumită țară. Deși atragerea unor ISD primare orientate spre piață nu este obiectul direct al prezentei Strategii, atragerea celor secundare face parte din Strategie. Un exemplu în acest sens, îl constituie compania Gebauer & Griller (Austria) care a venit în Republica Moldova urmîndu-și clientul său principal, compania Draexlmaier (Germania). Acest exemplu este o dovadă a faptului că acest tip de investiții trebuie să fie încurajat pe viitor, mai ales pentru a maximiza beneficiile economice generate de ISD. Datorită afinităților sale cu și proximității geografice față de România, Republica Moldova are șansa de a atrage proiecte investiționale mari care ar putea furniza altor CTN localizate în România, așa ca Ford, Renault sau Samsung.

40. ISD orientate spre eficiență țintesc oferirea de bunuri și servicii de export și se materializează atunci cînd investitorii caută să sporească cost-eficiența în baza avantajelor oferite de factorii de producție ce influențează competitivitatea întreprinderilor. Investițiile atrase de forța de muncă ieftină sunt incluse în această categorie. Faptul că investițiile orientate spre eficiență constituie o prea mică parte din stocul total al ISD, sugerează că Republica Moldova nu a reușit încă să exploateze în totalitate nici potențialul pe care-l oferă lanțurile valorice regionale/globale, nici accesul său preferențial pe piețele internaționale în cadrul unor acorduri de liber schimb. Ponderea mică a ISD orientate spre eficiență (circa o treime din total) mai arată că performanțele țării în atragerea investițiilor nu au fost suficiente pentru a materializa viziunea de dezvoltare a Republicii Moldova, viziune bazată pe exporturi, transferul de tehnologii și locurile de muncă decente, precum și pe construirea unei economii a cunoașterii, după cum prevede SND „Moldova 2020”.

41. Diferite categorii de investiții generează diferite beneficii, oportunități și provocări. Esența unei strategii constă în a atinge obiectivele asumate utilizând resursele disponibile. O strategie, de asemenea, presupune efectuarea anumitor acțiuni și renunțarea la alte acțiuni. Deoarece SND „Moldova 2020” își propune drept obiectiv dezvoltarea industriilor de export și atragerea investițiilor care să contribuie la exporturi, aceasta inevitabil implică anume promovarea acelor investiții care urmăresc să crească eficiența producției profitând de factori care îmbunătățesc competitivitatea, adică, a ISD orientate spre eficiență. Totodată, Strategia urmărește să dezvolte și investițiile locale în IMM-urile care furnizează produse și servicii firmelor străine care au efectuat ISD orientate spre eficiență.

2. Atragerea ISD pentru promovarea exporturilor: probleme și provocări principale

2.1. Principalele obiective urmărite de investitorii străini

42. Literatura de specialitate, analizând motivațiile companiilor care își propun internaționalizarea producției, arată că acest proces implică două etape²¹. La prima etapă, firmele aleg între mai multe opțiuni alternative de care dispun privind internaționalizarea producției lor, iar această decizie nu implică, în mod necesar, recurgerea la investiții directe în străinătate. Spre exemplu, atunci când o companie dorește să profite de forța de muncă străină mai ieftină, aceasta poate recurge la externalizarea internațională fără a efectua vreo investiție. Un exemplu, în acest sens, îl reprezintă acordurile de procesare a materiei prime a clientului (lohn), în baza cărora multe întreprinderi din Republica Moldova furnizează servicii de procesare pentru clienții din străinătate: compania germană Leoni operează în baza unui asemenea acord cu întreprinderea moldovenească Introscoop; același model persistă și în industria producătoare de îmbrăcăminte și încălțăminte, în care mai mult de 80% din producție este fabricată în regim de prelucrare a materiei prime a clientului. A doua etapă presupune alegerea locației și a țării-gazdă, atunci când se purcede la evaluarea activelor „durabile” de care dispune această țară, factorilor de producție, stimulentele investiționale și cadrului instituțional.

43. ISD orientate spre eficiență urmăresc achiziționarea factorilor de producție și a activelor care nu sunt direct transferabile prin intermediul tranzacțiilor pe piață. Acești factori și active pot include următoarele: forță de muncă ieftină, flexibilă și accesibilă, stimulente pentru investiții, economii de aglomerare datorită proximității geografice față de alte piețe sau clustere tehnologice, cunoștințe tehnologice de valoare în țara-gazdă, infrastructură de

²¹ Chiara Franco, Francesco Rentocchini and Giuseppe Vittucci Marzetti, “Why do firms invest abroad? An analysis of the motives underlying Foreign Direct Investments”, August 2008.
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

bază și industrială dezvoltate, infrastructură educațională și digitală. În cazul în care companiile recurg la reamplasarea din altă țară, se urmărește, de asemenea, un grad cât mai înalt de similitudine tehnologică între țara-emitentă și țara-gază²².

44. Atunci când iau decizia de a se stabili într-o țară sau alta, investitorii sunt interesați de variate aspecte, însă acestea contează în mod diferit. Forța de muncă, totuși, se prezintă a fi cel mai important factor, mai ales în cazul serviciilor. Pentru industria prelucrătoare, costurile de transport și de capital ocupă poziția a doua și, respectiv, a treia (Tabelul 7).

Tabelul 7. Ponderea principalilor factori de cost în decizia de localizare a investiției, %

	Industria prelucrătoare	Servicii
Costurile de muncă	44 - 60	74 - 90
<i>Salarii și indemnizații</i>	<i>31 - 42</i>	<i>52 - 64</i>
<i>Garanții sociale</i>	<i>5 - 7</i>	<i>9 - 11</i>
<i>Alte beneficii</i>	<i>7 - 10</i>	<i>13 - 16</i>
Costurile imobiliare (oficiu, închiriere)	2 - 6	4 - 16
Costurile de transport (rutier, maritim, aerian)	7 - 24	n/a
Costurile utilităților (electricitate, gaz)	2 - 8	1 - 1
Costurile de capital (depreciere, finanțare)	9 - 21	0 - 7
Impozite	6 - 14	2 - 10
<i>Impozit pe venit</i>	<i>4 - 11</i>	<i>0 - 11</i>
<i>Impozit pe proprietate</i>	<i>1 - 3</i>	<i>0 - 0</i>
<i>Alte taxe</i>	<i>0 - 1</i>	<i>0 - 1</i>

Sursa: Competitive Alternatives, KPMG's Guide to International Business Location Costs, 2014.

45. Cadrul de politici care vizează ISD constituie cel de-al doilea set complex de factori care ar putea influența decizia în ceea ce privește localizarea. În condiții egale, investitorii vor prefera țara cu o calitate a guvernării mai înaltă, o mai bună executare a contractelor, o protecție mai bună a dreptului de proprietate, mai puțină corupție și birocrație, o situație economică și politică mai stabilă. Serviciile post-investiție sunt și ele importante pentru evaluarea ex-ante a fezabilității și oportunității investiției, iar acestea pot include orice aspecte legate de post-deservire (aftercare), dezvoltarea conexiunilor, mecanismele de soluționare a litigiilor etc.

²² Idem.

2.2. Principalii factori de producție și active oferite de Republica Moldova investitorilor

Forța de muncă

46. Costurile comparativ mici ale forței de muncă reprezintă unul din principalele avantaje de competitivitate ale Republicii Moldova. Costurile legate de forța de muncă constituie cel mai important grup al factorilor de cost pentru ISD orientate spre eficiență. Acestea includ salariile și indemnizațiile, garanțiile sociale ale angajaților și alte avantaje în beneficiul angajaților plătite de angajator. Cu un salariu lunar mediu net de doar 261€ (2014)²³, Republica Moldova oferă cea mai ieftină forță de muncă din Europa.

47. Dar avantajul costurilor nu poate fi unul permanent, mai ales în condițiile unui deficit al forței de muncă calificate în Republica Moldova. Sondajul privind Mediul de Afaceri și Performanța Întreprinderilor 2013, elaborat de BERD și Banca Mondială, arată că problema competențelor și cea a instruirii inadecvate a forței de muncă reprezintă a treia cea mai gravă problemă cu care se confruntă mediul de afaceri (în sondajul din 2008 aceasta a figurat pe poziția a patra). Principala consecință a forței de muncă slab calificate constă în productivitatea scăzută. Chiar și în condițiile în care costurile aferente forței de muncă sunt favorabile competitivității Republicii Moldova, aceasta rămâne în urmă față de celelalte state din Europa Centrală, dar și a celor din Europa de Sud-Est în ceea ce privește factorii de productivitate fizici (orele efectiv lucrate, formarea profesională specifică la locul de muncă, productivitatea muncitorilor). În situația în care costurile aferente forței de muncă vor crește în mod inevitabil în viitor, Republica Moldova va trebui să întreprindă măsuri de redresare a factorilor de productivitate fizică redusă, pentru a reuși să își mențină latura competitivă a resurselor umane. Accesibilitatea mică a forței de muncă calificate (și necalificate, în unele regiuni ale Moldovei) prezintă o barieră considerabilă pentru ISD.

48. Insuficiența specialiștilor cu calificările necesare și instruirea neadecvată a forței de muncă reprezintă principalele provocări pentru atragerea ISD în cele mai promițătoare sectoare economice. De exemplu, numărul absolvenților în domeniul tehnologiei informaționale și de comunicații (TIC) din Republica Moldova (între 1.800 și 2.000 anual)²⁴ ar fi suficient pentru a acoperi actualele necesități ale industriei TIC, dar procentul persoanelor suficient de calificate tehnic este foarte mic. Acest lucru se întâmplă deoarece curriculumul educației profesionale nu corespunde cerințelor industriei TIC²⁵. Majoritatea companiilor de TIC consideră că rata proaspeților absolvenți pregătiți pentru angajare din facultățile și colegiile ce pregătesc specialiști în

²³ Calcule în baza datelor Biroului Național de Statistică cu privire la salariul mediu în sectoarele economice ale Republicii Moldova, <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=452&>.

²⁴ „Evaluarea Competitivității industriei serviciilor TIC în Moldova”, USAID CEED II Moldova, 2014.

²⁵ Ibid.

domeniul TIC este prea mică, iar perioada de formare a acestor absolvenți este prea lungă (mai lungă decât media europeană). În consecință, investitorii din domeniul TIC își mențin operațiunile în Republica Moldova la o scară mică, în ciuda stimulentele fiscale oferite²⁶, ori recurg la reamplasarea într-o altă țară sau regiune, care, chiar dacă implică costuri mai mari, oferă în același timp, un număr mai mare de absolvenți angajabili. Pe termen scurt și mediu, Guvernul mizează pe faptul că instruirea forței de muncă se va produce ca parte a procesului de afaceri. Pe termen lung, prin reforma educației profesionale, Guvernul va asigura pregătirea unor profesioniști suficient de bine instruiți pentru ca tranziția de la școală la muncă să fie cât mai ieftină. Acest lucru poate fi realizat în cooperare cu facultățile și companiile, pentru a reduce perioada medie de 6 luni de formare a specialiștilor. Și industria automotive a suferit, la etapa inițială, de pe urma deficitului forței de muncă calificată, fapt ce a determinat industria să stabilească legături mai strânse cu sectorul educațional în scopul lansării unor programe de formare comune.

49. Procedurile de angajare a lucrătorilor străini rămân împovărătoare. În ciuda progresului înregistrat în ultimii ani, formalitățile necesare pentru angajarea lucrătorilor străini consumă mult timp și sunt costisitoare. Pentru a putea fi angajați în cadrul unor contracte de muncă în Republica Moldova, lucrătorii străini au nevoie de obținerea unei vize de lungă ședere (12 luni), precum și de un permis de ședere și unul de muncă. De asemenea, este necesară obținerea avizului Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (procedura poate dura până la 30 de zile sau mai mult) și a Biroului de Migrație și Azil (durează 60 de zile ori mai mult). Aceste instituții dispun de o discreție prea mare la solicitarea diferitor documente confirmatoare, lucru care sporește și mai mult durata și costul angajării lucrătorilor străini. În condițiile unui deficit al forței de muncă și ale unor perspective demografice și emigraționale nefavorabile, aceste rigidități regulatorii, dacă nu vor fi eliminate, vor exercita o presiune și mai mare asupra companiilor care își doresc să investească și / sau să își extindă afacerea în Republica Moldova.

Platforme industriale și costurile utilităților publice

50. În Republica Moldova se face prezentă o insuficiență acută a platformelor industriale dezvoltate în modul corespunzător. Țările caracterizate de un mediu economic și politic incert pot miza mai mult pe atragerea unor investiții străine directe mobile - care preferă costuri cât mai mici de instalare, în eventualitatea apariției unei necesități / oportunități de reamplasare în altă țară - decât pe ISD stabile, care s-ar baza pe livrarea de contribuții locale și pe avantajele indiscutabile ale forței de muncă. Din păcate, Republica Moldova rămâne în continuare în situația când o bună parte din companiile străine preferă să nu investească în construcții, ci strict numai în

²⁶ În sectorul TIC, venitul impozabil se consideră doar venitul lunar care nu depășește 2 salarii medii lunare pe economie pentru anul respectiv. Venitul lunar ce depășește 2 salarii medii lunare pe economie pentru anul respectiv este considerat venit impozabil.
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

utilaje, anume pentru a păstra această posibilitate de mobilizare rapidă și reamplasare. Pentru a atrage aceste ISD mobile, țara trebuie să ofere hale industriale gata de utilizare. În Moldova, prețurile de chirie a spațiilor industriale nu sunt mai mici comparativ cu alte țări din regiune (Tabelul 7). Amplasarea teritorială a unor terenuri și platforme industriale nu corespunde cerințelor investitorilor, în special din cauza insuficienței forței de muncă de calificarea potrivită în zonă, dar deseori, și din cauza calității scăzute a căilor de acces. Procesul lent și, pe alocuri, dificil de obținere de la autoritățile publice locale a autorizației de construcție și de conectare la utilități sporește durata și costurile construcției de hale industriale noi. Aceste constrângeri devin din ce în ce mai pregnante, având în vedere faptul că tot mai mulți investitori preferă să se stabilească în spații industriale deja existente.

Tabelul 8. Prețul de chirie a spațiilor industriale

	Prețul de chirie, EUR/m ²
Moldova	3-4
România	3,5-4,0
Serbia	4-5
Bulgaria	2,5-3,8

Sursa: Introducere în Sectorul Automotivelor din Moldova, Investiții în Moldova 2014, Harta privind spațiile industriale de închiriere (www.colliers.com/en-gb/emea/insights/interactive-rents-map), Colliers International, 2015.

51. Problema insuficienței de platforme industriale este agravată de procedurile dificile și costurile ridicate de construcție ale acestora. Pe lângă numărul mare de proceduri și durata de timp prea lungă necesară obținerii unui permis de construcție, un potențial investitor trebuie să mai suporte și costurile de finanțare care, în virtutea riscurilor de țară ale Republicii Moldova, sunt mai mari decât în majoritatea țărilor din regiune. Din cauza unui climat investițional imprevizibil, investitorii, de regulă, sunt reticenți în asumarea unor costuri fixe suplimentare asociate cu construcția halelor de producere. O serie de cazuri concrete de investiții pe care Republica Moldova le-a ratat în perioada 2010-2015 din cauza unei oferte limitate a halelor industriale gata de utilizare confirmă această constatare. Astfel, este absolut necesară intervenția statului pentru a elimina acest eșec al pieței și a sprijini dezvoltarea de servicii de proiectare-construcție-leasing.

52. Costurile utilităților publice sunt similare cu cele din alte țări de comparație din regiune. De obicei, costurile utilităților reprezintă doar 2-8% din costurile totale de producție în industria prelucrătoare (Tabelul 9), totuși acestea pot constitui anume acel element critic care poate influența procesul de alegere a țării-gazdă și selecție a amplasării teritoriale a investiției. Costurile actuale ale utilităților în Republica Moldova sunt relativ competitive în raport cu alte țări de comparație, dar acestea nu constituie un avantaj comparativ

semnificativ, oscilînd în jurul mediei regionale și nefiind cu mult mai mici decît în celelalte țări de comparație (Tabelul 8). Presiunile inflaționiste din 2015-2016 ar putea să reducă și mai mult avantajul costurilor utilităților sau chiar să îl transforme într-un dezavantaj.

Tabelul 9. Costurile aferente utilităților (electricitate, gaz, apă), perioada 2012-2014

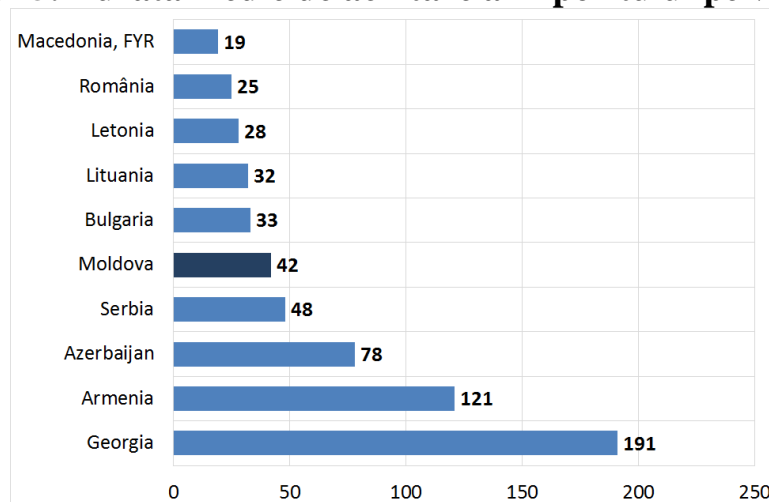
	Moldova	Albania	Macedonia	România
Electricitate (EUR/kWh)	0,13	0,12	0,06	0,081
Apă (EUR/m ³)	0,726	0,64	0,54	N/A
Canalizare (EUR/m ³)	0,586	N/A	0,38	N/A
Gaz (EUR/m ³)	0,33	0,31	0,55	0,31

Sursa: Introducere în Sectorul Automotivelor din Moldova, Investiții în Moldova 2014, Planul Național privind zonele economice din Kosovo 2014, Prețurile semestriale la electricitate și gaz, EUROSTAT, 2014.

Politicile fiscale și administrarea fiscală

53. Republica Moldova aplică un impozit pe venit moderat. Valoarea impozitului pe venit (IPV) al persoanelor juridice în Republica Moldova este de 12% și se aplică în mod egal tuturor companiilor, indiferent de originea capitalului. Acest nivel este unul dintre cele mai joase din regiune, doar Armenia, Bulgaria și Macedonia avînd un IPV mai mic, de 10%. Totuși, în cazul administrării fiscale, avantajele Republicii Moldova nu sunt atît de evidente: în medie, achitarea IPV durează 42 de ore, mai mult decît în Bulgaria, Lituania, Letonia, România și Macedonia (Figura 15).

Figura 15. Durata medie de achitare a impozitului pe venit, ore

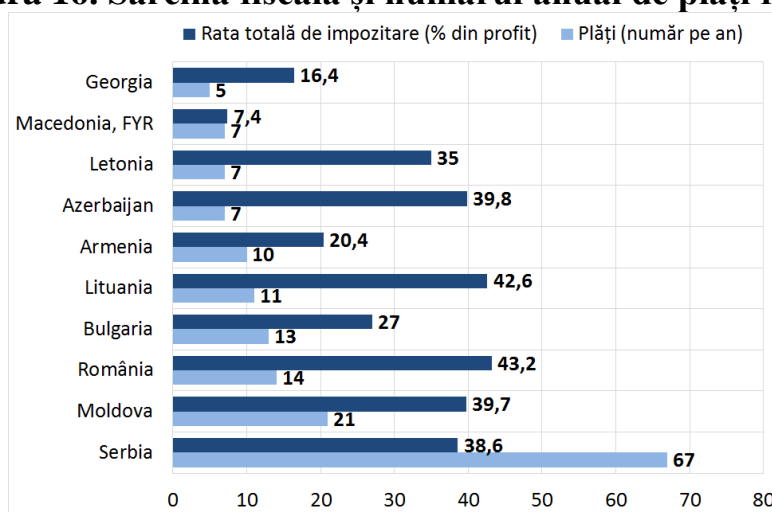
Sursa: World Bank, Doing Business Report 2015.

54. Deși nivelul IPV din activitatea de întreprinzător este unul relativ mic, sarcina fiscală totală depășește media regională. Sarcina fiscală totală, care mai include contribuțiile pentru asigurările sociale și de sănătate, impozitul funciar, impozitul pe bunuri imobiliare și taxele rutiere și care este calculată ca

pondere a acestor impozite în profit, la fel ca și numărul asociat al procedurilor fiscale, sunt mai mari în Republica Moldova în comparație cu alte țări din regiune (Figura 16).

Figura 16. Sarcina fiscală și numărul anual de plăți fiscale

Sursa: World Bank, Doing Business Report 2015.

55. Pe lângă sarcina fiscală înaltă și administrarea fiscală ineficientă, o problemă majoră ține de imprevizibilitatea legislației fiscale. În particular, Codul Fiscal nu conține careva prevederi care ar asigura un anumit nivel de stabilitate, respectiv, previzibilitate a legislației: reguli pertinente care reglementează interpretarea legislației fiscale, garanții care ar asigura un anumit nivel de stabilitate fiscală (ex: pentru o perioadă de 5-10 ani, în dependență de volumul investițiilor), principiul intrării în vigoare concomitente a amendamentelor la legislația fiscală și vamală după o anumită perioadă de timp de la publicarea acestora în Monitorul Oficial și principiul neretroactivității modificărilor la legislația fiscală. În plus, procedurile de restituire TVA nu sunt aliniate în deplină măsură cu Directiva a șasea a Uniunii Europene, ceea ce face întregul proces foarte complex și de durată.

56. O altă problemă majoră vizează nivelul înalt de fragmentare și neclaritate a prevederilor privind deductibilitatea fiscală. Aceste carențe au cauzat mai multe litigii dintre investitori și autoritățile publice, care de regulă se soluționează destul de problematic din cauza lipsei unei surse unificate de date, informații, clarificări și decizii anterioare privind litigiile și disputele investiționale.

Stimulele investiționale

57. În Republica Moldova sunt oferite diverse stimulente menite să susțină investițiile străine directe. Astfel, anumite stimulente investiționale se aplică la nivel de sectoare economice, cum ar fi TIC și agricultura. Companiile din sectorul TIC beneficiază de facilități privind costurile forței de muncă - impozitul pe venit al persoanelor fizice și contribuțiile la asigurările sociale deduse din salariul lucrătorilor din industria TIC sunt calculate din

venitul plafonat la 2 salarii medii prognozate pe economie. În sectorul agricol, gama de stimulente este ceva mai largă. Astfel, Fondul de Subvenționare a Producătorilor Agricoli susține fermierii în contractarea creditelor bancare, asigurările în agricultură, investițiile în tehnologiile și echipamentul agricol, inovațiile tehnologice din sector etc. Suplimentar, în cazul producătorilor agricoli se aplică o serie de stimulente fiscale: scutire de TVA pentru serviciile cooperativelor agricole de prestări servicii livrate membrilor acestei cooperative, condiția fiind ca cel puțin 75% din valoarea totală a livrărilor cooperativei să corespundă anumitor criterii; gospodăriile țărănești (de fermier) sunt impozitate doar cu 7% din profitul impozabil în comparație cu cota de 12% din profitul impozabil aplicată persoanelor juridice; angajatorii achită o cotă preferențială de asigurări sociale de stat de 16% comparativ cu 23% în cazul cotei standard.

58. Stimulente suplimentare pentru investiții se aplică rezidenților din Zonele Economice Libere, Portul Internațional Giurgiulești și Parcurile Industriale. În conformitate cu Legea privind Zonele Economice Libere (ZEL), în cazul în care sunt adoptate legi noi care înrăutățesc condițiile de activitate a rezidenților în ceea ce privește regimul vamal, fiscal și alte regimuri prevăzute de legile referitoare la activitatea zonelor libere, rezidenții sunt în drept, pe parcursul unei perioade de 10 ani, dar care nu va depăși termenul de funcționare a zonei libere concrete, să activeze conform prevederilor legilor în vigoare până la data punerii în aplicare a noilor legi. Pentru investițiile în active fixe în valoare mai mare de 200 milioane USD, rezidenții ZEL-urilor se bucură de protecție împotriva modificărilor în legislație pe întreaga perioadă de activitate a rezidentului în ZEL, dar nu mai mult de 20 de ani. Rezidenții ZEL-urilor care efectuează investiții în valoare de peste 1 milion USD beneficiază de o scutire pe o durată de 3 ani în ceea ce privește achitarea IPV obținut din exporturile în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova (în cazul investițiilor mai mari de 5 milioane USD, această scutire se extinde pe un termen de până la 5 ani). Aceste perioade sunt, însă, foarte scurte pentru investițiile care implică costuri mari de realizare. Din cauza costurilor mari de construcție a halelor industriale noi sau de reconstrucție a celor existente, astfel de proiecte investiționale generează profituri minime în primii ani de activitate și, astfel, nu beneficiază la modul propriu de această scutire. Alte stimulente fiscale includ reducerea cotei IPV, care poate fi de 50% în cazul dacă venitul este obținut din export sau din livrările către alți rezidenți ai ZEL-urilor sau de 25% în alte cazuri și cota zero la TVA pentru produsele livrate spre/din ZEL. După cum arată interviurile realizate cu rezidenții ZEL-urilor, cele mai importante motivații care atrag investitorii mari în ZEL țin de: 1) facilitățile fiscale și de administrare, în special cele asociate cu procedurile rapide de raportare fiscală și cota zero TVA și 2) procedurile de vămuire rapide care se desfășoară direct pe teritoriul ZEL. Stimulentele de care beneficiază întreprinderile administratoare și rezidenții parcurilor industriale (PI) includ: schimbarea gratuită a destinației terenului prevăzut creării parcului industrial; transmiterea în comodat întreprinderii administratoare a bunurilor

proprietate publică; privatizarea terenului aferent construcțiilor la prețul normativ stabilit în momentul dării acestuia în folosință întreprinderii administratoare sau în arendă rezidenților parcului industrial; darea în arendă rezidenților a terenurilor, și/sau în locațiune a construcțiilor, la un preț redus (de pînă la 70% din prețul stabilit de legislație); reducerea numărului de controale de stat etc. Este, totuși, remarcabil faptul că investitorii străini stabiliți în Republica Moldova au atribuit stimulentele oferite în cadrul zonelor economice speciale (ZEL/PI) doar 0,8 puncte din maximumul de 2,0 puncte la capitolul importanței pentru decizia de a investi²⁷.

59. Alte stimulente pentru investiții sunt aplicate orizontal tuturor sectoarelor. În particular, cheltuielile ce țin de transportarea angajaților, hrana și studiile de formare profesională sunt deductibile din punct de vedere al impozitului pe venit. Adicional, importul sau procurările de echipament incluse în capitalul social al firmei este scutit de TVA, iar pentru investiții capitale este prevăzută restituirea TVA. Stimulente speciale sunt prevăzute și pentru IMM-uri sub forma taxei reduse de impozitare de 3% din venitul operațional. La fel, agenții economici pot solicita Guvernului extinderea termenului de plată a TVA și taxelor vamale pentru o perioadă a ciclului de producere, dar care să nu depășească 180 zile, pentru materia primă, accesorii, ambalare primară și părți componente importate care sunt utilizate la producerea bunurilor destinate exportului. Întregul sistem de stimulente este, însă, prea complex și nu este suficient de clar pentru multe întreprinderi. Prin urmare, acesta nu este perceput de către firme drept un factor determinant major pentru decizia de a investi în Republica Moldova. Conform unui sondaj petrecut în rîndul investitorilor străini stabiliți în Moldova, facilitățile fiscale acordate întreprinderilor au fost apreciate cu 0,2 puncte din 2,0 puncte maxim conform importanței pentru a face investiții²⁸. Mai mult decît atît, țările concurente din regiune oferă o gamă similară sau chiar mai atractivă de stimulente decît cele oferite de Republica Moldova (Tabelul 10).

Tabelul 10. Stimulente investiționale aplicabile în unele țări de comparație, anul 2014

	Croația	Bulgaria	Macedonia	România	Serbia	Ungaria	Moldova
Stimulente non-fiscale							
- pentru investiții în regiunile defavorizate	✓			✓	✓	✓	
- pentru crearea locurilor de muncă	✓	✓		✓	✓	✓	
- pentru	✓	✓		✓	✓	✓	

²⁷ „Sondaj privind investitorii străini în Republica Moldova”, Magenta Consulting, 2013.

²⁸ Idem.

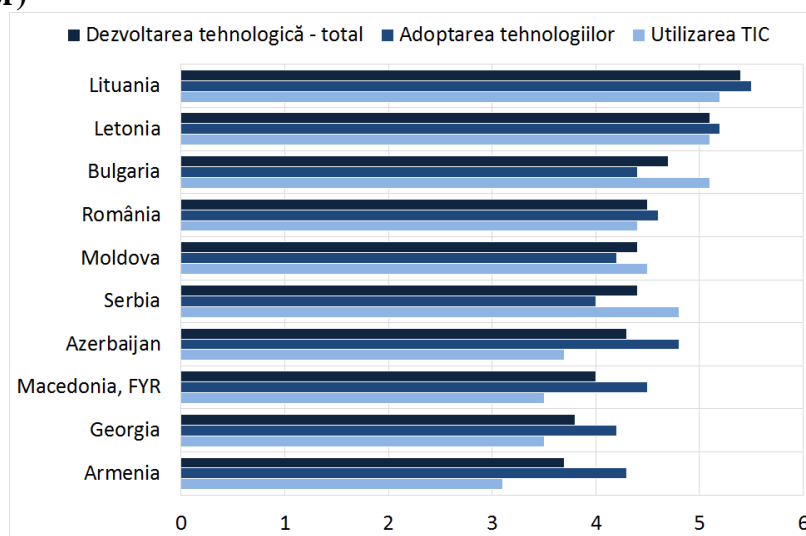
formarea profesională							
- la nivel de sectoare economice	✓						✓
- pentru investiții în echipamente	✓		✓		✓		
Scutiri de la impozitul pe venit ⁰							
- funcție de valoarea investiției			✓		✓	✓	
- pentru crearea locurilor de muncă	✓	✓	✓		✓	✓	✓
- legate de industrie	✓	✓		✓		✓	✓
- funcție de categoria întreprinderii	✓						
- funcție de regiune		✓					
Reducerea prelevărilor obligatorii							
- pentru menținerea unui număr de locuri de muncă			✓		✓	✓	
- pentru angajarea persoanelor de o anumită vârstă /cu dizabilități		✓		✓			
- pentru angajarea șomerilor	✓	✓	✓	✓	✓		
- pentru angajarea proaspeților absolvenți				✓			
- specifice industriei						✓	✓
Reducerea contribuțiilor de capital					✓		✓

Sursa: Cele mai bune practici privind facilitățile financiare pentru atragerea investițiilor, PwC 2014.

Tehnologiile digitale

60. Republica Moldova este pregătită pentru utilizarea tehnologiilor digitale, însă nivelul de utilizare propriu-zisă este destul de redus. Conform Raportului privind Competitivitatea Globală pentru 2014-2015, Republica Moldova ocupă poziția 51 din 144 de state în ceea ce privește dezvoltarea tehnologiilor, depășind țări precum Serbia, Azerbaidjan sau Macedonia (Figura 17). Unul din cele mai importante avantaje pe care le oferă Republica Moldova este calitatea bună a conexiunilor internet.

Figura 17. Indicatorii dezvoltării tehnologice pe scara de la 1 (cel mai rău scor) la 7 (cel mai bun scor)

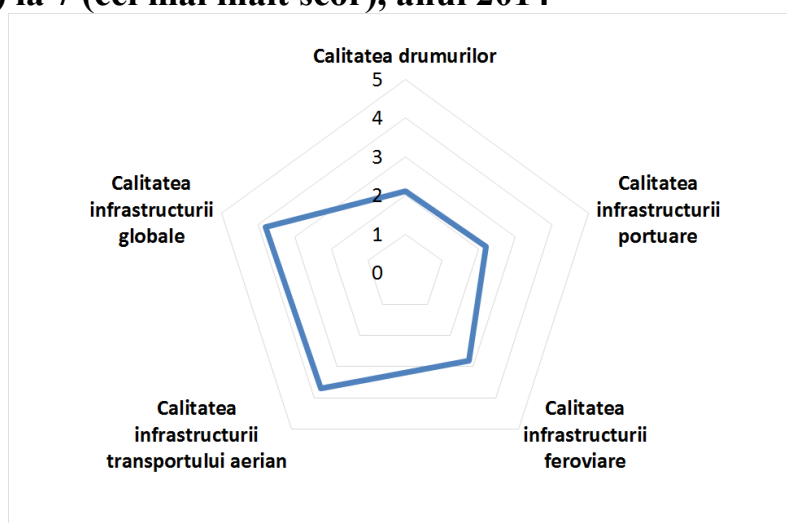

Sursa: Raportul privind competitivitatea globală pentru 2014-2015.

Infrastructura și logistica de transport

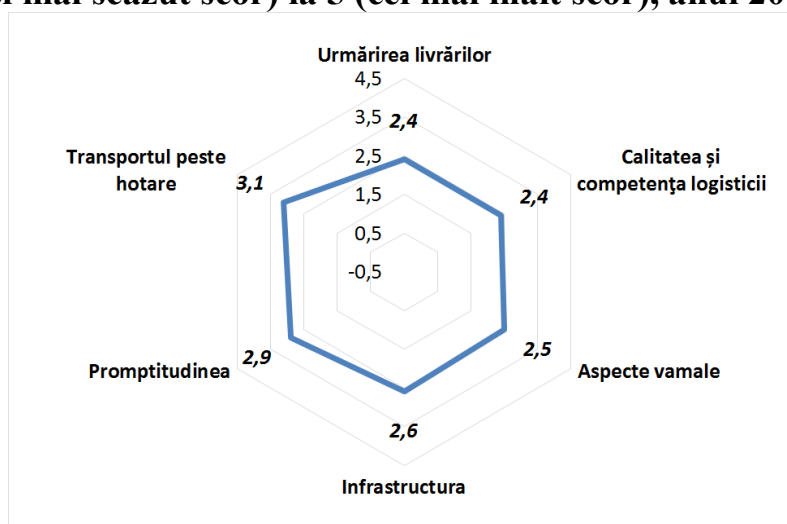
61. Cea mai mare parte a infrastructurii fizice necesită o modernizare substanțială. Starea proastă a infrastructurii reprezintă actualmente unul dintre principalele impedimente pentru dezvoltarea țării. Conform Raportului privind Competitivitatea Globală pentru 2014-2015, Republica Moldova ocupă locul 118 din 144 de state după calitatea infrastructurii de transport, cel mai scăzut punctaj fiind acordat infrastructurii rutiere, iar cel mai bun – infrastructurii de transport aerian (Figura 18). Această problemă este amplificată de dezvoltarea slabă a serviciilor și a infrastructurii de logistică. Conform Indicelui de Performanță Logistică, elaborat de Banca Mondială, Republica Moldova se situează pe poziția 94 din 160 de țări, aspectele cele mai problematice fiind serviciile ineficiente de localizare geografică, calitatea scăzută a logisticii, precum și competența, fragmentarea și caracterul birocratic al procedurilor operate de autoritățile de control la frontieră (Figura 19). Pe parcursul anului 2015 au fost adoptate o serie de măsuri cu caracter legislativ și instituțional pentru a îmbunătăți performanța activității Serviciului Vamal. Impactul acestora, cu o mare probabilitate, se va traduce într-o îmbunătățire substanțială a poziției Republicii Moldova în următoarea ediție a Indicelui de Performanță Logistică.

Figura 18. Calitatea infrastructurii de transport, pe scara de la 1 (cel mai scăzut scor) la 7 (cel mai înalt scor), anul 2014

Sursa: Raportul privind competitivitatea globală pentru 2014-2015.

Figura 19. Indicele de performanță logistică după elementele-cheie, pe scara de la 1 (cel mai scăzut scor) la 5 (cel mai înalt scor), anul 2014

Sursa: Banca Mondială.

62. Calitatea nesatisfăcătoare a drumurilor reprezintă cea mai mare problemă atunci când vorbim de infrastructura fizică. În jur de 47% din drumuri naționale și 80% din drumuri locale necesită reabilitare. Avînd în vedere faptul că circa 64% din volumul total al mărfurilor transportate în anul 2014 revin transportului rutier, este evident impactul negativ asupra costurilor comerțului intern și extern și asupra competitivității întreprinderilor din Republica Moldova.

63. Calitatea infrastructurii de transport pe direcțiile-cheie de livrare a exporturilor este unul dintre punctele importante în procesul decizional al investitorilor potențiali. Odată cu atragerea de către Republica Moldova a unui volum mai mare de ISD orientate spre export, presiunile asupra sistemului rutier vor crește urmare a traficului mai intens de camioane, ceea ce va contribui în mod semnificativ la deteriorarea în continuare a drumurilor. Calitatea sistemului

rutier influențează și mobilitatea forței de muncă, de aceea, ameliorarea infrastructurii de transport va contribui la atenuarea deficitului de forță de muncă competentă.

64. Calitatea infrastructurii portuare este o altă problemă majoră. Republica Moldova are un singur port riveran – Portul Internațional Liber Giurgiulești - care, prin intermediul Dunării, leagă țara de Marea Neagră. Acesta dispune de o infrastructură vastă și modernizată care include terminale de produse și de cereale, terminal general de încărcături și containere, zonă liberă, logistică, servicii de leasing și consultanță, 14 kilometri de cale ferată spre România. Totuși, acesta nu dispune de o legătură bună cu capitala și restul țării, din cauza unor proaste conexiuni rutiere și feroviare și este relativ slab integrat în sistemul economic național. Deloc surprinzător, în anul 2014 modul de transport fluvial reprezenta doar 2% din volumul total al mărfurilor transportate.

65. În comparație cu infrastructura rutieră, portuară și feroviară, infrastructura transportului aerian este într-o stare mai bună. Republica Moldova a devenit parte a Spațiului Aerian Comun European, fapt ce a sporit, într-o anumită măsură, concurența între companiile aeriene, a contribuit la reducerea prețurilor și a intensificat traficul internațional de pasageri. Totuși, transportul aerian rămâne destul de costisitor și inconvenabil pentru transportări cargo, acestea fiind practicate numai prin aeroportul Chișinău, în timp ce aeroporturile Bălți și Mărculești, deși au statut de aeroporturi internaționale, sunt slab dezvoltate și rareori folosite.

2.3. Mediul instituțional

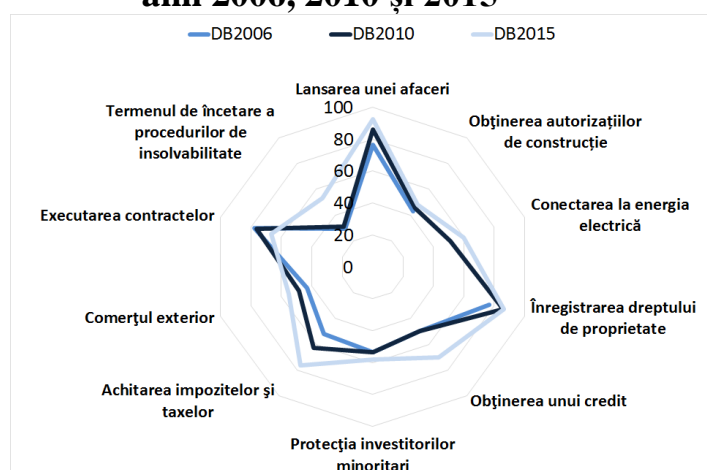
66. Cadrul legal și cadrul instituțional al Republicii Moldova nu sunt adecvate pentru atragerea investițiilor și dezvoltarea exportului. În legislația propriu-zisă, precum și în felul în care aceasta este implementată, există lacune majore, cauzate de guvernarea inadecvată a economiei, vulnerabilitatea instituțiilor, cultura de afaceri slab dezvoltată, instabilitatea politică și macroeconomică și imprezibilitatea mediului de afaceri. Cadrul de reglementare al afacerilor nu prevede garanții eficiente și clare pentru investitori: nu există practica unor Acorduri de Investiții care să ofere claritate privind drepturile și obligațiile ambelor părți; nu există mecanisme de soluționare a problemelor de impozitare (cum ar fi soluția fiscală anticipată), precum și un mecanism de soluționare a reclamațiilor din partea investitorilor. Investitorii străini în Republica Moldova sunt mai sensibili la deficiențele climatului investițional, din cauza mobilității ISD orientate spre eficiență, dar și a concurenței internaționale intense pentru ISD la momentul de față.

67. În pofida unor reforme din ultimii 10 ani, climatul de afaceri moldovenesc rămâne unul dintre cele mai slabe din regiune. Aceasta subminează semnificativ efortul țării de a stimula competitivitatea prin atragerea investițiilor pentru dezvoltarea exportului și face ca Republica Moldova să piardă în competiția regională pentru investiții. În cele din urmă, aceste deficiențe limitează oportunitățile pentru economie și duc la scăderea nivelului de trai al populației.

68. O problemă majoră ține de numărul mare de controale de stat, precum și caracterul discreționar al acestora. În particular, mulți investitori afirmă că de multe ori instituțiile fac abuz de dreptul de a organiza controale, intervenind în activitatea companiilor fără motive temeinice, decizii de control și documente necesare²⁹. Mai mult decât atât, deseori, inspectorii solicită informații și documente adiționale care creează costuri directe și de oportunitate și consumă timpul întreprinderilor, din cauza lipsei unui sistem unificat de registre electronice care ar oferi inspectorilor toată informația și documentele necesare despre companiile supuse controalelor în mod direct, fără necesitatea implicării companiilor în procesul de obținere a acestora.

69. În cadrul de reglementare există câteva segmente destul de problematice care afectează condițiile de dezvoltare a afacerilor. Acestea sunt „Autorizațiile de construcție”, „Soluționarea procedurilor de insolvență”, „Comerțul transfrontalier”, „Protejarea investitorilor minoritari” și „Conectarea la energie electrică”, pentru care indicatorul distanței Republicii Moldova până la frontieră, în conformitate cu raportul „Doing Business 2015” al Băncii Mondiale, este sub 60% (Figura 20). Aceste deficiențe ale mediului de afaceri subminează în mod direct obiectivul-cheie de atragere a investițiilor pentru dezvoltarea exportului. Procedurile stabilite de către autoritățile publice locale privind obținere a autorizațiilor de construcție (care durează aproximativ 246 zile) și lipsa documentației de urbanism actualizate descurajează în mod special investițiile „greenfield”. Nivelul scăzut de protecție a investitorilor minoritari și soluționarea anevoioasă a procedurilor de insolvență erodează, de asemenea, încrederea investitorilor, în special a celor străini.

Figura 20. Ușurința derulării afacerii pe componente principale în Republica Moldova, exprimată prin distanța până la frontieră, procente, anii 2006, 2010 și 2015

Sursa: Banca Mondială.

Reglementarea pieței muncii

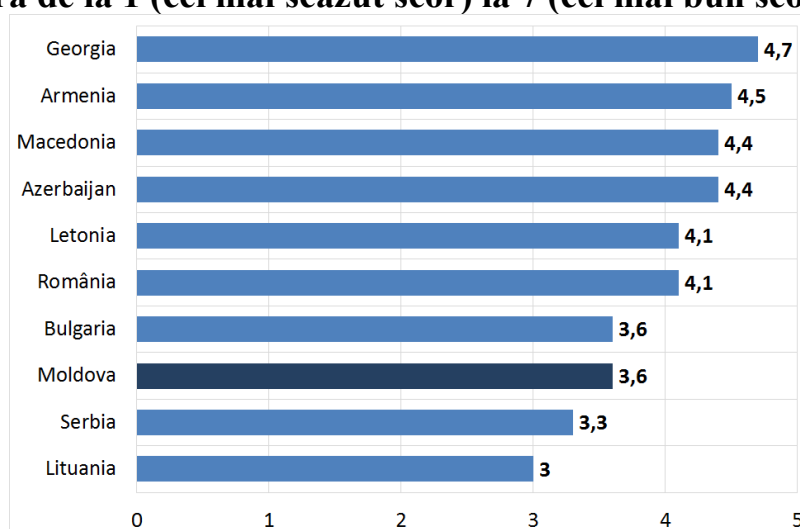
70. Condițiile inflexibile pe piața muncii complică și mai mult problema deficitului forței de muncă. Conform percepției angajatorilor,

²⁹ Consiliul Economic de pe lângă Prim-Ministrul Republicii Moldova, ședința din 8 octombrie 2015: <http://www.gov.md/ro/content/consiliul-economic-al-prim-ministrului-discutat-problema-contrloalelor-de-stat-republica>.
\\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

legislația muncii rămâne rigidă și departe de tranziția deplină la principiile pieței libere. „Cartea Albă 2015”, publicată de Asociația Investitorilor Străini din Moldova, accentuează nevoia urgentă de îmbunătățire a legislației muncii. Reglementările Codului Muncii sunt foarte rigide, în special, în ceea ce privește încetarea relațiilor de muncă prin concediere, creînd piedici nemotivate în procesul de restructurare a întreprinderilor. Codul Muncii mai conține norme ambigue cu privire la orele de muncă prestate peste program, programul parțial de muncă, conflictul de interese. Drept urmare, în rîndul companiilor predomină o percepție proastă despre fiabilitatea legislației moldovenești a muncii. Potrivit *Indicelui Global al Competitivității* pentru anii 2014 – 2015, Republica Moldova s-a clasat pe locul 93 din 144 țări în ceea ce privește rigiditatea practicilor de angajare și concediere angajaților (Figura 21).

Figura 21. Scorul practicilor de angajare și concediere în diferite țări pe scara de la 1 (cel mai scăzut scor) la 7 (cel mai bun scor)

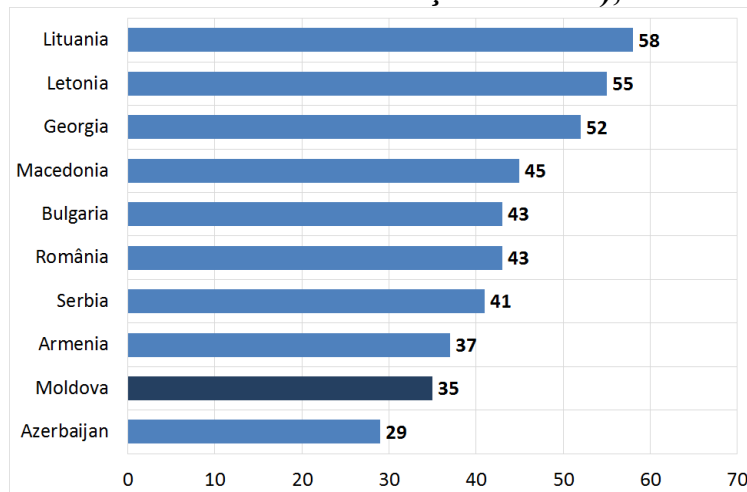
Sursa: *Raportul Global al Competitivității 2014 – 2015*.

71. Oferta educațională a sistemului de învățământ nu corelează suficient de mult cu cererea din partea angajatorilor. Această problemă este în special relevantă pentru educația vocațional-tehnică, fiind în mare parte cauzată de lipsa de motivații și oportunități pentru sectorul privat ca să contribuie mai activ la formarea programului de învățământ, la definirea standardelor profesionale și la asigurarea instruirii practice. Astfel, Comitetele Sectoriale, înființate anume cu scopul de a elabora standardele ocupaționale, au un mandat neclar și nu dispun de un sprijin instituțional și bugetar suficient pentru a funcționa eficient. Drept urmare, Republica Moldova nu are încă standarde ocupaționale actualizate pentru majoritatea activităților economice, inclusiv, pentru cele orientate spre export. Nu este efectuată evaluarea periodică a relevanței și a calității studiilor, sectorul privat practic nu este implicat în revizuirea și actualizarea specificațiilor tehnice, normelor și standardelor în sistemul educațional (în special, în educația vocațional-tehnică).

Calitatea guvernăntei

72. Calitatea joasă a guvernării și vulnerabilitatea instituțiilor publice au constituit mereu unele dintre cele mai mari constrângeri în dezvoltarea afacerilor în Republica Moldova. Conform Raportului Global al Competitivității pentru anii 2014 – 2015, trei dintre cei mai problematici factori pentru derularea afacerilor – corupția, instabilitatea politică și administrația ineficientă - sunt direct legați de guvernare și instituțiile publice. Corupția este o problemă critică ce creează piedici semnificative pentru atragerea investițiilor în Republica Moldova. Comparativ cu alte țări din regiune, Republica Moldova înregistrează una dintre cele mai nesatisfăcătoare scoruri ale Indicelui de Percepție a Corupției elaborat de către Transparency International, fiind clasată pe locul 103 din 174 țări (Figura 22). Datele empirice atestă o influență negativă a corupției asupra abilității țărilor de a atrage ISD, corupția fiind percepută ca și „impozit” pe profit suplimentar celui oficial, deoarece costul derulării afacerilor crește, iar profitabilitatea investițiilor scade³⁰. Corupția sporește nivelul de incertitudine privind mediul de afaceri și derivă din birocrăția excesivă, discreția sporită în formularea și implementarea politicilor, ineficiența sistemului de justiție, salariile joase în sectorul public și nivelul redus de libertate economică. Din păcate, acești factori sunt relevanți și pentru Republica Moldova, ceea ce creează riscuri de ratare a unor potențiale proiecte investiționale.

Figura 22. Indicele de Percepție a Corupției, pe scara de la 1 la 100 (un scor mai mic semnifică o situație mai rea), anul 2014

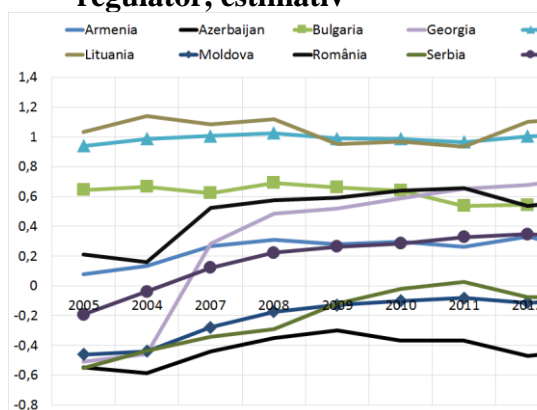
Sursa: Transparency International.

73. Comparativ cu alte țări din regiune, pe parcursul ultimului deceniu, Republica Moldova a înregistrat progrese modeste în ameliorarea calității guvernării. Indicele calității reglementărilor și indicele eficienței de guvernare în Republica Moldova, estimate de Banca Mondială, au rămas printre cele mai joase în rîndul țărilor comparabile, depășind doar Azerbaidjanul. Cea mai mare discrepanță este în raport cu Lituania, Letonia și Georgia (Figura 23 și

³⁰ Castro C, Nunes P.: Does Corruption inhibit Foreign Direct Investment?, Revista de Ciencia Política, vol. 51, N°1, 2013 (pp. 61-83).
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

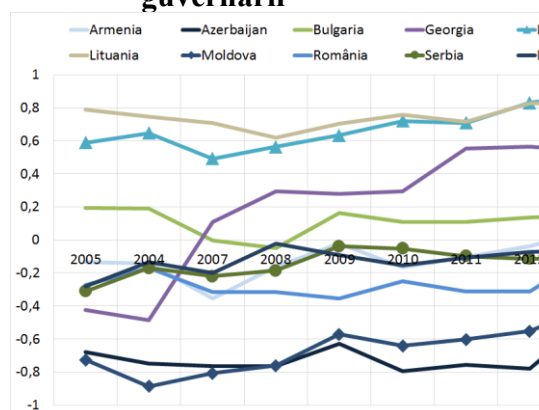
Figura 24) și decalajul față de aceste țări este în creștere. Reforma cadrului de reglementare în ultimul deceniu a adus, astfel, îmbunătățiri ne semnificative pentru investitorii existenți și nu a fost în stare să amelioreze atractivitatea investițională a Republicii Moldova. Mai mult decât atât, recenta fraudă bancară a scos la iveală problemele sistemice legate de hazardul moral, conflictele de interese, opacitatea relațiilor de proprietate și reglementările improprii ce au avut un impact profund negativ asupra climatului de afaceri din țară.

Figura 23. Indicele de calitate a cadrului regulator, estimativ

Sursa: Banca Mondială.

Figura 24. Indicele de eficiență a guvernării

Sursa: Banca Mondială.

74. Transparența scăzută în procesul de luare a deciziilor constituie o altă problemă. În pofida prezenței unui cadru legal adecvat pentru transparența decizională, implementarea acestuia constituie o problemă majoră. De exemplu, în 2013, aproximativ 47% din toate politicile puse în discuție de către ministere nu au respectat cerințele legale privind transparența decizională. Transparența bugetară este o altă problemă serioasă: conform Indicelui Transparenței Bugetare pentru anul 2014, Moldova a înregistrat 59 de puncte dintr-un maxim posibil de 100 de puncte, ceea ce presupune o „transparență redusă”. Pe lângă faptul că transparența redusă este o sursă de iresponsabilitate și de corupție în actul guvernării, aceasta subminează credibilitatea instituțiilor de stat în rîndul populației și întreprinderilor³¹.

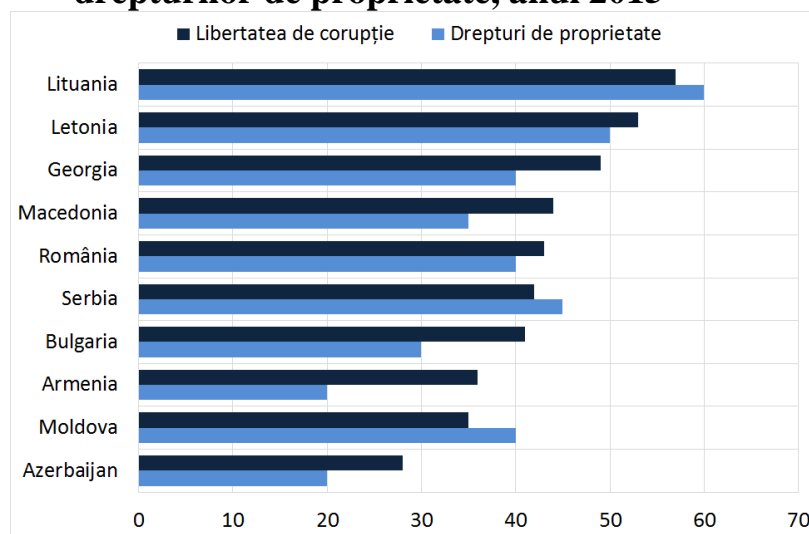
75. Deficiențele legate de implementarea necorespunzătoare a legilor, alimentează în rîndurile investitorilor incertitudinea privind protejarea drepturilor de proprietate. În particular, cadrul instituțional în acest domeniu este fragmentat, slab și instabil. Principalele probleme sunt: lipsa unei instituții puternice care ar promova proiecte investiționale de importanță strategică, lipsa funcției de Ombudsman Investițional care ar proteja investitorii de la eventuale reglementări abuzive și care ar facilita soluționarea litigiilor și disputelor investiționale, lipsește un mecanism funcțional de soluționare a

³¹ „Dialogul care să faciliteze fortificarea capacităților instituționale efective în cadrul agendei de dezvoltare post – 2015”. PNUD Moldova și Expert-Grup, 2014.

plîngerilor investitorilor. Drept rezultat, confidența investitorilor privind climatul de afaceri autohton, și în particular, privind mecanismele de prevenire și soluționare a disputelor și litigiilor investiționale este foarte scăzută³².

76. Protejarea necorespunzătoare a drepturilor de proprietate face investițiile vulnerabile în fața abuzurilor și infracțiunilor. Potrivit Indicelui Libertății Economice pentru anul 2015 al Fundației Heritage, Republica Moldova nu asigură o protecție corespunzătoare a drepturilor de proprietate (Figura 25). Această vulnerabilitate se exprimă nu doar prin riscurile de expropriere din partea statului, dar și prin cele legate de preluările corporative ostile.

Figura 25. Indicele libertății de corupție și indicele protecție drepturilor de proprietate, anul 2015

Sursa: Fundația Heritage.

Administrarea vamală

77. Începînd cu anul 2013 Serviciul Vamal a trecut printr-o perioadă de reforme continue în special ce ține de promovarea comerțului transfrontalier legal. În Raportul „Doing Business 2016”, pe dimensiunea “Comerț transfrontalier” Republica Moldova deține poziția 33 (situată între Finlanda și SUA) ceea ce aduce o contribuție pozitivă la clasamentul general a Republicii Moldova situată pe locul 55.

78. Printre principalele reforme în domeniul administrării vamale pot fi menționate:

- 1) Introducerea în 2014 a noțiunii de Agent Economic Autorizat care oferă acces mai rapid la anumite proceduri vamale simplificate.
- 2) În scopul de a facilita tranzacțiile comerciale transfrontaliere, la 20 mai 2015, Guvernul Republicii Moldova a adoptat o hotărîre prin care s-a redus numărul de documente obligatorii pentru operațiunile de vămuire de la 9

³² Atelier privind climatul investițional în Republica Moldova, Banca Mondială, 9 aprilie, 2015.
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

documente la export și 11 documente la import, la numai 3 documente obligatorii pentru ambele cazuri.

3) Odată cu reducerea controalelor vamale la momentul vămuirii mărfurilor, conform practicii UE, a fost dezvoltat și modernizat controlul ulterior al tranzacțiilor economice externe, astfel asigurând transferul instrumentelor de control vamal de la vămuirea mărfurilor la controlul ulterior.

4) Începînd cu luna august 2015 Serviciul Vamal a implementat vămuirea mărfurilor pe culoarul albastru de control vamal, care permite acordarea liberului de vamă fără efectuarea controlului vamal documentar și fizic la momentul vămuirii mărfurilor, însă cu efectuarea în baza analizei de risc automatizate a reverificării declarațiilor vamale, fără intervenția în activitatea contribuabilului, fapt ce contribuie esențial la facilitarea comerțului prin reducerea costului și timpului necesar formalităților de vămuire a mărfurilor.

5) Lansarea la 1 martie 2014 a procedurii de vămuire electronică la export, iar la 1 martie 2015 – a procedurii de import electronic.

79. În pofida reformelor promovate în ultimii ani, procedurile vamale continuă să fie percepute drept împovărătoare pentru mulți agenți economici implicați în operațiuni de export/import. Conform Raportului Competitivității Globale pentru anul 2015-2016, Republica Moldova s-a clasat pe locul 84 (din 144 state analizate) conform poverii procedurilor vamale. Aceasta a fost apreciată de către companii cu un punctaj de 3,7 din 7 puncte maxim³³, care nu s-a modificat față de ediția precedentă a Raportului respectiv. Prin urmare, reformele inițiate în ultimii 2-3 ani de către Serviciul Vamal încă nu au reușit să se reflecte în deplină măsură asupra percepției agenților economici.

Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului

80. Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova (MIEPO) este instituția publică coordonatoare în domeniul implementării politicilor dedicate competitivității, promovării exportului din Republica Moldova și atragerii investițiilor. Începînd cu anul 2006, MIEPO a fost într-un proces constant de reorganizare, cel mai recent episod fiind în 2014, cînd statutul MIEPO a fost ajustat în conformitate cu cele mai bune practici. Cu toate acestea, Organizația funcționează încă fără o viziune clară și fără obiective mobilizatoare pe termen scurt, mediu și lung, care să fi fost susținute de o strategie instituțională și de o structură internă pe potrivă. Dezvoltarea unei noi strategii instituționale pentru MIEPO este una din prioritățile organizației.³⁴

81. Instituția se confruntă în continuare cu probleme serioase de guvernanță. MIEPO este condusă de un director executiv numit de către Ministrul Economiei și raportează Consiliului de Coordonare a activității MIEPO, creat prin Ordinul Ministerului Economiei nr. 30 din 10.03.2014. Conform Hotărîrii Guvernului Republicii Moldova nr.109 din 12.02.2014 “Cu

³³ Datele au fost prezentate la data de 1 septembrie, 2015

³⁴ În august 2015, Ministerul Economiei a solicitat în cadrul Proiectului Băncii Mondiale „Ameliorarea Competitivității” elaborarea strategiei instituționale pentru MIEPO. Acest proiect s-a derulat în paralel cu elaborarea acestei strategii și ambele echipe au conlucrat ca să coordoneze și maximizeze impactul ambelor documente.

privire la Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exporturilor din Moldova”, Consiliul de Coordonare a activității MIEPO este format din 13 membri, dintre care: șase reprezentanți ai sectorului public, șase reprezentanți ai sectorului privat și ministrul economiei- Președintele Consiliului. Cu toate acestea, Consiliul nu s-a dovedit a fi un mecanism eficient de management care să asigure funcționarea MIEPO ca o veritabilă agenție de atragere a investițiilor și promovare a exportului, care să ofere un set complet de servicii în aceste direcții. Prin urmare, MIEPO este văzută de mulți beneficiari mai mult ca o unitate de suport de marketing, care nu acționează în deplină conformitate cu mandatul său. Între unii membri ai Consiliului de Coordonare a activității MIEPO există conflict de interese, deoarece ei sunt și membri ai Consiliului de administrare a bugetului pentru implementarea Programului „Promovarea Exportului” (creat prin Ordinul Ministerului Economiei nr. 144 din 15.08.2011), totodată fiind reprezentanți ai instituțiilor care sunt beneficiari ai Programului în cauză. Totodată, bugetul Programului „Promovarea Exportului” nu este suficient pentru asigurarea unei activități eficiente a organizației, deoarece este distribuit atît pentru implementarea acțiunilor planificate în Program, precum și pentru administrarea acestuia (salarii ale angajaților MIEPO, întreținerea oficiului etc.)

82. Mandatul MIEPO nu este suficient de puternic nici în atragerea investițiilor, nici în promovarea exporturilor, deoarece aceste funcții sunt îndeplinite în paralel și de alte agenții. Mandatul neclar, diluat, în domeniul de promovare a exporturilor are un impact negativ asupra imaginii externe a Organizației și asupra credibilității acesteia în rîndul companiilor din sectorul privat, ducînd la utilizarea ineficientă a resurselor financiare și umane deja limitate ale MIEPO. Totodată, mandatul MIEPO include „creșterea competitivității”, în condițiile în care competitivitatea este un subiect major aflat în afara responsabilităților unei singure agenții de atragere a investițiilor și de promovare a exportului, lucru de care trebuie să se țină cont în viitoarele strategii instituționale și structură internă. Or, există și alte structuri care au sarcina de a ameliora competitivitatea Republicii Moldova, cum ar fi Consiliul pentru Competitivitate, instituit în august 2014 de Guvern.

83. O altă problemă ține de capacitățile instituționale scăzute ale MIEPO. Bugetul anual al acesteia este doar puțin peste 5 milioane lei (din care bugetul operațional este de cca 30%) și acesta acoperă atît funcția de atragere a investițiilor, cît și cea de promovare a exporturilor. De fapt, dacă ținem cont de inflație, bugetul MIEPO este aproximativ cu 25% mai mic în anul 2015 comparativ cu 2012³⁵. Bugetul de promovare de țară al MIEPO este considerabil mai mic decît bugetele medii și mediane ale agențiilor similare din țările de comparație: bugetul mediu al agențiilor de atragere a investițiilor pentru țările cu venituri mici ajunge la 548 mii USD, iar bugetul median - la 287 mii USD. În țările cu venituri medii, bugetul mediu al agențiilor de atragere a investițiilor este de 1,237 milioane USD, cel median ridicîndu-se la 570 mii USD. Întrucît recent

³⁵ Morisset J., Andrews-Johnson, K.: The Effectiveness of Promotion Agencies at Attracting Foreign Direct Investment, FIAS Occasional Paper 16, 2004, p. 15.

majoritatea agențiilor de promovare a investițiilor din regiune și-au consolidat puternic structurile de organizare, la momentul actual MIEPO se confruntă cu o concurență internațională foarte puternică. În anul 2015, personalul MIEPO era format din numai 10 angajați, cu funcții atât de promovare a investițiilor, cât și a exporturilor. Din cauza numărului mic de colaboratori, diviziunea muncii în interiorul organizației practic nu este posibilă: membrii echipei sunt responsabili de mai multe sarcini concomitent și nu există nici un specialist responsabil doar de atragerea investițiilor sau doar de promovarea exportului. Competențele tehnice la nivel de sectoare prioritare identificate de prezenta Strategie sunt practic, inexistente. Salariile și indemnizațiile nu sunt competitive în raport cu sectorul privat, ceea ce are impact asupra nivelului scăzut de reținere a personalului și duce la o criză cronică de cunoștințe la nivel de sectoare economice prioritare și de abilități de marketing și vânzări. Nu este utilizat nici un indicator de performanță, cum ar fi costul unitar mediu pe proiect de ISD care să demonstreze eficiența MIEPO în atragerea investițiilor. În plus, statutul MIEPO nu prevede evaluarea obligatorie externă a performanței instituției.

84. Anumite funcții esențiale de promovare a ISD lipsesc la MIEPO, în special, cele care țin de faza post-investițională. Din cauza constrângerilor financiare și organizatorice cu care se confruntă MIEPO, aceasta nu este în măsură să-și îndeplinească, de exemplu, funcția de post-deservire (after-care), care este una de bază pentru promovarea investițiilor. Datele colectate în procesul de elaborare a Strategiei sugerează că mai mulți investitori străini care activează în țară, în special cei din industria automotive sau cei care prestează servicii de externalizare a proceselor de business, și-ar putea extinde cu ușurință activitatea, ar dezvolta lanțurile valorice prin integrarea IMM-urilor locale și a genera efecte de difuziune a cunoștințelor și tehnologiilor, în cazul în care ar primi susținere și încurajare din partea Guvernului. Este de datoria MIEPO să asigure maximizarea beneficiilor pe care le au și investitorii, și țara, de pe urma activității investitorilor deja stabiliți în Republica Moldova. După revigorarea funcției de mobilizare a investițiilor, următorul domeniu prioritar de activitate pentru MIEPO trebuie să fie introducerea serviciilor de post-deservire și de sprijin pentru reinvestire.

85. Întrucât MIEPO nu are o prezență directă pe piețele externe, este nevoie de o cooperare mai strânsă cu alte entități care pot reprezenta MIEPO. Aceasta se referă, în particular, la cooperarea dintre MIEPO și misiunile diplomatice ale Republicii Moldova, în prezent legăturile fiind insuficient de puternice pentru a conduce la rezultate concrete. În țările prioritare sub aspectul atragerii de investiții în sectoarele-țintă din Republica Moldova, cooperarea trebuie să fie deosebit de strânsă, atât la nivel informațional, cât și operațional. Pentru a livra rezultate, diplomația economică a Republicii Moldova, are nevoie nu doar de materiale informative furnizate de MIEPO, dar și de o instruire permanentă din partea MIEPO și de un transfer de know-how în atragerea investițiilor și promovarea exportului. Este necesară și o revizuire a

competențelor și modului de activitate a atașărilor comerciale în misiunile diplomatice.

86. Din cauza profilului exterior slab al MIEPO, investitorii deseori caută servicii de facilitare a investițiilor în altă parte. Unul din punctele de referințe este proiectul „Consiliere pentru Prim-Ministru în domeniul dezvoltării economice” (eng: „Advise to Prime-Minister on Economic Development”) care activează în cadrul Cabinetului Prim-ministrului Republicii Moldova și care îndeplinește unele funcții în promovarea investițiilor, inclusiv atragerea investitorilor, asistența post-investițională și dezvoltarea conexiunilor ISD, servicii care, în mod normal, ar trebui să fie oferite de agenția de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor. Deși ambii intermediari au stabilit relații bune de lucru, din punctul de vedere al investitorului, cadrul instituțional arată fragmentat și cu competențe suprapuse, ceea ce subminează și mai mult profilul MIEPO. Proiectul sus-numit are și o continuitate destul de limitată în timp, deoarece donatorii nu vor finanța la infinit o activitate care este una intrinsecă activității Guvernului. Astfel, în pofida suprapunerii funcționale, principalele constrângeri operaționale pentru MIEPO rezultă din finanțarea slabă și cadrul instituțional fragil.

87. În concluzie, Republica Moldova poate oferi o serie de avantaje pentru efectuarea de investiții din partea companiilor transnaționale interesate de sporirea eficienței în cadrul strategiilor lor de internaționalizare. Dar anumite deficiențe în cadrul politicii instituționale și legislative interne împiedică atragerea mai multor proiecte de investiții și o promovare mai intensă a exporturilor. Prezenta Strategie se concentrează pe eliminarea sau atenuarea deficiențelor critice și pe valorificarea punctelor forte ale țării. În acest sens, vor fi luate în considerare o serie de oportunități și riscuri (Tabelul 11).

Tabelul 11. Atragerea investițiilor și promovarea exporturilor: analiza SWOT a Republicii Moldova

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Raportul favorabil productivitate / salarii în industriile prelucrătoare și în serviciile orientate spre export; • Populația multilingvă; • Reformele implementate de Serviciul Vamal în vederea reducerii timpului, costurilor și documentelor solicitate în procesul de vămuire. • Amplasarea geografică favorabilă în raport cu UE, Rusia Orientul Mijlociu și Asia Centrală; • Proximitatea față de CSI și contacte de afaceri dezvoltate de exportatorii și producătorii moldoveni pe aceste piețe; 	<ul style="list-style-type: none"> • Deficitul forței de muncă de calificare medie și înaltă, în special în mediul rural; • Procentul scăzut al tinerilor cu specializări în domeniile tehnice și tehnologice; • Curriculumul depășit în sectorul educației profesionale, ce nu corespunde cerințelor de pe piața muncii; • Politici inflexibile privind ocuparea forței de muncă; • Incertitudinile investitorilor legate de tratamentul fiscal și vamal; • Rigiditatea politicii privind imigrarea și procedurile inadecvate aplicate de

<ul style="list-style-type: none"> • Regim liberalizat de vize cu țările CSI, UE, SUA, Canada, Israel și altele; • Comerțul liberalizat cu UE, Turcia, Europa de Sud-Est și țările CSI; • 47 de acorduri bilaterale dintre Republica Moldova și alte țări privind evitarea dublei impuneri; • 40 de acorduri bilaterale dintre Republica Moldova și alte țări privind protejarea reciprocă a investițiilor; • Rata IPV pentru persoanele juridice competitivă la nivel internațional; • Existența instrumentelor de atragere a investițiilor (ZEL, parcuri industriale). • Disponibilitatea activelor neutilizate (terenuri industriale, construcții) în ZEL-uri și parcurile industriale; • Potențial infrastructural și tehnologic mare pentru dezvoltarea industriei de software și serviciilor de afaceri orientate spre export; • Potențial de dezvoltare mare a industriei automotivă, textilă și electronică; • Un set de scutiri fiscale și alte facilități pentru rezidenții din ZEL-uri și parcurile industriale; • Scutirile și facilitățile fiscale orizontale pentru transportare, hrană și formare profesională pentru angajați; • Scutirea de TVA la importul sau procurările de echipament inclus în capitalul social al întreprinderii; 	<p>autoritățile imigraționale;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Agenția slabă de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor cauzată de finanțarea insuficientă; • Delimitarea neclară a competențelor instituționale în atragerea ISD și în promovarea exporturilor; • Starea nesatisfăcătoare a infrastructurii fizice, în special a drumurilor regionale; • Costurile mari ale serviciilor de logistică; • Insuficiența platformelor industriale dezvoltate în mod corespunzător, a utilităților comune ale acestora, precum și costurile înalte pentru dezvoltarea platformelor industriale; • Sarcina fiscală totală destul de înaltă în comparație cu țările din regiune; • Procedurile dificile de obținere de la autoritățile publice locale a autorizației pentru construcții și avizul furnizorului de conectare la rețelele electrice; • Calitatea redusă a actului de guvernare (corupția, lipsa de transparență în procesul decizional, protejarea incertă a drepturilor de proprietate) generează riscuri mari de afaceri; • Insuficiența surselor proprii de materie primă; • Piața agricolă internă fragmentată și insuficiența producției de scară în sectorul respectiv.
OPORTUNITĂȚI	RISURI
<ul style="list-style-type: none"> • Vecinătatea geografică și lipsa barierelor lingvistice care oferă posibilitatea integrării în lanțurile tehnologice ale firmelor cu ISD amplasate în România și Ucraina; • Creșterea globală și regională a cererii pentru servicii de afaceri și dezvoltarea de software; • Tendințe tot mai clare de delocalizare a firmelor din Europa Centrală în domenii ca industria automotivă, ușoară și de încălțăminte, electronică; • Procesul de integrare europeană, care oferă multiple oportunități pentru dezvoltarea capacităților instituționale și competențelor în domeniul atragerii ISD; • Implementarea Acordului de Asociere, 	<ul style="list-style-type: none"> • Instabilitatea macroeconomică continuă și sectorul financiar intern slab, care ar putea spori substanțial nivelul de risc al țării și costurile de finanțare a ISD; • Riscurile bugetare și disciplina fiscală slabă, ce pot limita spațiul fiscal al țării în îmbunătățirea și menținerea unui sistem coerent de facilități pentru ISD; • Instabilitatea politică continuă și în creștere, care poate alarma investitorii străini atât potențial, cât și prezenți; • Riscul ca unele proiecte investiționale existente să abandoneze Republica Moldova în urma litigiilor investiționale nesoluționate, ceea ce poate deteriora imaginea internațională a țării;

care ar putea facilita comerțul internațional și redresa problemele ce țin de competitivitate;

- Liberalizarea comerțului cu servicii, transferului de personal și de stabilire a companiilor ca parte a ZLSAC, care ar putea îmbunătăți eficiența serviciilor orientate spre export din Moldova;
- Modelul de stabilire a industriei auto și costurile de producție în creștere pe piețele existente emergente, ar putea genera oportunități pentru ISD în sectoare completamente noi pentru Republica Moldova;
- Privatizarea unor întreprinderi de stat, care poate genera oportunități și pentru atragerea ISD orientare spre eficiență;
- Încasările din privatizare, care ar putea fi utilizate pentru finanțarea construcției de hale industriale gata de utilizat;
- Aeroportul Liber Internațional Mărculești, ce oferă posibilitatea de a investi în producția de bunuri cu o valoare adăugată înaltă, livrabile clienților străini în timp util;

- Accelerarea emigrării forței de muncă va continua să aibă un impact negativ asupra disponibilității și costului forței de muncă;
- Presiunea inflaționistă ar putea submina pe termen scurt și mediu avantajul costurilor pe care le oferă Moldova;
- Recesiunea economică în Rusia și creșterea economică fragilă în UE;
- Instabilitatea cadrului de securitate în Ucraina și riscurile de extindere a conflictului pot spori în continuare nivelul de risc al țării și costurile de finanțare a ISD;
- Conflictul înghețat din Transnistria și riscul unui nou separatism regional pot spori în continuare nivelul de risc al țării și costurile de finanțare a ISD;
- Barierele comerciale impuse de Rusia în calea importurilor din Republica Moldova și riscul permanentizării acestora poate submina atractivitatea țării pentru ISD orientate spre piața din Rusia;

3. Viziunea strategică

88. Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană va duce la o deschidere mai largă a Republicii Moldova în fața comerțului internațional, prin eliminarea barierelor comerciale tarifare și netarifare. În conformitate cu rezultatele unor analize, în cazul implementării depline a prevederilor Acordului, acesta va contribui la majorarea PIB-ului cu 6-7%, va oferi mai multe locuri de muncă mai bine plătite și va facilita diversificarea economiei naționale³⁶. Una din precondițiile-cheie pentru valorificarea beneficiilor oferite de Acordul de Asociere îl reprezintă atragerea ISD. Ținând cont de aceasta, Guvernul Republicii Moldova s-a angajat într-o reformă instituțională ambițioasă menită să îmbunătățească climatul investițional, să protejeze drepturile de proprietate, să sporească nivelul de predictibilitate generală a țării și să realizeze alte premise esențiale pentru intrarea investitorilor în Republica Moldova. Fiind unul din angajamentele Guvernului specificate în Matricea de politici în cadrul Acordului de finanțare între Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană pentru implementarea ZLSAC, Strategia vizează în demersul său anume aceste obiective.

89. Până în 2020, investițiile vor deveni un factor-cheie pentru creșterea economică și, respectiv, pentru consolidarea și diversificarea exporturilor Republicii Moldova. Investițiile vor contribui, în mare măsură, la transformarea structurală și modernizarea Republicii Moldova, mai ales prin

³⁶ „Quo Vadis Moldova: Integrarea Europeană, Integrarea Euroasiatică sau Status Quo?”, Expert-Grup, 2013
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

crearea de noi locuri de muncă, care să permită tranziția resurselor de muncă la activități generatoare de o mai înaltă valoare adăugată, și prin difuzia competențelor și cunoștințelor tehnologice pe piața muncii și în rândul companiilor locale.

90. Industria prelucrătoare și serviciile orientate spre export vor constitui principalele sectoare-gază pentru noile proiecte finanțate de ISD. În general, în țările aflate în tranziție, sectorul serviciilor joacă încă un rol neînsemnat în atragerea ISD. Cu toate acestea, serviciile de business, software, producerea de utilaje și piese auto, precum și asamblarea acestora sunt sectoarele care generează cele mai multe proiecte investiționale și locuri de muncă în Europa. Aceste sectoare oferă, de asemenea, oportunități pentru atragerea investițiilor și în alte forme decât ISD, cum ar fi investițiile fără plasamente de capital prin externalizarea unor procese, acordarea de licențe și francize. Acestea sunt sectoarele în care Republica Moldova a atras deja investiții și unde încă există potențial de atragere a ISD. Un alt sector care continuă să fie foarte atractiv în Republica Moldova este producția îmbrăcăminte și a încălțăminte. Republica Moldova va continua să pună accent pe asemenea proiecte orientate spre export și intensive în utilizarea forței de muncă. Acestea sunt oportune mai ales în contextul încetinirii fluxului de proiecte bazate pe ISD în țările Europei Centrale (Cehia, Ungaria, Polonia) și al faptului că concurenții principali ai Republicii Moldova sunt acum țările din Sud-Estul Europei.

Selectarea sectoarelor prioritare – matricea de punctaj

91. În baza datelor cu privire la tendințele fluxurilor investițiilor străine directe (ISD), a exporturilor moldovenești și a situației în diferite sectoare ale economiei Republicii Moldova a fost elaborată o matrice pentru selectarea sectoarelor cu cel mai mare potențial de creștere semnificativă a exporturilor moldovenești, precum și atragerea investițiilor producere sau prestare de servicii.

92. Selectarea sectoarelor prioritare a fost bazată pe șase criterii (rezultatele selectării sectoarelor sunt prezentate în tabelul 12):

1) Atractivitatea investițională a sectorului – numărul proiectelor de ISD 2013-2014. Primele 10 sectoare, scala între 10 – 1, conform numărului de proiecte (10 = cele mai multe, 1 = cele mai puține) în aceste primele zece sectoare. Sursa datelor: Tabelul 4.

2) Potențialul de creare a locurilor de munca al sectorului – numărul de locuri noi de muncă create 2013-2014. Primele 10, scala între 10 – 1, conform numărului de locuri de muncă create (10 = cele mai multe, 1 = cele mai puține) în aceste primele zece sectoare. Sursa datelor: Tabelul 5.

3) Evoluția ISD în Moldova (10 = multe proiecte; 5 = câteva proiecte; 0 = puține sau nici un proiect). Sursa datelor: estimări bazate pe datele Băncii Naționale a Moldovei.

4) Evoluția exporturilor moldovenești (10 = evoluție puternică; 5 = evoluție modestă; 1 = evoluție slabă). Sursa datelor: Tabelul 1, doar pentru anul 2014.

5) Indicatorul Avantajului Comparativ Relevat (10 = evoluție puternică; 5 = evoluție modestă; 1 = evoluție slabă). Sursa datelor: Tabelul 3.

6) Barierele la exporturile moldovenești (tarifare și netarifare) (10 = bariere mici; 0 = bariere mari). Sursa datelor: estimări.

Tabelul 12. Matricea de punctaj

	Atractivitatea investițională	Crearea locurilor de muncă	Evoluția ISD	Evoluția exporturilor	Indicatorul ACR	Barierele la export	Total
Informații și comunicații	10	9	10	5	-	10	44
Fabricarea de mașini și echipamente	7	10	10	5	0	10	42
Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	9	7	5	5	-	10	36
Fabricarea de utilaje și piese	8	8	0	5	5	10	36
Fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte și fabricarea încălțămintei	0	0	10	10	5	10	35
Echipamente electrice	2	4	5	5	5	10	31
Industria alimentară	6	6	10	10	-10	0	22
Prelucrarea lemnului, prelucrarea produselor din lemn și plută	0	0	0	5	5	10	20
Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	3	5	0	1	-	10	19
Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	1	2	0	1	5	10	19
Fabricarea mobilei	0	0	0	1	5	10	16
Tăbăcirea și finisarea pieilor	0	0	0	10	-5	10	15
Activități financiare și asigurări	5	0	5	1	-	0	11
Fabricarea altor utilaje de transport	0	0	0	1	-	10	11
Industria extractivă	0	0	0	1	-	10	10
Producția de energie electrică; Transportul	0	0	0	1	-	10	10

energiei electrice.							
Fabricarea substanțelor și produselor chimice	4	0	0	1	-5	10	10
Fabricarea produselor din minerale nemetalice	0	0	0	1	-	10	10
Agricultură, silvicultură și pescuit	0	0	0	10	-5	0	5
Comerț cu amănuntul	0	3	0	1	-	0	4
Transporturi terestre și transporturi prin conducte	0	1	0	1	-	0	2
Industria metalurgică	0	0	0	1	-10	10	1

Surse: evaluările autorilor.

93. Drept rezultat, șapte sectoare prioritare au fost identificate:

Tabelul 13. Descrierea sectoarelor prioritare identificate

N	Sectorul identificat	Comentariu
1	Informații și comunicații (denumită în continuare „TIC”)	Acest sector a obținut cel mai înalt scor deoarece figurează printre primele sectoare la capitolul ISD și crearea locurilor de muncă și a atras deja mai multe proiecte ISD. Republica Moldova are avantajele comparative ale forței de muncă calificate (atât în TIC cât și limbi străine) și prețului forței de muncă. Un alt mare avantaj al sectorului este că rezultatele acestuia pot fi exportate online, prin aceasta reducând unul obstacolele majore pentru exporturile Republicii Moldova: distanța față de piețele-cheie.
2	Fabricarea de mașini și echipamente (denumită în continuare „Industria automotive”)	Acest sector a obținut un punctaj înalt datorită numărului mare de proiecte ISD și locuri de muncă create în Europa, cât și a performanței din ultima perioadă a investițiilor străine directe deja existente în Moldova. Probabilitatea atragerii proiectelor de producere a mașinilor este mică, dar cea a atragerii proiectelor de producere a pieselor auto pentru export către fabrici de producere sau asamblare auto în Europa Centrală și de Est este înaltă. În baza performanței existente și a competitivității prețului forței de muncă în Republica Moldova, se poate aștepta că proiectele ce implică utilizarea intensivă a forței de muncă cum ar fi producerea textilelor auto (ex: huse pentru scaune) sau asamblarea cablurilor s-ar putea majora și ar putea crea un număr mare de locuri de muncă în Republica Moldova, așa cum s-a întâmplat în alte țări ale Europei Centrale și de Est pe parcursul ultimilor 20 de ani.
3	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Acest sector, ce include toate centrele de apel și alte activități de externalizare a proceselor de afaceri are potențialul de a juca un rol similar celui al sectorului TIC – Republica Moldova are avantajul comparativ al forței

		de muncă tinere și calificate, cunoașterea limbilor străine și costuri rezonabile ale muncii. La fel ca și în cazul software-ului/TIC, rezultatele/serviciile pot fi livrate clienților prin intermediul rețelelor TIC, evitând transportul îndelungat și costisitor către clienți. În Republica Moldova deja există primele exemple ale investițiilor de acest fel.
4	Fabricarea de utilaje și piese	Acest sector a înregistrat o creștere a volumului exporturilor și se clasează printre primele sectoare din Europa la capitolul investiții străine directe și crearea noilor locuri de muncă.
5	Fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte și fabricarea încălțămintei	Acest sector nu figurează printre primele sectoare din Europa după investițiile străine și crearea noilor locuri de muncă, dar este un sector tradițional în Republica Moldova și aceasta are avantajele comparative ale forței de muncă calificate și costului forței de muncă. Competitivitatea de preț probabil va scădea pe termen lung, dar pe termen scurt și cel mai probabil și pe termen mediu, acesta continuă să fie un sector ce poate crea un număr mare de locuri noi de muncă în Republica Moldova.
6	Echipamente electrice	Acest sector nu figurează printre primele sectoare din Europa după investițiile străine și crearea noilor locuri de muncă în Europa, dar există un număr mare de uzine de producere și asamblare a echipamentului electric/electronicelor în Europa Centrală și de Est care sunt potențiali cumpărători pentru companiile producătoare de produse electronice sau echipamente electrice. Proximitatea Republicii Moldova față de acești potențiali cumpărători și competitivitatea prețului ar putea contrabalansa competitivitatea prețului concurenței asiatice. De asemenea, pe măsură ce costul forței de muncă în Europa Centrală și de Est va continua să crească, se poate aștepta ca producătorii aflați în această regiune să ia în considerare schimbarea locațiilor sale în țări cu costuri de producere mai scăzute, cum ar fi Republica Moldova.
7	Industria alimentară și agricultura.	Acest sector nu a obținut un punctaj înalt în matrice: cu toate că este unul dintre primele sectoare din Republica Moldova la capitolul exporturi și țara a atras investiții în acest sector, performanța ISD și creării locurilor de muncă în Europa nu este atât de impresionantă, și cel mai important, volumul bunurilor exportate și cota sectorului în exporturile Moldovei a fost în scădere. Totodată, există bariere netarifare semnificative care ar putea constitui un obstacol semnificativ în creșterea exporturilor de produse alimentare ale Republicii Moldova. Există investiții anterioare în acest sector în

		<p>Republica Moldova, dar acestea au avut loc în epoca privatizării. Conform estimărilor³⁷, majoritatea investițiilor străine în acest sector sunt sub forma privatizării întreprinderilor de stat sau a fuziunilor și achizițiilor de active private. Piața internă redusă și fragmentarea ofertei interne s-ar putea dovedi a fi bariere ce ar descuraja potențialii investitori străini să investească în Republica Moldova. Cu toate acestea, datorită importanței agriculturii și prelucrării alimentelor în economia moldovenească, acest sector ar trebui să fie inclus în lista sectoarelor prioritare, în special pentru promovarea exporturilor.</p>
--	--	---

Surse: evaluările autorilor.

94. Serviciile de afaceri și TIC din Republica Moldova sunt competitive pe plan internațional, iar avantajul concurențial al acestor sectoare poate fi dezvoltat în continuare. Republica Moldova dispune de o infrastructură bună a rețelelor de comunicații electronice, care asigură o calitate foarte bună a conexiunii la Internet, cu viteze înalte de transfer de date. Deși nivelul de cunoaștere a limbii engleze în rândul absolvenților este mai mic decât în alte țări din Europa de Sud-Est, nivelul de cunoaștere a limbii franceze este mult mai înalt, ceea ce înseamnă că Republica Moldova ar putea cu ușurință să devină un furnizor important de servicii pentru țările francofone. Mai mult decât atât, limba rusă este cunoscută pe larg, aproximativ jumătate din populație vorbind liber această limbă de bază în statele CSI³⁸, ceea ce oferă posibilități pentru prestarea servicii de suport business pentru țările din spațiul CSI.

95. Exportul de servicii, inclusiv cele de TIC, cercetare și dezvoltare, precum și de întreținere externă a proceselor de business din Republica Moldova a fost evaluat la aproximativ 959 milioane dolari în 2014. Serviciile de cercetare și dezvoltare/inginerie, ca și cele de întreținere externă a proceselor de business sunt în prezent mai puțin populare în Republica Moldova decât serviciile TIC, constituind mai puțin de 25% din exportul total al serviciilor TIC. Totuși, cererea regională este în creștere, de aceea se preconizează o dezvoltare mai rapidă a serviciilor de externalizare a proceselor de business comparativ cu celelalte activități³⁹. Ținând cont de constrângerile forței de muncă, Republica Moldova se va concentra pe atragerea investițiilor în activitățile care aduc o valoare adăugată mai înaltă (cum ar fi analiza, proiectarea, dezvoltarea și testarea de programe) sau în activitățile cu o intensitate redusă (dezvoltarea aplicațiilor web, programare de bază, serviciile de externalizare a proceselor de business mici și mijlocii) care nu au nevoie de un număr mare de angajați.

96. Industria automotive este principala sursă a noilor locuri de muncă în Europa și obiectivul principal de promovare a investițiilor în

³⁷ Studiul „Tendințele Investițiilor Străine Directe în Sectorul Agro-alimentar în țările aflate în dezvoltare și în tranziție”, publicat în Viena, 2012

³⁸ Competitiveness Assessment of Moldovan IT Services Industry, IDC 2014.

³⁹ Ibid.

Republica Moldova. Industria automotive se află printre primele patru sectoare din Europa ca număr de noi proiecte ISD. Totodată, acesta este și sectorul care prin ISD creează cele mai multe locuri de muncă în Europa - aproximativ 50.000 de noi locuri de muncă anual. Republica Moldova deja a atras câteva companii din industria autovehiculelor (Draexlmaier și Leoni din Germania, Lear Corporation din SUA, Gebauer & Griller din Austria, Confezioni Andrea Covercar din Italia), aportul industriei la PIB fiind de circa 4% în 2014 . Țara rămâne competitivă internațional vis-a-vis de găzduirea noilor proiecte investiționale în domeniul industriei automotive (care din punct de vedere al clasificării statistice se încadrează în industria mașinilor și echipamentelor electrice).

97. Industria fabricării produselor textile, articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte rămâne un beneficiar important de ISD, atît a celor cu plasament de capital, cît și a celor fără plasament de capital. Aceasta este o industrie din care fac parte companii destul de puternice, cu potențial de a deveni furnizori pentru companiile străine prin diferite forme de investiții. În aceste sectoare, Republica Moldova ar putea urma exemplul României sau Albaniei, țări unde agențiile naționale au promovat cu succes industriile locale în rîndurile investitorilor străini (mai ales de origine italiană și franceză) prin intermediul exportului brandurilor locale, adică a mărfurilor cu valoare adăugată înaltă.

98. Potențial de atragere a ISD există și în industria electronică, ținînd cont de faptul că competențele necesare pentru producerea electronicelor sunt similare sau apropiate celor necesare pentru sectorul TIC și industria mașinilor și echipamentelor electrice. Un sistem educațional mai bun pentru pregătirea specialiștilor pentru aceste sectoare va aduce beneficii și pentru industria electronică. Geografia industriei electronice ar putea acționa, de asemenea, în favoarea Republicii Moldova: în țările de tranziție, industria a prins rădăcini, cum ar fi în Republica Cehă, Ungaria și Polonia. Dar, în condițiile cînd au crescut cerințele de capacitate de producere, iar eficiența costurilor a devenit o problemă prioritară, investitorii au început a se orienta mai mult spre țările din Europa de Est, în special spre România. Republica Moldova ar putea fi următoarea destinație logică, mai ales odată cu liberalizarea accesului la piețele de consum europene prin intermediul ZLSAC.

99. Sectorul agricol și industria alimentară pot deveni surse importante de noi locuri de muncă și de venituri mai mari, în special pentru zonele rurale. Republica Moldova are condiții climaterice excelente pentru dezvoltarea unei agriculturi moderne și competitive, în primul rînd, o climă continentală moderată, caracterizată de ierni scurte și blînde și veri lungi și calde, precum și soluri fertile. În industria produselor alimentare și băuturilor, avantajul competitiv evident este abundența de materie primă - fructe, legume și cereale. Locația geografică a Republicii Moldova în proximitate față de Turcia – un foarte important producător agricol la scară regională – oferă posibilități pentru suplimentarea cantităților de materie primă furnizate industriei alimentare în

afara sezonului, precum și numeroase oportunități pentru prestarea serviciilor de logistică și comerț internațional. Republica Moldova mai are și un potențial semnificativ în producția agricolă ecologică. Legislația agriculturii ecologice deja a fost armonizată cu cerințele UE, inclusiv în ceea ce ține de reglementările privind principiile și metodele de prelucrare a produselor alimentare ecologice, inspecțiile și certificarea în domeniul produselor alimentare ecologice, importul și exportul. Suprafețele ocupate de culturile agricole ecologice și numărul de producători certificați sunt în continuă creștere începând cu anul 2000, relevând un potențialul foarte bun în domeniul produselor agricole ecologic pure. Pe termen scurt, eforturile Guvernului se vor concentra pe atragerea ISD în activitățile care prestează servicii agriculturii.

100. Deși sectoarele menționate sunt considerate prioritare, aceasta nu înseamnă că investițiile străine în alte sectoare vor fi descurajate sau neglijate. Din contra, intervențiile considerate în cadrul acestei strategii, vor avea un impact pozitiv asupra investițiilor în toate celelalte sectoare. Mai mult decât atât, Strategia vizează în mod expres dezvoltarea legăturilor dintre companiile/sectoarele care beneficiază de ISD și a celor care nu beneficiază de investiții în mod direct, precum și amplificarea efectelor de difuziune a cunoștințelor și competențelor tehnologice generate de ISD în întreaga economie. De asemenea, pe lângă sectoarele care sunt promovate ca prioritare pentru atragerea ISD, alte sectoare pot fi promovate ca prioritare din perspectiva potențialului de export pe care-l au.

101. Obiectivul principal al Strategiei este valorificarea rapidă a potențialului de export al Republicii Moldova, preponderent prin atragerea investițiilor străine. Aceasta va permite reducerea decalajului tehnologic al Republicii Moldova și va contribui la crearea unor noi locuri de muncă mai decente și mai productive în sectoarele orientate spre export, prioritare fiind serviciile de întreținere externă a proceselor de business, industria mașinilor și echipamentelor electrice pentru industria automotive, industria electronică, industria îmbrăcăminte și încălțăminte, dezvoltarea de programe de calculator, sectorul agricol și industria alimentară. La identificarea acestor sectoare au fost utilizate o serie de criterii, inclusiv importanța sectorului în asigurarea populației cu locuri de muncă, potențialul de creștere rapidă a exporturilor, nivelul demonstrat de competitivitate internațională și / sau necesitatea de dezvoltare a unor ramuri cu o componentă tehnologică înaltă înmagazinată în produsele exportate. Creșterea numărului de proiecte investiționale, a volumului de ISD și a locurilor de muncă asociate în perioada 2016 - 2020 va constitui principala dovadă de atragere, stabilire, menținere și dezvoltare eficientă a ISD în activități orientate spre export. Astfel, Strategia preconizează consolidarea avantajelor comparative și capacitățile instituționale necesare pentru atragerea de noi investitori, oferirea sprijinului și asistenței necesare la etapa post-investițională pentru investitorii existenți, asigurarea dezvoltării legăturilor tehnologice între ISD și companiile locale și catalizarea procesului de difuziune a cunoștințelor și tehnologiilor aduse de proiectele bazate pe ISD în întreaga economie.

102. Urmare a implementării măsurilor prevăzute de această Strategie, volumul de ISD atras de Republica Moldova va crește progresiv, urmînd să atingă o valoare cumulativă de 380 milioane USD în 2020. Pînă în prezent, țara a atras un volum mediu de ISD de tip greenfield în volum de 65 USD per capita pe an, în timp ce media din țările din regiune a constituit 357 USD. Pe termen lung (circa 10 ani), Republica Moldova are atît ambiția, cît și potențialul necesar pentru a se apropia de nivelul țărilor din regiune și a majora valoarea medie a proiectelor ISD pînă la 350 USD/capita. În cifre absolute, aceasta ar însemna circa 1.250 milioane USD. Ținînd însă cont de impedimentele climatului investițional, de constrîngerile care necesită a fi eliminate și de necesitatea consolidării capacităților agenției naționale în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor, această Strategie urmărește ținte mai modeste pe termen mediu (pînă în anul 2020).

4. Strategia de intervenție

103. Strategia de intervenție este un plan de acțiuni sistemice elaborat în vederea eliminării deficiențelor privind mediul investițional descrise în Capitolul 2 (Atragerea ISD pentru promovarea exporturilor: probleme și provocări principale) și susținerii obiectivelor stipulate în Capitolul 3 (Viziunea Strategică).

104. Strategia de intervenție prevede acțiuni clasificate în șase domenii de intervenție (Obiective):

1) *Obiectivul A: Fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare care să permită atragerea, reținerea, dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor;*

2) *Obiectivul B: Îmbunătățirea sistemului de dezvoltare a forței de muncă pentru sectoarele prioritare orientate spre export;*

3) *Obiectivul C: Sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru dezvoltarea sectoarelor orientate spre export;*

4) *Obiectivul D: Maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale ISD prin consolidarea legăturilor cu economia națională;*

5) *Obiectivul E: Sporirea capacităților de export ale producătorilor autohtoni;*

6) *Obiectivul F: Consolidarea capacităților instituțiilor naționale cu scopul atragerii, menținerii, dezvoltării investițiilor și promovării exporturilor.*

105. Obiectivul A. Fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare care să permită atragerea, reținerea, dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor include cinci sub-obiective:

A1	Prevenirea și soluționarea eficientă a disputelor investiționale
A2	Îmbunătățirea politicii fiscal-vamale și administrării aferente
A3	Sporirea încrederii business-ului față de stat și transparentizarea relațiilor business-stat

A4	Consolidarea cadrului statistic privind activitățile de investiții și de export
A5	Accelerarea procesului de punere în aplicare a dispozițiilor prevăzute de Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020

106. Sub-obiectivul „A1 - Prevenirea și soluționarea eficientă a disputelor investiționale” include măsuri menite să fortifice climatul investițional al Republicii Moldova. În timp ce companiile străine au acces egal la justiție pentru soluționarea litigiilor, iar Legea privind investițiile în activitatea de întreprinzător permite arbitrajul conform principiilor internaționale în cazul acceptării din partea ambelor părți, investitorii străini sunt mai curînd sceptici față de eficiența, imparțialitatea și integritatea sistemului judecătoresc autohton⁴⁰. Firmele preferă să evite instanțele de judecată, avînd în vedere nivelul scăzut de încredere în sistem. Crearea Consiliului pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională, dezvoltarea principiilor de Acord investițional, a mecanismului de depunere a contestațiilor și de soluționare a disputelor, pot servi instrument eficiente în vederea consolidării încrederii din partea companiilor. Sub-obiectul A1 include următoarele măsuri specifice:

- 1) Efectuarea unei evaluări cuprinzătoare a legislației naționale pentru a înlătura cauzele litigiilor dintre investitori și autoritățile publice;
- 2) Elaborarea și implementarea Planului de acțiuni pentru eliminarea lacunelor din legislația națională, în baza analizei efectuate, cu actualizarea continuă a acestuia;
- 3) Crearea Consiliului pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională (conform Legii nr.182/2010 cu privire la parcurile industriale);
- 4) Includerea în Legea nr.81 din 18.03.2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător a conceptului de Acord de investiții între Guvern și Investitor, în temeiul celor mai bune practici internaționale, cu scopul definirii clare a drepturilor, obligațiilor și facilităților investiționale stabilite la nivel de proiect pentru proiectele investiționale strategice pentru economia națională. Acestea sunt proiectele investiționale care pot avea un impact pozitiv tangibil asupra economiei naționale, sau pot soluționa careva probleme macroeconomice ale țării;
- 5) Elaborarea unei platforme electronice (helpdesk) de suport tehnic pentru investitori, care să conțină informații complete despre mecanismele de depunere a contestațiilor, soluționare a disputelor, despre precedentele existente, precum și despre cadrul juridic relevant.

107. Sub-obiectivul „A2 - Îmbunătățirea politicii fiscal-vamale și administrării aferente” este un răspuns direct la frecvențele litigii dintre investitori străini și autoritățile fiscale/vamale din Republica Moldova, și include:

⁴⁰ Banca Mondială (2015), Atelier cu privire la climatul investițional din Republica Moldova, 9 aprilie, 2015.
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

- 1) Elaborarea propunerilor privind diminuarea poverii fiscale asupra mediului de afaceri și a cheltuielilor în procesul de administrare fiscal-vamală;
- 2) Introducerea în legislația fiscală a conceptului de „soluție fiscală individuală anticipată”, care urmează a fi elaborată de autoritățile fiscale opțional, la solicitarea antreprenorului;
- 3) Introducerea în Codul Fiscal a unei garanții de 5 ani de stabilitate a regimului fiscal-vamal, pentru investitorii orientați spre export, care au atins volumul investiției de 5 milioane USD, în cazul înrăutățirii condițiilor fiscal-vamale. Clauza se va aplica începând cu trimestrul în care a fost depășit volumul investiției menționat;
- 4) Accelerarea procesului de restituire a TVA la export, prin alinierea procedurilor de restituire cu Directiva UE, 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al TVA și prin acordarea posibilității de compensare a creditului TVA acordat de exportatori statului cu alte datorii fiscale;
- 5) Implementarea și promovarea procedurilor vamale moderne, care facilitează comerțul extern și asigură securitatea lanțului internațional de aprovizionare.

108. Sub-obiectivul „A3 - Sporirea încrederii businessului față de stat și transparentizarea relațiilor business-stat”, vizează îmbunătățirea climatului de afaceri în ceea ce țin de inspecții de stat, emiterea licențelor și a altor acte permissive (capitolul 2.3 al Strategiei)⁴¹. Sub-obiectivul include următoarele măsuri specifice:

- 1) Sporirea transparenței activităților de control (inclusiv pe segmentul fiscal și vamal) și oferirea de informații clare companiilor cu privire la procedurile de control, cerințele de conformitate, măsurile de corectare și sancțiunile aplicabile; Reducerea numărului de excepții care sunt prevăzute de Legea nr.131 din 08/06/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător;
- 2) Elaborarea unui mecanism de responsabilizare a inspectorilor, cu scopul efectuării inspecțiilor în limita competențelor și a domeniului de responsabilitate;
- 3) Dezvoltarea sistemului registrelor electronice, sistemelor informaționale de stat și interoperabilității sistemelor informaționale ale instituțiilor de stat pentru a asigura accesul electronic al inspectorilor, în limita competențelor și a domeniului, la documentele companiilor fără a implica prezența fizică în incinta întreprinderilor;
- 4) Implementarea principiului aprobării tacite a tuturor autorizațiilor, licențelor, certificatelor și a oricăror altor documente de reglementare a activității de întreprinzător. În mod prioritar, principiul respectiv va fi implementat în cele mai problematice domenii ale mediului de afaceri, evidențiate de rapoartele

⁴¹ În baza rapoartelor „Doing Business 2015”, „Cost of Doing Business 2014” și „Business Environment and Enterprise Performance Survey 2013

„Doing Business” ale Băncii Mondiale: „Autorizațiile de construcție” și „Soluționarea procedurilor de insolvență” ;

5) Efectuarea periodică a sondajelor în rândul investitorilor și exportatorilor din sectoarele prioritare, în legătură cu problemele cu care se confruntă și percepția cu privire la cadrul de reglementare a activității de întreprinzător.

109. Sub-obiectivul „A4 - Consolidarea cadrului statistic privind activitățile de investiții și de export”, vizează eliminarea constrângerilor legate de disponibilitatea și calitatea datelor statistice. După cum a fost specificat în Strategia de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exporturilor 2006-2015, documentele precedente de planificare strategică au suferit de insuficiența indicatorilor de performanță, ineficiența mecanismelor de monitorizare și insuficiența datelor statistice pentru a colecta evidențe relevante. Măsurile propuse urmează să atenueze aceste probleme:

1) Dezvoltarea colaborării dintre Ministerul Economiei, MIEPO, Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei, în scopul facilitării schimbului de date mai amplu și rapid dintre instituții privind investițiile și exporturile;

2) Elaborarea soft-ului pentru colectarea, verificarea, prelucrarea, validarea și transmiterea datelor statistice privind ISD, care va asigura obținerea datelor statistice cu privire la investițiile străine directe, dezagregate pe regiuni de dezvoltare.

110. Sub-obiectivul „A5 - Accelerarea procesului de punere în aplicare a dispozițiilor prevăzute de Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020” aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1021 din 16 decembrie 2013 accentuează problemele cadrului de reglementare a activității de întreprinzător (secțiunea 2.3 a Strategiei) menite să amelioreze calitatea climatului de afaceri prin dezvoltarea unui cadru regulator mai transparent, previzibil și clar. Măsurile specifice includ:

1) Elaborarea și promovarea propunerilor privind stabilirea principiului intrării în vigoare a modificărilor la legislația vamală după cel puțin 6 luni din momentul publicării acestora;

2) Aplicarea, la scară largă, a soluțiilor informatice de raportare fiscală, oferind inspectorilor posibilitatea de urmărire electronică a documentelor fără prezența fizică în incinta întreprinderilor și asigurând comunicarea eficientă și transparentă între companii și inspectorii fiscali;

3) Implementarea ghișeelelor unice conectate în timp real la sistemul electronic, și care va avea capacitatea de a urmări mișcarea documentelor între instituții și funcționari publici.

111. Obiectivul B. Îmbunătățirea sistemului de dezvoltare a forței de muncă pentru sectoarele prioritare orientate spre export include trei sub-obiective:

B1	Accelerarea implementării prevederilor esențiale din Strategia de
-----------	---

	Dezvoltare a Învățămîntului Profesional Tehnic pe anii 2013-2020 și a altor măsuri orientate spre dezvoltarea forței de muncă în sectoarele prioritare identificate în Strategie
B2	Modernizarea legislației muncii și a legislației privind imigrarea de muncă
B3	Introducerea unui sistem de măsuri încurajatoare pentru instruirea angajaților

112. Sub-obiectivul „B1 – Accelerarea implementării prevederilor esențiale din Strategia de Dezvoltare a Învățămîntului Profesional Tehnic pe anii 2013-2020 și a altor măsuri orientate spre dezvoltarea forței de muncă în sectoarele prioritare identificate în Strategie include măsuri care vizează problema corelării slabe dintre oferta sistemului educațional și cererea investitorilor pentru abilități profesionale din partea angajaților, în special în domeniul educației profesionale și tehnice. Măsurile propuse sunt:

- 1) Aprobarea și implementarea unei strategii de comunicare orientată spre restabilirea prestigiului social al învățămîntului profesional tehnic;
- 2) Definirea unui statut juridic clar al Comitetelor Sectoriale pentru formarea profesională din Republica Moldova, prin perfecționarea cadrului normativ și legislativ privind funcționarea Comitetelor precum și finanțarea bugetară a acestora;
- 3) Accelerarea procesului de instituire a Comitetelor Sectoriale pentru specialitățile relevante pentru sectoarele prioritare identificate în Strategie;
- 4) Elaborarea standardelor ocupaționale și educaționale, întîietate urmînd a se oferi sectoarele prioritare identificate în Strategie;
- 5) Instituirea și dezvoltarea Centrelor de Excelență de pregătire profesională, întîietate urmînd a se oferi sectoarele prioritare identificate în Strategie;
- 6) Evaluarea periodică externă a relevanței și calității studiilor în sectorul educației profesionale și a procesului tranziției de la școală la muncă;
- 7) Analiza necesităților pieței muncii în vederea elaborării planurilor de înmatriculare și de studii în școlile și colegiile profesionale;
- 8) Elaborarea studiilor de prognozare privind necesitățile de înzestrare tehnologică a economiei și utilizarea acestora la actualizarea curriculumului în sectorul educației profesionale pe termen mediu și lung;
- 9) Asigurarea formării profesionale practice pentru instructorii / maiștrii care oferă instruire în școlile profesionale și colegii în sectoarele prioritare identificate în Strategie;
- 10) Revizuirea și actualizarea, cu participarea angajatorilor, a specificațiilor tehnice, normelor și standardelor utilizate în sectorul învățămîntului și formării profesionale;
- 11) Continuarea modernizării tehnologice a școlilor profesionale care pregătesc specialiști pentru sectoarele prioritare identificate în Strategie;
- 12) Accelerarea trecerii la modelul dual de educație profesională în domeniile din sectoarele prioritare prevăzute de Strategie.

113. Obiectivul „B2 - Modernizarea legislației muncii și a legislației privind imigrarea de muncă” vizează anumite curențe ale legislației muncii care, în percepția investitorilor, afectează negativ costurile și disponibilitatea factorului muncă. În particular, problemele legate de reglementările privind orele de muncă, angajarea și disponibilizarea personalului, sau mecanismul de protecție socială dezavantajează Moldova față de concurenții săi în regiune pentru investiții. Măsurile propuse sunt:

1) Modificarea, în cadrul sistemului de parteneriat social, a legislației muncii, având drept scop asigurarea respectării drepturilor și intereselor ambelor părți ale raportului de muncă. Domeniile prioritare trebuie să țină de contractul pe durată determinată de muncă, perioada de probă, rezilierea contractului de muncă, demisia angajatului, contractul de ucenicie, deplasările de serviciu, leasing de personal, transferul, externalizarea și delocalizarea, concediile, indemnizațiile, compensarea orelor suplimentare și altele relevante;

2) Revizuirea și raționalizarea legislației cu privire la migrația muncii în partea ce reglementează invitarea, acordarea permisului de ședere, angajarea specialiștilor străini de înaltă calificare și a persoanelor care gestionează investițiile străine;

3) Adoptarea unor proceduri de control și monitorizare bazate pe evaluarea riscurilor în activitatea organelor de control în domeniul politicii de imigrație; „demilitarizarea” culturală și instituțională a organelor administrative în domeniul migrației și azilului.

114. Obiectivul B3. Introducerea unui sistem de măsuri încurajatoare pentru instruirea angajaților soluționează problemele identificate în secțiunea „Stimulente investiționale” ale Strategiei și includ următoarele măsuri:

1) Elaborarea unui sistem de subvenții pentru crearea noilor locuri de muncă și/sau pregătirea profesională a cadrelor noi angajate, în baza criteriilor precum: numărul de locuri de muncă noi, rata șomajului în raionul respectiv și alte criterii de impact;

2) Definirea unui sistem de recunoaștere și apreciere a educației informale și non-formale de către angajatori și angajați;

3) Evaluarea relevanței și calității serviciilor de instruire prestate în cadrul Programului de instruire profesională administrat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și adaptarea acestuia la necesitățile sectoarelor prioritare identificate în Strategie;

4) Integrarea măsurilor de dezvoltare a forței de muncă pentru companiile agricole orientate la export în măsurile prevăzute de Fondul pentru Susținere a Producătorilor Agricoli.

115. Obiectivul C. Sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru dezvoltarea sectoarelor orientate spre export include 2 sub-obiective:

C1	Dezvoltarea infrastructurii industriale
-----------	---

C2	Dezvoltarea în continuare a infrastructurii (inclusiv nemateriale) de susținere a investițiilor și exporturilor
-----------	---

116. Măsurile incluse în **sub-obiectivul „C1 - Dezvoltarea infrastructurii industriale”** au menirea să soluționeze problema insuficienței halelor industriale și echipării insuficiente a celor existente, identificată în Strategie în secțiunea „Platforme industriale și costurile utilităților publice”, și includ:

- 1) Examinarea oportunității oferirii facilităților fiscale companiilor care investesc resurse proprii în dezvoltarea infrastructurii industriale, prin micșorarea bazei impozabile a impozitului pe venit proporțional volumului investiției efectuate;
- 2) Actualizarea continuă a bazei de date MIEPO privind terenurile și spațiile industriale disponibile;
- 3) Examinarea oportunității privind modificarea legislației cu privire la privatizare pentru a asigura vărsarea a cel puțin unei părți din încasările din operațiunile de privatizare într-un fond special / bugetar pentru finanțarea programului de dezvoltare a infrastructurii industriale;
- 4) Atragerea asistenței financiare externe (inclusiv credite preferențiale străine) cu scopul stimulării dezvoltării infrastructurii industriale;
- 5) Inițierea programului de construcție a halelor industriale și acordarea asistenței financiare investitorilor care vor construi hale industriale gata de utilizare.

117. Sub-obiectivul „C2 – Dezvoltarea în continuare a infrastructurii (inclusiv nemateriale) de susținere a investițiilor și exporturilor” include următoarele măsuri:

- 1) Îmbunătățirea cadrului legislativ ce reglementează activitatea ZEL și PI, pentru a susține procesul de creare și dezvoltare ale acestora;
- 2) Evaluarea impactului și relevanței ZEL, PI, parcurilor științifico-tehnologice, parcurilor TIC, cu elaborarea concluziilor de rigoare și a propunerilor de eficientizare a activității acestora;
- 3) Examinarea oportunității modificării cadrului legislativ prin concentrarea într-o singură lege a tuturor dispozițiilor care reglementează activitatea zonelor economice libere;
- 4) Susținerea procesului de creare și dezvoltare a ZEL, PI, clusterelor, parcurilor științifice tehnologice, ca instrumente de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor ;
- 5) Crearea parcurilor din industria tehnologiei informației, cu dimensiuni și facilități care să coreleze cu necesitățile și potențialul industriei TIC;
- 6) Acordarea ajutorului metodologic administratorilor ZEL și PI cu scopul îmbunătățirii managementului și eficientizării activității acestora;
- 7) Monitorizarea respectării de către întreprinderi a standardelor de protecție a mediului, protecției resurselor naturale, a normelor de securitate

energetică și eficiența energetică. Aprobarea termenilor privind efectuarea inspecțiilor și asigurarea transparenței acestora.

118. Obiectivul D. Maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale ISD prin consolidarea legăturilor cu economia națională include 2 sub-obiective:

D1	Elaborarea unui sistem mai atractiv de stimulente investiționale
D2	Consolidarea legăturilor dintre ISD și economie

119. Sub-obiectivul „D1 - Elaborarea unui sistem mai atractiv de stimulente investiționale” vizează necesitatea sporirii competitivității internaționale a Republicii Moldova prin introducerea unor stimulente investiționale (financiare și non-financiare) noi și mai eficiente față de cele existente (secțiunea „Stimulente investiționale”) și include următoarele măsuri:

1) Evaluarea periodică eficienței facilităților pentru investiții (cele sectoriale, cele disponibile în zonele economice libere și parcurile industriale, facilități în domeniul eficienței energetice, și altele), efectului asupra competitivității sectoarelor prioritare, și atractivității acestora în comparație cu țările concurente;

2) Elaborarea și implementarea propunerilor de stimulente investiționale în scopul minimizării practicilor eronate anterioare și maximizării efectelor stimulative ale acestora asupra activității investiționale.

120. Sub-obiectivul „D2 - Consolidarea legăturilor dintre ISD și economie” țintește măsuri care urmează să integreze mai rapid investițiile străine directe în economia națională și să sporească externalitățile pozitive ale acestora. Deoarece multe din acestea implică un anumit suport financiar direct sau indirect companiilor exportatoare, acestea vor fi implementate în strictă conformitate cu prevederile Legii cu privire la ajutorul de stat⁴²:

1) Introducerea și instituționalizarea (cu finanțare pe bază permanentă) unui program de suport pentru furnizorii autohtoni, privind obținerea certificatelor de calitate (ISO, VDA, QS), instruirea personalului cu funcții de conducere pentru asigurarea comenzilor din partea investitorilor străini, obținerea de finanțări cu costuri reduse pentru achiziționarea de tehnologii, îmbunătățirea abilităților de vânzări și a marketingului, etc.

2) Organizarea pe bază permanentă a evenimentelor dedicate ISD-IMM, la care să participe investitorii prezenți și cei potențiali

3) Armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale în activitățile de servicii profesionale (audit, contabilitate, inginerie, arhitectură, etc.) și liberalizarea efectivă a comerțului cu servicii în conformitate cu prevederile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană

4) Evaluarea nivelului de pregătire tehnologică a IMM-urilor / clusterelor la scară locală și regională și a potențialului de dezvoltare a

⁴² Lege nr. 139 din 15.06.2012 cu privire la ajutorul de stat
 \\172.17.20.4\Operatori\Rotari\Doc_2016\Regulamente\Str_2016-2020_export.docx

conexiunilor cu investitorii existenți și potențiali, cu identificarea constrângerilor tehnologice critice și elaborarea propunerilor de înlăturare a acestora

5) Elaborarea de oferte personalizate investitorilor strategici naționali și străini, cu scopul atragerii și/sau menținerii acestora în Republica Moldova în procesul de alegere/reamplasare a locației pentru efectuarea investiției, în baza analizei constante a tendințelor de localizare, mai cu seamă în țările din regiune (România, Slovacia, Bulgaria, Macedonia, Ucraina, Belarus, Rusia)

6) Efectuarea analizei sectoarelor prioritare, cu scopul identificării sub-sectoarelor din cadrul acestora, care au potențial de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor

7) Elaborarea și implementarea propunerilor pentru atragerea investițiilor și promovarea exporturilor pe fiecare sub-sector identificat în sectoarele prioritare .

121. Obiectivul E. Sporirea capacităților de export ale producătorilor autohtoni include 2 sub-obiective:

E1	Dezvoltarea instrumentelor de sprijin financiar pentru exportatori
E2	Dezvoltarea instrumentelor de sprijin informațional pentru exportatori

122. Sub-obiectivul „E1 - Dezvoltarea instrumentelor de sprijin financiar pentru exportatori” vizează necesitățile de export a companiilor autohtone și rolul MIEPO și ODIMM în domeniul dezvoltării exporturilor. La fel ca și în cazul altor acțiuni cu implicații financiare, acestea vor fi implementate în strictă conformitate cu prevederile Legii cu privire la ajutorul de stat⁴³ și vor include:

1) Elaborarea, instituționalizarea și finanțarea unui program permanent de dezvoltare a exportatorilor din Moldova, menit să faciliteze (inclusiv prin cofinanțare sau subvenții) inovațiile, achiziționarea tehnologiei, accesul la serviciile de consultanță în afaceri, îmbunătățirea competențelor de vânzare și marketing, creșterea și asigurarea calității produselor, crearea site-urilor web corporative în diferite limbi străine, precum și participarea la evenimentele investiționale și de comerț externe, etc.

2) Capitalizarea Fondului de Garantare pentru IMM-uri și diversificarea portofoliului cu produse destinate companiilor din sectoarele prioritare cu potențial de export.

123. Sub-obiectivul „E2 - Dezvoltarea instrumentelor de sprijin informațional pentru exportatori” vizează măsuri ce țin de sporirea calității serviciilor prestate pentru exportatorii moldoveni:

1) Elaborarea unui program consistent de evenimente interne și externe, ce urmează a fi organizate de MIEPO pentru promovarea exportatorilor naționali;

2) Efectuarea periodică a studiilor de piață relevante sub aspectul prevederilor ZLSAC și prestarea serviciilor informaționale calitative pentru exportatorii din sectoarele prioritare;

⁴³ Ibid

3) Promovarea de către MIEPO în rândul exportatorilor autohtoni a instrumentelor informaționale relevante;

4) Elaborarea și implementarea unui Program de promovare a exportatorilor (prin organizarea forului exportatorilor, concursului - premiul național în export, comunicarea istoriilor de succes, etc.);

5) Elaborarea și implementarea unui Program permanent de dezvoltarea a capacităților de management în domeniul exporturilor (Academia Exportatorilor);

6) Sporirea vizibilității asociațiilor și uniunilor industriale, a grupurilor de producători și exportatori; sprijinirea schimbului internațional de experiență pentru beneficiarii / membrii acestora;

7) Susținerea procesului de instituire a clusterelor orientate spre export la nivel de sectoare prioritare.

124. Obiectivul F. Consolidarea capacităților instituțiilor naționale cu scopul atragerii, menținerii, dezvoltării investițiilor și promovării exporturilor include 2 sub-obiective:

F1	Transformarea MIEPO într-o agenție eficientă și profesionistă în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor
F2	Consolidarea „diplomației economice” în domeniul promovării ISD

125. Sub-obiectivul „F1 - Transformarea MIEPO într-o agenție eficientă și profesionistă în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor” presupune soluționarea principalelor probleme organizaționale ale MIEPO, identificate în Strategie în secțiunea „Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului”, și în particular mandatul, statutul legal, planificarea strategică și capacitățile acestei instituții. Măsurile propuse sunt următoarele:

1) Elaborarea și aprobarea Strategiei de dezvoltare instituțională a MIEPO;

2) Asigurarea finanțării optime a MIEPO, în contextul implementării Strategiei de dezvoltare instituțională, pentru exercitarea eficientă a mandatului;

3) Eficientizarea activității MIEPO prin reformarea organizației în conformitate cu Strategia de dezvoltare instituțională aprobată;

4) Eficientizarea activității Consiliului de Coordonare a activității MIEPO și a Consiliului de administrare a bugetului pentru implementarea Programului „Promovarea Exportului”;

5) Elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare profesională destinat echipei MIEPO (inclusiv cursuri de instruire în domeniul celor mai bune practici de promovare a investițiilor și organizarea vizitelor de studiu în țările de comparație care au înregistrat succese în atragerea ISD). Instruirea și vizitele de lucru vor acoperi următoarele aspecte:

- Beneficiile ISD pentru țară, regiune, municipalitate;
- Managementul lanțurilor valorice;

- Așteptările potențialilor investitori străini;
  - Utilizarea soluțiilor moderne TIC în domeniul comunicării de afaceri;
  - Colectarea informației necesare potențialilor investitori;
  - Promovarea țării și a oportunităților de investiții potențialilor investitori;
  - Efectuarea cercetărilor solicitate de potențialii investitori;
  - Pregătirea și organizarea vizitelor efectuate de potențiali investitori;
  - Gestionarea proiectelor;
  - Relații publice în domeniul ISD;
  - Servicii de întreținere și deservire post-investițională;
- 6) Instituționalizarea în cadrul MIEPO a funcției de asistență continuă a investitorilor străini (after-care), care va acoperi inclusiv și dezvoltarea capacităților necesare pentru consolidarea legăturilor ISD-IMM, prin identificarea și promovarea furnizorilor locali;
- 7) Sporirea vizibilității MIEPO în calitate de agenție națională în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor, prin campanii de comunicare instituțională.

126. Sub-obiectivul „F2 - Consolidarea „diplomației economice” în domeniul promovării ISD” presupune măsuri în vederea sporirii eficienței acțiunilor Guvernului Republicii Moldova în ceea ce ține de promovarea țării peste hotare ca și destinație pentru investiții în sectoarele prioritare. Recomandările țin de explorarea oportunităților legate de activitatea misiunilor diplomatice moldovenești peste hotare și sporirea eficienței acestora în domeniul promovării investițiilor, în particular:

1) Elaborarea și implementarea unui Plan de acțiuni în vederea dezvoltării diplomației economice, care să fie bazat pe următoarele elemente-cheie: revizuirea modalității de lucru a atașatilor economici, revizuirea distribuției geografice și a numărului de atașați economici și stabilirea indicatorilor de performanță privind activitatea atașatilor economici;

2) Organizarea cursurilor de instruire anuale pentru toți reprezentanții corpului diplomatic moldovenesc peste hotare în domeniul economic/comercial pentru a oferi informații despre avantajele comparative ale Republicii Moldova, sectoarele prioritare economice și asigurarea serviciilor de mediere, cu asigurarea materialelor promoționale corespunzătoare;

3) Identificarea a cinci țări-țintă pentru dinamizarea eforturilor de promovare a țării ca destinație pentru investiții. Desfășurarea programelor de informare și promovare a țării focusate pe cele cinci țări-țintă identificate. Activitățile vor include: organizarea de forumuri investiționale, participarea la expoziții dedicate promovării și atragerii investițiilor, desfășurarea campaniilor de informare și promovare a țării ca și destinație pentru investiții prin intermediul surselor media, organizarea/facilitarea vizitelor de networking dintre producători din Republica Moldova și din cele 5 țări-țintă, etc;

4) Identificarea piețelor-țintă de export cu asigurarea prezenței operaționale a diplomației economice pe teritoriul acestora (reprezentanții MIEPO în străinătate/ atașații economici/ consultanți locali).

5. Impactul și costurile estimate

127. În condițiile în care Strategia prezentată vizează accelerarea dezvoltării economice a Republicii Moldova, impactul estimat al acesteia se referă în primul rând la performanța economică a țării. Au fost stabilite două grile de impact direct: grila MIEPO și grila reformelor. Grila MIEPO include indicatorii de impact care depind direct de eforturile depuse de MIEPO în calitate de agenție națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor. Grila dată include numărul de proiecte noi și existente care au fost extinse urmare a măsurilor implementate de MIEPO în cadrul acestei Strategii, numărul de locuri de muncă directe și indirecte nou-create, volumul investițiilor în sectoarele prioritare și a exporturilor noi asociate acestor proiecte. Pentru acești indicatori de impact direct, MIEPO va fi principala sursă a datelor, iar pentru aceasta, instituția urmează să stabilească / dezvolte contactele necesare în comunitatea investitorilor existenți și să se transforme într-o adevărată poartă de intrare pentru viitorii investitori. În același scop, MIEPO își va dezvolta relațiile de cooperare cu Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei.

128. Ținând cont de imperativul consolidării cadrului instituțional și capacităților MIEPO, pentru indicatorii de impact sunt stabilite ținte relativ modeste. Astfel, cu concursul direct al MIEPO și al programelor de suport pentru MIEPO, către anul 2020 în sectoarele prioritare vor fi atrase și /sau extinse cel puțin 50 de proiecte investiționale, vor fi create circa 10 mii de locuri de muncă directe în cadrul proiectelor și încă alte 4-5 mii în IMM-urile care vor furniza bunuri și servicii în scopul realizării proiectelor investiționale. Valoarea totală a investițiilor alocate în cadrul proiectelor investiționale noi și extinse va fi de circa 250 milioane USD către anul 2020. Volumul de exporturi noi generate de aceste proiecte va atinge nivelul de 210 milioane USD.

129. Indicatorii de impact din grila reformelor se referă la impactul așteptat al reformelor instituționale și de politici, precum și a îmbunătățirilor de infrastructură care vor avea efect orizontal asupra tuturor industriilor exportatoare. Aceștia includ, în special scorurile și rangurile țării în ratingurile internaționale relevante (Tabelul 14).

Tabelul 14. Țintele intermediare și finale ale indicatorilor de impact, grila reformelor

	Nivel de bază 2015	2016	2018	2020	Sursa
Numărul de zile pentru obținerea permisului de construcție	276	200	150	150	DB
Numărul de proceduri pentru obținerea permisului de construcție	27	20	12	12	DB
Costurile legate de obținerea permisului de construcție, % din valoarea depozitului standard construit	0,7	0,7	2,0	2,0	DB
Numărul de zile pentru conectarea la rețeaua de	113	110	80	80	DB

electricitate					
Numărul de proceduri pentru conectarea la rețeaua de electricitate	7	7	5	5	DB
Costurile legate de obținerea permisului de construcție, % din nivelul mediu al venitului per capita	778	750	400	200	DB
Numărul de plăți cu caracter fiscal pe an	21	21	10	10	DB
Timpul cheltuit pentru efectuarea plăților cu caracter fiscal, ore / an	186	186	150	100	DB
Sarcina fiscală totală, % din profit	40,2	40,2	35	35	DB
Timpul pentru proceduri documentare și vamale a tranzacțiilor de export, ore	51	45	15	15	DB
Timpul pentru proceduri documentare și vamale a tranzacțiilor de import, ore	5	5	4	4	DB
Indicatorii performanței logistice	2,65	2,78	3,05	3,67	LPI
Scorul pentru eficiența serviciului vamal	2,55	3,0	3,25	3,5	LPI
Scorul pentru calitatea infrastructurii	2,55	2,65	2,75	3,0	LPI
Scorul pentru transportul internațional	3,14	3,2	3,3	3,5	LPI
Scorul pentru competențele logistice	2,44	2,6	3,0	4,0	LPI
Scorul pentru localizarea geografică	2,35	2,6	3,0	4,0	LPI
Scorul pentru oportunitate	2,89	2,6	3,0	4,0	LPI
Indicii relevanți din Indicele Libertății Economice					
Indicele drepturilor de proprietate	40,0	45,0	55,0	65,0	HF
Indicele libertății de corupție	35,0	40,0	55,0	65,0	HF
Indicele libertății forței de muncă	40,6	45,0	55,0	65,0	HF

Note: DB – ratingul Doing Business al Băncii Mondiale; LPI – ratingul Logistics Performance Index al Băncii Mondiale, HF – Heritage Foundation.

Surse: sursele indicate în ultima coloană pentru nivelul anului 2015; estimări.

130. Strategia țintește, de asemenea, și o serie de indicatori de rezultat asupra economiei naționale. Acești indicatori de rezultat țin de volumul investițiilor totale, exporturilor de bunuri și servicii totale și ocupării forței de muncă, după cum este indicat în Tabelul 15. Indicatorii de rezultat vor fi calculați de Ministerul Economiei, cu suportul BNS, BNM, MIEPO, instituțiilor de cercetare și altor părți relevante.

Tabelul 15. Țintele intermediare și finale ale indicatorilor de rezultat

	Nivel de bază 2014	2016	2018	2020	Sursa
PIB real, %	100	100	110	122	BNS
Formarea brută de capital fix / PIB, %	24,5	25,6	28,0	28,0	BNS
Influxul anual net de ISD, milioane USD	200	200	300	380	BNM
Influxul anual net de ISD, % din PIB	2,5	2,5	3,4	3,9	MEC, pe baza datelo r BNM
Exporturi de bunuri, miliarde USD	2,339	2,31	2,62	3,00	BNS

		0	4	2	
Exporturi de servicii, miliarde USD	0,958	960,9	1,106	1,275	BNM
Deficitul comercial, % din PIB	-37,4	-36,8	-35,4	-33,4	MEC, pe baza datelo r BNS și BNM
Rata de ocupare a forței de muncă, %	39,6	39,6	39,9	40,3	BNS
Rata șomajului, %	3,9	3,8	3,2	2,2	BNS

Surse: estimări.

131. Promovarea investițiilor și exporturilor este o funcție de interes public pe care guvernele o folosesc pentru dezvoltarea economică. Prin urmare, activitățile de promovare a investițiilor (inclusiv, funcționarea MIEPO) au nevoie de o bugetare realistă și stabilă. Promovarea investițiilor nu este o activitate sustenabilă pe termen lung, deși rezultatul economic și financiar poate fi destul de semnificativ pentru țara gazdă. Reformele de îmbunătățire a climatului investițional prevăzute de Strategie nu ar trebui să aducă presiuni suplimentare asupra bugetului public existent. Expertiza tehnică necesară pentru reformele care urmează a fi formulate și implementate ar trebui să fie susținute de proiectele finanțate de donatori în bază de decizii ad-hoc.

132. Pentru implementarea Planului de Acțiuni al Strategiei pe întreaga perioadă (2016-2020), prealabil vor fi necesare resurse financiare în următoarele cantumuri: 164,3 milioane lei – din contul asistenței tehnice și financiare externe și 1,9 milioane lei - din bugetul de stat. Totodată, la momentul actual este dificilă estimarea costului implementării integrale a Strategiei, deoarece costul pentru realizarea anumitor acțiuni constitutive, va fi determinat în urma aprobării programelor, planurilor de acțiuni, mecanismelor aferente. Luând în considerație perioada de implementare de 5 ani (2016-2020), volumul estimat al resurselor necesare este rezonabil și nu poate prejudicia stabilitatea bugetară a țării. Mai mult decât atât, circa jumătate din acțiunile planificate (41 din 80 acțiuni) nu implică costuri financiare suplimentare, fiind suficiente resursele umane proprii și bugetul instituțiilor responsabile. Totodată, toate acțiunile cu implicații bugetare relativ considerabile sunt planificate pentru perioada 2018-2020, atunci când constrângerile bugetare nu vor fi atât de pregnante.

133. Efectele fiscale în urma implementării cu succes a Strategiei vor depăși de câteva ori costurile totale. Potrivit estimărilor, creșterea exporturilor cu 1 dolar SUA se materializează în 0,61 dolari SUA sub formă de venituri fiscale. Prin urmare, doar efectul proiectelor investiționale ce urmează a fi atrase, planificate în volum de circa 380 milioane dolari SUA pentru perioada 2016-2020 (cumulativ) va aduce la buget circa 232 milioane dolari SUA sub formă de venituri fiscale, depășind semnificativ costurile implementării Strategiei. În plus, efectele fiscale ale locurilor de muncă create în rezultatul implementării

Strategiei ar putea aduce la buget circa 455 milioane lei sub forma încasărilor din impozitul pe venit, iar alte 1,4 miliarde lei ar putea intra, pînă în 2020 în bugetele CNAS și CNAM sub forma contribuțiilor de asigurări sociale și medicale.

6. Monitorizare și evaluare

134. Monitorizarea implementării Strategiei va fi realizată de către Consiliul pentru Competitivitate, în continuare Consiliul, creat în baza Hotărîrii de Guvern cu privire la Consiliul de Competitivitate nr. 676 din 20.08.2014. Ținînd cont de extinderea atribuțiilor acestuia, Hotărîrea de Guvern va fi ulterior ajustată. Acest aranjament instituțional este optim, deoarece atragerea investițiilor și promovarea exportului depind în mare parte de competitivitatea națională, competitivitatea întreprinderilor cît și de cea a mărfurilor. În plus, din componența Consiliului fac parte reprezentanții ministerelor, patronatelor, mediului instituțional și academic și a altor instituții, care asigură o acoperire la nivel național. De asemenea, majoritatea reprezentanților Consiliului au o putere de decizie în cadrul instituțiilor implementatoare, ceea ce creează premisele implementării eficiente a Strategiei.

135. Metodologia de monitorizare va asigura o raportare transparentă. Progresul va fi evaluat atît individual (față de anul precedent), cît și cumulativ (față de anul 2015). Ministerul Economiei va colecta rapoartele instituționale privind implementarea Strategiei de la instituțiile responsabile și va estima progresul în implementarea Planului de Acțiuni. Fiecare instituție responsabilă identificată în Planul de Acțiuni va trimite pînă la 31 ianuarie un raport privind progresul implementării detaliat pentru anul precedent și care va reflecta acțiunile și indicatorii pentru care este responsabilă, conform unui formular-tip de raportare elaborat de către Ministerul Economiei. Rapoartele instituționale vor include atît informație descriptivă privind realizarea Planului de Acțiuni, cît și o parte analitică privind obstacolele în calea implementării și propunerile de completare și actualizare a Planului de Acțiuni, după caz.

136. În baza rapoartelor instituționale primite, Ministerul Economiei va elabora Raportul Anual de Monitorizare. Pe lîngă progresul în implementare, acesta va include și propuneri specifice de corectare și remediere a deficiențelor pentru instituțiile implementatoare, pentru a asigura o implementare eficientă Strategiei. În plus, Raportul Anual de Monitorizare va propune amendamente la elementele de bază ale Strategiei, după caz. Amendamentele se vor referi inclusiv și la potențialele schimbări metodologice în indicatorii statistici care ar avea un impact asupra nivelurilor de referință sau a obiectivelor intermediare setate pentru progresul Strategiei și a indicatorilor de impact. Ulterior, Raportul Anual de Monitorizare și propunerile privind actualizarea Planului de Acțiuni vor fi examinate și aprobate de către Consiliul pentru Competitivitate și prezentate Guvernului pînă la 31 martie.

137. În procesul elaborării Raportului Anual de Monitorizare, Ministerul Economiei va folosi o abordare cantitativă simplă, dar, în același timp, solidă. În baza rapoartelor instituționale și a evaluărilor proprii efectuate

de Ministerul Economiei, stadiul de implementare a fiecărei acțiuni din cadrul Planului de Acțiuni va fi evaluat utilizând o scară din trei nivele:

- Acțiunea nu a fost implementată - 0 puncte;
- Acțiunea a fost implementată parțial - 1 puncte;
- Acțiunea a fost implementată pe deplin - 2 puncte.

138. Acțiunile programate să înceapă în viitor nu sunt incluse în evaluare. Acțiunile a căror perioadă alocată pentru implementare a expirat vor continua să fie evaluate. Un Indice anual de Implementare a Planului de Acțiuni va fi calculat ca medie simplă a punctelor atribuite fiecărei acțiuni și exprimat procentual ca raport dintre numărul total de puncte acumulate și numărul maximal posibil de puncte (160 puncte) (Tabelul 16). Toate acțiunile, sub-obiectivele și obiectivele din Planul de acțiuni au ponderi egale în calculul mediei. Raportul Anual de Monitorizare va raporta, de asemenea, și asupra progresului în implementarea Planului de Acțiuni la nivel de sub-obiective, obiective și Planul integral.

Tabelul 16. Grila pentru evaluarea implementării Planului de Acțiuni - numărul de acțiuni pe obiective/sub-obiective și numărul maximal posibil de puncte care pot fi obținute în cadrul monitorizării

Obiective / sub-obiective	Număr total de acțiuni conform Planului de Acțiuni	Număr maximal posibil de puncte
Obiectivul A: Fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare care să permită atragerea, reținerea, dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor	20	40
<i>A1. Prevenirea și soluționarea eficientă a disputelor investiționale</i>	5	10
<i>A2. Îmbunătățirea politicii fiscal-vamale și administrării aferente</i>	5	10
<i>A3. Sporirea încrederii businessului față de stat și transparentizarea relațiilor business-stat</i>	5	10
<i>A4. Consolidarea cadrului statistic privind activitățile de investiții și de export</i>	2	4
<i>A5. Accelerarea procesului de punere în aplicare a dispozițiilor prevăzute de Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020</i>	3	6
Obiectivul B: Îmbunătățirea sistemului de dezvoltare a forței de muncă pentru sectoarele prioritare orientate spre export	19	38
<i>B1. Accelerarea implementării prevederilor esențiale din Strategia de Dezvoltare a Învățământului Profesional Tehnic pe anii 2013-2020 și a altor măsuri orientate spre dezvoltarea forței de muncă în sectoarele prioritare identificate în Strategie</i>	12	24
<i>B2. Modernizarea legislației muncii și a legislației privind imigrarea de muncă</i>	3	6
<i>B3. Introducerea unui sistem de măsuri încurajatoare pentru instruirea angajaților</i>	4	8

Obiectivul C: Sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru dezvoltarea sectoarelor orientate spre export	12	24
<i>C1. Dezvoltarea infrastructurii industriale</i>	5	10
<i>C2. Dezvoltarea în continuare a infrastructurii (inclusiv nemateriale) de susținere a investițiilor și exporturilor</i>	7	14
Obiectivul D: Maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale ISD prin consolidarea legăturilor cu economia națională	9	18
<i>D1. Elaborarea unui sistem mai atractiv de stimulente investiționale</i>	2	4
<i>D2. Consolidarea legăturilor dintre ISD și economie</i>	7	14
Obiectivul E: Sporirea capacităților de export ale producătorilor autohtoni	9	18
<i>E1. Dezvoltarea instrumentelor de sprijin financiar pentru exportatori</i>	2	4
<i>E2. Dezvoltarea instrumentelor de sprijin informațional pentru exportatori</i>	7	14
Obiectivul F: Consolidarea capacităților instituțiilor naționale cu scopul atragerii, menținerii, dezvoltării investițiilor și promovării exporturilor	10	20
<i>F1. Transformarea MIEPO într-o agenție eficientă și profesionistă în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor</i>	7	14
<i>F2. Consolidarea „diplomației economice” în domeniul promovării ISD</i>	4	8
Total	80	160

139. La finele fiecărui an de implementare, Ministerul Economiei, cu suportul MIEPO și în colaborare cu Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei va colecta datele privind indicatorii de impact direct și indicatorii de rezultat. În baza acestora, Ministerul Economiei va evalua nivelul efectiv al indicatorilor de impact comparativ cu nivelul-țintă și va determina progresul în atingerea indicatorilor planificați.

140. Impactul Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale va fi estimat în baza unei metodologii elaborate de către Institutul Național de Cercetări Economice și aprobate de Consiliu, care cu suportul financiar al partenerilor de dezvoltare, va efectua o evaluare intermediară (în 2018) și o evaluare finală a implementării Strategiei în 2021. De asemenea, prin decizia Consiliului, după necesitate, Ministerul Economiei cu Institutul Național de Cercetări Economice vor efectua analize suplimentare privind anumite probleme apărute pe parcursul implementării Strategiei. Fiecare evaluare se va finaliza cu un raport de evaluare. Orice opinie separată a autorilor ori a Ministerului Economiei / MIEPO legată de implementarea Strategiei va fi inclusă în mod explicit în rapoartele de evaluare. Rapoartele de evaluare se vor baza pe rapoartele din partea instituțiilor responsabile de implementarea Planului de acțiuni și Rapoartele anuale de monitorizare, dar vor aborda mai degrabă atingerea obiectivelor majore, progresul și indicatorii de impact, decât acțiunile

individuale prevăzute de Planul de Acțiuni. Proiectele rapoartelor vor fi consultate în cadrul Consiliului cu un grup lărgit a actorilor relevanți, așa ca asociații de investitori, patronate, sindicate, mediul academic, ONG-uri relevante și centre analitice. Ulterior, rapoartele de evaluare vor fi prezentate Guvernului pentru aprobarea finală. Ministerul Economiei va asigura acoperirea mediatică corespunzătoare pentru a disemina concluziile evaluărilor.

141. Monitorizarea și evaluarea Strategiei implică mai multe instituții care urmează să comunice și să se coordoneze intens. Principalele instituții și divizarea responsabilităților între acestea sunt:

- 1) *Consiliul pentru Competitivitate:*
  - i. Monitorizează implementarea Strategiei;
  - ii. Analizează și aprobă Raportul Anual de Monitorizare, care se prezintă ulterior Guvernului pînă la 31 martie;
  - iii. Analizează și aprobă metodologia privind evaluarea impactului Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale.
- 2) *Ministerul Economiei:*
  - i. Colectează rapoartele instituționale privind implementarea Strategiei de la instituțiile responsabile și evaluează progresul în implementarea Planului de Acțiuni;
  - ii. Elaborează Raportul Anual de Monitorizare;
  - iii. Colectează datele privind indicatorii de impact direct și indicatorii de rezultat, cu suportul MIEPO și în colaborare cu Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei;
  - iv. Efectuează, împreună cu INCE, analize suplimentare privind anumite probleme apărute pe parcursul implementării Strategiei.
- 3) *Institutul Național de Cercetări Economice:*
  - i. Elaborează metodologia privind estimarea impactului Strategiei asupra dezvoltării economiei naționale;
  - ii. Efectuează evaluarea intermediară (în 2018) și cea finală a implementării Strategiei (în 2021).
- 4) *Instituțiile responsabile identificate în planul de acțiuni:*
  - i. Transmit pînă la 31 ianuarie raportul instituțional privind progresul implementării Planului de Acțiuni pentru anul precedent, cu propuneri de modificări, după caz.

Anexa 1
la Strategia Națională de atragere
a investițiilor și promovare a exporturilor
pentru anii 2016-2020

**PLANUL DE ACȚIUNI
pentru implementarea Strategiei**

Nr.	Obiective generale / Obiective specifice / Acțiuni	Resurse necesare, cu aproximație	Autoritatea responsabilă	Parteneri	Termen de realizare	Costul estimat, MDL (pentru toată perioada)	Surse de finanțare	Indicatorii de monitorizare
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare care să permită atragerea, reținerea și dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor								
<i>A1. Prevenirea și soluționarea eficientă a disputelor investiționale</i>								
1.	Efectuarea unei evaluări cuprinzătoare a legislației naționale pentru a înlătura cauzele litigiilor dintre investitori și autoritățile publice	50 de zile de consultanță pentru efectuarea evaluării	Ministerul Economiei, MIEPO	Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției	2016	150,000	Asistența donatorilor	Evaluarea efectuată
2.	Elaborarea și implementarea Planului de acțiuni pentru eliminarea lacunelor din legislația națională, în baza analizei efectuate (conform p.1), cu actualizarea continuă a acestuia	50 de zile de consultanță pentru elaborarea Planului de acțiuni	Ministerul Economiei, MIEPO	Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției	2016-2020	150,000	Asistența donatorilor	Planul de acțiuni pentru eliminarea lacunelor elaborat și aprobat de către Guvern până la finele anului 2016
3.	Crearea Consiliului pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională (conform Legii nr.182/2010 cu privire la parcurile industriale)	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, reprezentanți ai sectorului privat	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională creat și funcțional

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.	Includerea în Legea nr.81 din 18.03.2004 cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător a conceptului de Acord de investiții între Guvern și Investitor, în temeiul celor mai bune practici internaționale, cu scopul definirii clare a drepturilor, obligațiilor și facilităților investiționale stabilite la nivel de proiect pentru proiectele investiționale strategice pentru economia națională	30 zile de consultanță pentru ajustarea legislației	Ministerul Economiei	MIEPO, Ministerul Justiției, reprezentanți ai sectorului privat	2016	90,000	Asistența donatorilor	Conceptul de Acord de investiții integrat în Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător
5.	Elaborarea unei platforme electronice (helpdesk) de suport tehnic pentru investitori, care să conțină informații complete despre mecanismele de depunere a contestațiilor, soluționare a disputelor, despre precedentele existente, precum și despre cadrul juridic relevant	50 zile de servicii de consultanță pentru crearea biroului online de asistență tehnică	MIEPO	Ministerul Economiei, Ministerul Justiției, reprezentanți ai sectorului privat	2018	650,000	Asistența donatorilor	Platforma online de asistență tehnică a investitorilor elaborată și funcțională; Minim 1500 de vizitatori unici anual
<i>A2. Îmbunătățirea politicii fiscal-vamale și administrării aferente</i>								
6.	Elaborarea propunerilor privind diminuarea poverii fiscale asupra mediului de afaceri și a cheltuielilor în procesul de administrare fiscal-vamală	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	Ministerul Finanțelor, reprezentanți ai sectorului privat	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Propuneri elaborate
7.	Introducerea în legislația fiscală a conceptului de „soluție fiscală individuală anticipată”, care urmează a fi elaborată de autoritățile fiscale opțional, la solicitarea antreprenorului	Resurse umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Reguli de reglementare a procedurilor de aprobare a „soluțiilor fiscale individuale anticipate” incluse în Codul Fiscal
8.	Introducerea în Codul Fiscal a unei garanții de 5 ani de stabilitate a regimului fiscal-vamal, pentru investitorii orientați spre export, care au atins volumul investiției de 5 milioane USD, în cazul înrăutățirii condițiilor fiscal-vamale. Clauza se va aplica începând cu trimestrul în care a fost depășit volumul investiției menționat	Resurse umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Clauza care să asigure stabilitatea fiscală, inclusă în Codul Fiscal

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.	Accelerarea procesului de restituire a TVA la export, prin alinierea procedurilor de restituire cu Directiva UE, 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al TVA și prin acordarea posibilității de compensare a creditului TVA acordat de exportatori statului cu alte datorii fiscale	Resurse umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Procedurile de rambursare a TVA-ului aliniate cu prevederile celei de a Șasea Directivă UE și executarea acestora
10.	Implementarea și promovarea procedurilor vamale moderne, care facilitează comerțul extern și asigură securitatea lanțului internațional de aprovizionare	100 zile de servicii de consultanță	Ministerul Finanțelor, Serviciul Vamal	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2018	600,000	Asistența donatorilor	Birourile vamale din Chișinău optimizate; Creșterea rapidității procedurilor de vămuire; Infrastructura IT pentru procedurile de vămuire actualizată
<i>A3. Sporirea încrederii business-ului față de stat și transparentizarea relațiilor business-stat</i>								
11.	Sporirea transparenței activităților de control (inclusiv pe segmentul fiscal și vamal) și oferirea de informații clare companiilor cu privire la procedurile de control, cerințele de conformitate, măsurile de corectare și sancțiunile aplicabile; Reducerea numărului de excepții care sunt prevăzute de Legea nr.131 din 08/06/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător	100 zile de consultanță pentru elaborarea mecanismului	Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției	Cancelaria de Stat, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție	2017	300,000	Asistența donatorilor	Mecanism elaborat și pus în aplicare
12.	Elaborarea unui mecanism de responsabilizare a inspectorilor, cu scopul efectuării inspecțiilor în limita competențelor și a domeniului de responsabilitate	100 zile de consultanță pentru elaborarea mecanismului	Ministerul Economiei	Ministerele de resort	2017	300,000	Asistența donatorilor	Mecanism de responsabilizare a inspectorilor elaborat și implementat

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13.	Dezvoltarea sistemului registrelor electronice, sistemelor informaționale de stat și interoperabilității sistemelor informaționale ale instituțiilor de stat pentru a asigura accesul electronic al inspectorilor, în limita competențelor și a domeniului, la documentele companiilor fără a implica prezența fizică în incinta întreprinderilor	100 zile de consultanță pentru elaborarea registrului electronic unic	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Ministerele de resort	2018	1,000,000	Asistența donatorilor	Registrul electronic unic funcțional
14.	Implementarea principiului aprobării tacite a tuturor autorizațiilor, licențelor, certificatelor și a oricăror altor documente de reglementare a activității de întreprinzător. În mod prioritar, principiul respectiv va fi implementat în cele mai problematice domenii ale mediului de afaceri, evidențiate de rapoartele „Doing Business” ale Băncii Mondiale: „Autorizațiile de construcție” și „Soluționarea procedurilor de insolvență”	150 zile de consultanță pentru dezvoltarea conceptului mecanismului de aprobare tacită	Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor.	Toate ministerele de resort responsabile pentru emiterea documentelor permissive, reprezentanți ai sectorului privat	2018	450,000	Asistența donatorilor	Mecanismul de aprobare tacită optimizat și implementat
15.	Efectuarea periodică a sondajelor în rândul investitorilor și exportatorilor din sectoarele prioritare, în legătură cu problemele cu care se confruntă și percepția cu privire la cadrul de reglementare a activității de întreprinzător.	Companie specializată pentru elaborarea și desfășurarea sondajului	MIEPO	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017-2020	600,000	Asistența donatorilor	2 sondaje reprezentative efectuate pe an; 2 rapoarte privind rezultatele anchetei elaborate și publicate pe an
<i>A4. Consolidarea cadrului statistic privind activitățile de investiții și de export</i>								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16.	Dezvoltarea colaborării dintre Ministerul Economiei, MIEPO, Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei, în scopul facilitării schimbului de date mai amplu și rapid dintre instituții privind investițiile și exporturile	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	Biroul Național de Statistică, Banca Națională a Moldovei, MIEPO	Începând cu 2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Memorandum de cooperare dintre Ministerul Economiei, Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei, semnat și intrat în vigoare
17.	Elaborarea soft-ului pentru colectarea, verificarea, prelucrarea, validarea și transmiterea datelor statistice privind ISD, care va asigura obținerea datelor statistice cu privire la investițiile străine directe, dezagregate pe regiuni de dezvoltare	150 zile de consultanță pentru elaborarea caietului de sarcini și a soft-ului respectiv	Banca Națională a Moldovei	Biroul Național de Statistică, Ministerul Economiei, MIEPO	Începând cu 2017	450,000	Asistența donatorilor	Caietul de sarcini pentru crearea soft-ului elaborat; Soft-ul creat cu publicarea datelor statistice privind ISD, dezagregate pe regiuni
<i>A5. Accelerarea procesului de punere în aplicare a dispozițiilor prevăzute de Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020</i>								
18.	Elaborarea și promovarea propunerilor privind stabilirea principiului intrării în vigoare a modificărilor la legislația vamală după cel puțin 6 luni din momentul publicării acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Codul vamal modificat
19.	Aplicarea, la scară largă, a soluțiilor informatice de raportare fiscală, oferind inspectorilor posibilitatea de urmărire electronică a documentelor fără prezența fizică în incinta întreprinderilor și asigurând comunicarea eficientă și transparentă între companii și inspectorii fiscali	Resurse umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Soluții TI pentru raportare fiscală implementate; Sistemul de urmărire electronică a documentelor implementat

1	2	3	4	5	6	7	8	9
20.	Implementarea ghișeelor unice conectate în timp real la sistemul electronic, și care va avea capacitatea de a urmări mișcarea documentelor între instituții și funcționari publici.	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	Toate ministerele de resort responsabile pentru emiterea documentelor permise, reprezentanți ai sectorului privat	2018	Costuri suplimentare nu vor fi suportate.	N/A	Numărul documentelor permise eliberate prin intermediul ghișeului unic
B: Îmbunătățirea sistemului de dezvoltare a forței de muncă pentru sectoarele prioritare orientate spre export								
<i>B1. Accelerarea implementării prevederilor esențiale din Strategia de Dezvoltare a Învățământului Profesional Tehnic pe anii 2013-2020 și a altor măsuri orientate spre dezvoltarea forței de muncă în sectoarele prioritare identificate în Strategie</i>								
21.	Aprobarea și implementarea unei strategii de comunicare orientată spre restabilirea prestigiului social al învățământului profesional tehnic	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, ONG relevante, reprezentanți ai sectorului privat	2016-2018	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Strategia de comunicare aprobată și implementată
22.	Definirea unui statut juridic clar al Comitetelor Sectoriale pentru formarea profesională din Republica Moldova, prin perfecționarea cadrului normativ și legislativ privind funcționarea Comitetelor precum și finanțarea bugetară a acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Educației, ONG-uri relevante, reprezentanți ai sectorului privat	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Statutul juridic al Comitetelor sectoriale definit; Cadrul normativ și legislativ perfecționat

1	2	3	4	5	6	7	8	9
23.	Accelerarea procesului de instituire a Comitetelor Sectoriale pentru specialitățile relevante pentru sectoarele prioritare identificate în Strategie	Resurse umane proprii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Educației, ONG-uri relevante, reprezentanți ai sectorului privat	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Comitetele Sectoriale pentru specialitățile relevante sectoarelor prioritare instituite; Rapoartele de activitate a Comitetelor sectoriale funcționale
24.	Elaborarea standardelor ocupaționale și educaționale, întințitate urmînd a se oferi sectoarele prioritare identificate în Strategie	Resurse umane proprii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Toate ministerele de resort, Comitetele sectoriale, ONG-uri relevante, reprezentanți ai sectorului privat.	2016-2018	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Standardele ocupaționale în sectoarele prioritare identificate în Strategie, elaborate ; Standarde ocupaționale elaborate pentru toate industriile
25.	Instituirea și dezvoltarea Centrelor de Excelență de pregătire profesională, întințitate urmînd a se oferi sectoarele prioritare identificate în Strategie	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Toate ministerele de resort, ONG-uri relevante, reprezentanți ai sectorului privat	2016-2018	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	10 Centre de Excelență funcționale instituite
26.	Evaluarea periodică externă a relevanței și calității studiilor în sectorul educației profesionale și a procesului tranziției de la școală la muncă	100 zile de consultanță din partea unei companii independente	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	2016, 2018, 2020	300,000	Asistența donatorilor	3 Rapoarte privind rezultatele evaluării, cu propuneri de îmbunătățire

1	2	3	4	5	6	7	8	9
27.	Analiza necesităților pieței muncii în vederea elaborării planurilor de înmatriculare și de studii în școlile și colegiile profesionale	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Începînd cu 2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Analiza privind necesităților pieței muncii elaborată
28.	Elaborarea studiilor de prognozare privind necesitățile de înzestrare tehnologică a economiei și utilizarea acestora la actualizarea curriculumului în sectorul educației profesionale pe termen mediu și lung	150 zile de consultanță pentru elaborarea studiilor	Ministerul Economiei	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei; Ministerul Educației, reprezentanți ai sectorului privat	Începînd cu 2017	450,000	Asistența donatorilor	3 studii elaborate în 2016, 2018 și 2020; Curriculumul în educația profesională actualizat
29.	Asigurarea formării profesionale practice pentru instructorii / maeștrii care oferă instruire în școlile profesionale și colegii în sectoarele prioritare identificate în Strategie	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017-2020	400,000	Asistența donatorilor	Cîte 100 instructori pregătiți în fiecare an
30.	Revizuirea și actualizarea, cu participarea angajatorilor, a specificațiilor tehnice, normelor și standardelor utilizate în sectorul învățămîntului și formării profesionale	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Actualizarea a 100% din toate specificațiile tehnice, normelor și standardelor utilizate în domeniul educației profesionale
31.	Continuarea modernizării tehnologice a școlilor profesionale care pregătesc specialiști pentru sectoarele prioritare identificate în Strategie	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministrul Finanțelor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Începînd cu 2018	Costul va fi estimat în cadrul elaborării CBTM pentru 2017-2019	Surse bugetare	Numărul școlilor profesionale dotate cu utilaj modern

1	2	3	4	5	6	7	8	9
32.	Accelerarea trecerii la modelul dual de educație profesională în domeniile din sectoarele prioritare prevăzute de Strategie.	Resurse umane proprii	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Camera de Comerț și Industrie, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Cadrul legislativ pentru implementarea sistemului dual elaborat
<i>B2. Modernizarea legislației muncii și a legislației privind imigrarea de muncă</i>								
33.	Modificarea, în cadrul sistemului de parteneriat social, a legislației muncii, avînd drept scop asigurarea respectării drepturilor și intereselor ambelor părți ale raportului de muncă.	Resurse umane proprii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Economiei, Ministerul Educației, reprezentanți ai sectorului privat	2017	300,000	Asistența donatorilor	Ajustări corespunzătoare a legislației muncii
34.	Revizuirea și raționalizarea legislației cu privire la migrația muncii în partea ce reglementează invitarea, acordarea permisului de ședere, angajarea specialiștilor străini de înaltă calificare și a persoanelor care gestionează investițiile străine	Resurse umane proprii	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Ministerul Economiei, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, reprezentanți ai sectorului privat	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Ajustări corespunzătoare a legislației muncii

1	2	3	4	5	6	7	8	9
35.	Adoptarea unor proceduri de control și monitorizare bazate pe evaluarea riscurilor în activitatea organelor de control în domeniul politicii de imigrație; „demilitarizarea” culturală și instituțională a organelor administrative în domeniul migrației și azilului	Resurse umane proprii	Ministerul Afacerilor Interne	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, reprezentanți ai sectorului privat	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Proceduri de control și monitorizare implementate
<i>B3. Introducerea unui sistem de măsuri încurajatoare pentru instruirea angajaților</i>								
36.	Elaborarea unui sistem de subvenții pentru crearea noilor locuri de muncă și/sau pregătirea profesională a cadrelor noi angajate, în baza criteriilor precum: numărul de locuri de muncă noi, rata șomajului în raionul respectiv și alte criterii de impact	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei, Ministerul Educației	Ministerele de resort	2018	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Conceptul sistemului de subvenții elaborat
37.	Definirea unui sistem de recunoaștere și apreciere a educației informale și non-formale de către angajatori și angajați	50 zile de consultanță pentru elaborarea conceptului sistemului	Ministerul Educației	Ministerul Economiei, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	2017	150,000	Asistența donatorilor	Conceptul sistemului de recunoaștere definit; Educația informală și non-formală recunoscută prin modificări relevante la cadrul legal
38.	Evaluarea relevanței și calității serviciilor de instruire prestate în cadrul Programului de instruire profesională administrat de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și adaptarea acestuia la necesitățile sectoarelor prioritare identificate în Strategie	100 zile de consultanță	Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	2016	300,000	Asistența donatorilor	Studiul de evaluare efectuat; Programul de instruire al ANOFM adaptat la recomandările studiului

1	2	3	4	5	6	7	8	9
39.	Integrarea măsurilor de dezvoltare a forței de muncă pentru companiile agricole orientate la export în măsurile prevăzute de Fondul pentru Susținere a Producătorilor Agricoli.	Resurse umane proprii	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare	Ministerul Educației, Ministerul Economiei	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Măsuri de dezvoltare a forței de muncă pentru companiile agricole orientate la export integrate în Fondul pentru Susținerea Producătorilor Agricoli
C. Sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru sectoarele orientate spre export								
CI. Dezvoltarea infrastructurii industriale								
40.	Examinarea oportunității oferirii facilităților fiscale companiilor care investesc resurse proprii în dezvoltarea infrastructurii industriale, prin micșorarea bazei impozabile a impozitului pe venit proporțional volumului investiției efectuate	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	Ministerul Finanțelor	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Analiza Impactului de Reglementare privind oferirea facilităților fiscale companiilor care investesc resurse proprii în dezvoltarea infrastructurii industriale elaborată
41.	Actualizarea continuă a bazei de date MIEPO privind terenurile și spațiile industriale disponibile	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei, autoritățile administrație i publice locale, Agenția Relații Funciare și Cadastru	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Baza de date actualizată periodic

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42.	Examinarea oportunității privind modificarea legislației cu privire la privatizare pentru a asigura vărsarea a cel puțin unei părți din încasările din operațiunile de privatizare într-un fond special / bugetar pentru finanțarea programului de dezvoltare a infrastructurii industriale	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	Ministerul Finanțelor	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Examinarea efectuată; Propuneri elaborate și promovate
43.	Atragerea asistenței financiare externe (inclusiv credite preferențiale străine) cu scopul stimulării dezvoltării infrastructurii industriale	20 zile de servicii de consultanță	Cancelaria de Stat; Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Volumul creditelor preferențiale atrase
44.	Inițierea programului de construcție a halelor industriale și acordarea asistenței financiare investitorilor care vor construi hale industriale gata de utilizare	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	2016-2020	100,000,000	Asistența donatorilor	Suprafața halelor industriale date în exploatare; Numărul locurilor de muncă create
<i>C2. Dezvoltarea în continuare a infrastructurii (inclusiv nemateriale) de susținere a investițiilor și exporturilor</i>								
45.	Îmbunătățirea cadrului legislativ ce reglementează activitatea ZEL și PI, pentru a susține procesul de creare și dezvoltare ale acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, Administrația ZEL și PI	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Cadrul legislativ ce reglementează activitatea ZEL și PI îmbunătățit
46.	Evaluarea impactului și relevanței ZEL, PI, parcurilor științifico-tehnologice, parcurilor TIC, cu elaborarea concluziilor de rigoare și a propunerilor de eficientizare a activității acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, ADR, Administrația ZEL, PI, parcurilor științifico-tehnologice	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Impactul și relevanța evaluate; Concluziile și propunerile de rigoare elaborate

1	2	3	4	5	6	7	8	9
47.	Examinarea oportunității modificării cadrului legislativ prin concentrarea într-o singură lege a tuturor dispozițiilor care reglementează activitatea zonelor economice libere	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, ZEL	2017	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Propuneri elaborate
48.	Susținerea procesului de creare și dezvoltare a ZEL, PI, clusterelor, parcurilor științifice tehnologice, ca instrumente de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, ZEL, PI, ADR, autoritățile municipale, donatori	2016-2020	Costurile vor fi estimate în baza proiectelor ce vor fi inițiate	Fondul Național de Dezvoltare Regională, investitorii privați și alte surse	Numărul de ZEL, PI, clustere, parcuri științifice tehnologice create/dezvoltate
49.	Crearea parcurilor din industria tehnologiei informației, cu dimensiuni și facilități care să coreleze cu necesitățile și potențialul industriei TIC	100 zile de servicii de consultanță	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Ministerul Economiei, MIEPO	2017-2018	2,000,000	Asistența donatorilor	1 parc creat până în 2018; 2 parcuri create până în 2020
50.	Acordarea ajutorului metodologic administratorilor ZEL și PI cu scopul îmbunătățirii managementului și eficientizării activității acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO, ZEL, PI, ADR, autoritățile municipale, donatori	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Numărul de administratori instruiți; Numărul ZEL și PI cu managementul administrației îmbunătățit și eficientizat
51.	Monitorizarea respectării de către întreprinderi a standardelor de protecție a mediului, protecției resurselor naturale, a normelor de securitate energetică și eficiența energetică. Aprobarea termenilor privind efectuarea inspecțiilor și asigurarea transparenței acestora	Resurse umane proprii	Ministerul Mediului, Ministerul Economiei	MIEPO, Inspectoratul energetic de stat, ZEL, PI	Începând cu 2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Două inspecții pe an; Termenii privind efectuarea inspecțiilor aprobate și publicate
D. Maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale ISD prin consolidarea legăturilor cu economia națională								
D1. Elaborarea unui sistem mai atractiv de stimulente investiționale								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
52.	Evaluarea periodică eficienței facilităților pentru investiții (cele sectoriale, cele disponibile în zonele economice libere și parcurile industriale, facilități în domeniul eficienței energetice, și altele), efectului asupra competitivității sectoarelor prioritare, și atractivității acestora în comparație cu țările concurente	100 zile de servicii de consultanță	Ministerul Economiei	Ministerul Finanțelor	2016, 2018, 2020	300,000	Asistența donatorilor	Evaluări efectuate în 2016, 2018 și 2020
53.	Elaborarea și implementarea propunerilor de stimulente investiționale în scopul minimizării practicilor eronate anterioare și maximizării efectelor stimulative ale acestora asupra activității investiționale	30 zile de servicii de consultanță	Ministerul Economiei	Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și a Familiei, autoritățile administrație i publice locale	2017	90.000	Asistența donatorilor	Propuneri de facilități elaborate și implementate
<i>D2. Consolidarea legăturilor dintre ISD și economie</i>								
54.	Introducerea și instituționalizarea (cu finanțare pe bază permanentă) unui program de suport pentru furnizorii autohtoni, privind obținerea certificatelor de calitate (ISO, VDA, QS), instruirea personalului cu funcții de conducere pentru asigurarea comenzilor din partea investitorilor străini, obținerea de finanțări cu costuri reduse pentru achiziționarea de tehnologii, îmbunătățirea abilităților de vânzări și a marketingului, etc.	50 zile de consultanță pentru pregătirea programului, plus 1 salariat din cadrul organului responsabil de operarea programului	MIEPO	Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Economiei, ODIMM	Începînd cu 2018	2.000.000	Asistența donatorilor	Programul inițiat; Cel puțin 100 beneficiari direcți pe an

1	2	3	4	5	6	7	8	9
55.	Organizarea pe bază permanentă a evenimentelor dedicate ISD-IMM, la care să participe investitorii prezenți și cei potențiali	Resurse umane proprii	MIEPO	Camera de Comerț și Industrie, camere bilaterale, ambasadele Republicii Moldova de peste hotare	2016-2020	200,000	Asistența donatorilor	Cel puțin un eveniment organizat pe an
56.	Armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale în activitățile de servicii profesionale (audit, contabilitate, inginerie, arhitectură, etc.) și liberalizarea efectivă a comerțului cu servicii în conformitate cu prevederile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană	100 zile de consultanță	Ministerul de resort	Reprezentanți ai mediului privat, ai asociațiilor de servicii profesionale	2016-2018	300,000	Asistența donatorilor	Legislația națională armonizată cu standardele internaționale în activitățile de servicii profesionale
57.	Evaluarea nivelului de pregătire tehnologică a IMM-urilor / clusterelor la scară locală și regională și a potențialului de dezvoltare a conexiunilor cu investitorii existenți și potențiali, cu identificarea constrângerilor tehnologice critice și elaborarea propunerilor de înlăturare a acestora	100 zile de consultanță	ODIMM	Ministerul Economiei, MIEPO	2016	300,000	Asistența donatorilor	Evaluarea nivelului de pregătire tehnologică efectuată; Propuneri de înlăturare a constrângerilor elaborate
58.	Elaborarea de oferte personalizate investitorilor strategici naționali și străini, cu scopul atragerii și/sau menținerii acestora în Republica Moldova în procesul de alegere/reamplasare a locației pentru efectuarea investiției, în baza analizei constante a tendințelor de localizare, mai cu seamă în țările din regiune (România, Slovacia, Bulgaria, Macedonia, Ucraina, Belarus, Rusia)	Resurse umane proprii	MIEPO	Camera de Comerț și Industrie, camere bilaterale, ambasadele Republicii Moldova de peste hotare	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Analiză cu identificarea potențialilor investitori efectuată; Oferte elaborate

1	2	3	4	5	6	7	8	9
59.	Efectuarea analizei sectoarelor prioritare, cu scopul identificării sub-sectoarelor din cadrul acestora, care au potențial de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei, ODIMM	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Analiza sectoarelor prioritare efectuată, cu sub-sectoarele identificate
60.	Elaborarea și implementarea propunerilor pentru atragerea investițiilor și promovarea exporturilor pe fiecare sub-sector identificat în sectoarele prioritare	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerele de resort, ODIMM	Începînd cu 2016	Costurile urmează a fi estimate	Asistența donatorilor	Propuneri elaborate și implementate
E. Sporirea capacităților de export ale producătorilor autohtoni								
E1. Dezvoltarea instrumentelor de sprijin financiar pentru exportatori								
61.	Elaborarea, instituționalizarea și finanțarea unui program permanent de dezvoltare a exportatorilor din Moldova, menit să faciliteze inovațiile, achiziționarea tehnologiei, accesul la serviciile de consultanță în afaceri, îmbunătățirea competențelor de vânzare și marketing, creșterea și asigurarea calității produselor, crearea site-urilor web corporative în diferite limbi străine, precum și participarea la evenimentele investiționale și de comerț externe, etc.	50 zile de consultanță pentru pregătirea programului, plus 1 salariat din cadrul organului responsabil de operarea programului	MIEPO	Ministerul Economiei, Camera de Comerț și Industrie, ODIMM	Începînd cu 2018	7,000,000	Asistența donatorilor	Programul inițiat; Numărul beneficiarilor programului
62.	Capitalizarea Fondului de Garantare pentru IMM-uri și diversificarea portofoliului cu produse destinate companiilor din sectoarele prioritare cu potențial de export	Resurse umane proprii	ODIMM	Ministerul Economiei, MIEPO	2016-2018	45.000.000	Asistența donatorilor	Fondul de Garantare a Creditelor capitalizat cu cîte 15 milioane MDL pe an, în perioada 2016-2018
E2. Dezvoltarea instrumentelor de sprijin informațional pentru exportatori								

1	2	3	4	5	6	7	8	9
63.	Elaborarea unui program consistent de evenimente interne și externe, ce urmează a fi organizate de MIEPO pentru promovarea exportatorilor naționali	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Camera de Comerț și Industrie, camere bilaterale, ambasadatele Republicii Moldova de peste hotare	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Program elaborat
64.	Efectuarea periodică a studiilor de piață relevante sub aspectul prevederilor ZLSAC și prestarea serviciilor informaționale calitative pentru exportatorii din sectoarele prioritare	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Un studiu efectuat pe an; exportatorii informați privind concluziile studiilor
65.	Promovarea de către MIEPO în rândul exportatorilor autohtoni a instrumentelor informaționale relevante	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Cel puțin 200 beneficiari direcți pe an
66.	Elaborarea și implementarea unui Program de promovare a exportatorilor (prin organizarea forului exportatorilor, concursului - premiul național în export, comunicarea istoriilor de succes, etc.)	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2018-2020	Costurile vor fi estimate după aprobarea programului	Asistența donatorilor	Programul elaborat și implementat; Numărul de beneficiari
67.	Elaborarea și implementarea unui Program permanent de dezvoltarea a capacităților de management în domeniul exporturilor (Academia Exportatorilor)	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2018-2020	Costurile vor fi estimate după aprobarea programului	Asistența donatorilor	Programul elaborat și implementat; Numărul de beneficiari
68.	Sporirea vizibilității asociațiilor și uniunilor industriale, a grupurilor de producători și exportatori; sprijinirea schimbului internațional de experiență pentru beneficiarii / membrii acestora	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Cel puțin 200 beneficiari direcți pe an, care pot include atât asociații, cât și companii

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69.	Susținerea procesului de instituire a clusterelor orientate spre export la nivel de sectoare prioritare.	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Numărul consultațiilor oferite
F. Consolidarea capacităților instituțiilor naționale cu scopul atragerii, menținerii, dezvoltării investițiilor și promovării exporturilor								
<i>F1. Transformarea MIEPO într-o agenție eficientă și profesionistă în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor</i>								
70.	Elaborarea și aprobarea Strategiei de dezvoltare instituțională a MIEPO	Resursele umane proprii, planul este în curs de desfășurare în cadrul unui proiect finanțat de Banca Mondială	MIEPO	Ministerul Economiei	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Strategia de dezvoltare instituțională elaborată și aprobată de Guvern până la finele anului 2016
71.	Asigurarea finanțării optime a MIEPO, în contextul implementării Strategiei de dezvoltare instituțională, pentru exercitarea eficientă a mandatului	Resursele umane proprii	Ministerul Finanțelor	Ministerul Economiei	2017-2020	Costul va fi estimat în cadrul elaborării CBTM pentru 2017-2019	Surse bugetare	Bugetul MIEPO capitalizat cu suma necesară implementării Strategiei instituționale
72.	Eficientizarea activității MIEPO prin reformarea organizației în conformitate cu Strategia de dezvoltare instituțională aprobată	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO	2016-2020	Costul urmează a fi estimat în urma aprobării Strategiei instituționale a MIEPO	Surse bugetare	Reformarea instituției efectuată
73.	Eficientizarea activității Consiliului de Coordonare a activității MIEPO și a Consiliului de administrare a bugetului pentru implementarea Programului „Promovarea Exportului”	Resurse umane proprii	Ministerul Economiei	MIEPO	2016	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Activitatea Consiliilor eficientizată
74.	Elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare profesională destinat echipei MIEPO	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, donatori	2017-2020	500.000	Asistența donatorilor	Programul de dezvoltare profesională și dezvoltare profesională continuă, elaborat și implementat

1	2	3	4	5	6	7	8	9
75.	Instituționalizarea în cadrul MIEPO a funcției de asistență continuă a investitorilor străini (aftercare), care va acoperi inclusiv și dezvoltarea capacităților necesare pentru consolidarea legăturilor ISD-IMM, prin identificarea și promovarea furnizorilor locali	90 zile de servicii de consultanță pentru elaborarea programului	MIEPO	Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, donatorii	Începând cu 2017	Costul urmează a fi estimat în urma aprobării Strategiei instituționale a MIEPO	Asistența donatorilor	Baza de date cu proiectele ISD (CRM) creată; Conceptul de asistență investitorilor aprobat de către Consiliul de administrație MIEPO
76.	Sporirea vizibilității MIEPO în calitate de agenție națională în domeniul atragerii investițiilor și promovării exporturilor, prin campanii de comunicare instituțională	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Economiei	2016-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Numărul investitorilor străini atrași; Numărul contractelor de export încheiate
<i>F2. Consolidarea „diplomației economice” în domeniul promovării investițiilor străine directe</i>								
77.	Elaborarea și implementarea unui Plan de acțiuni în vederea dezvoltării diplomației economice, care să fie bazat pe următoarele elemente-cheie: revizuirea modalității de lucru a atașajilor economici, revizuirea distribuției geografice și a numărului de atașați economici și stabilirea indicatorilor de performanță privind activitatea atașajilor economici	100 zile de servicii de consultanță pentru elaborarea Planului de acțiuni	MIEPO, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Ministerul Economiei	2018-2020	Costul va fi estimat după elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni	Surse bugetare	Planul de acțiuni elaborat și aprobat de Guvern până în 2018; Evaluarea anuală a implementării Planului de acțiuni, începând cu 2018
78.	Organizarea cursurilor de instruire anuale pentru toți reprezentanții corpului diplomatic moldovenesc peste hotare în domeniul economic/comercial pentru a oferi informații despre avantajele comparative ale Republicii Moldova, sectoarele prioritare economice și asigurarea serviciilor de mediere, cu asigurarea materialelor promoționale corespunzătoare	Instructori invitați de la instituțiile relevante	MIEPO	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Economiei	2017-2020	400.000	Surse bugetare	Cursuri anuale de instruire organizate

1	2	3	4	5	6	7	8	9
79.	Identificarea a cinci țări-țintă pentru dinamizarea eforturilor de promovare a țării ca destinație pentru investiții. Desfășurarea programelor de informare și promovare a țării focusate pe cele cinci țări-țintă identificate	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Economiei	2018-2020	1,500,000	Surse bugetare	Cinci țări-țintă identificate; Numărul proiectelor investiționale potențiale în creștere cu cel puțin 100% (anul 1) și 50% în fiecare an consecutiv
80.	Identificarea piețelor-țintă de export cu asigurarea prezenței operaționale a diplomației economice pe teritoriul acestora (reprezentanții MIEPO în străinătate/ atașații economici/ consultanți locali)	Resurse umane proprii	MIEPO	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Economiei	2017-2020	Costuri suplimentare nu vor fi suportate	N/A	Piețele-țintă de export identificate; Numărul de contracte încheiate

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul de hotărâre a Guvernului „Cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020”

Strategia Națională de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020 a fost elaborată cu scopul îmbunătățirii climatului investițional, care va crea premisele necesare atragerii investițiilor în economia națională și de asemenea pentru majorarea exportului, asigurând astfel, dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova.

Acest model de dezvoltare orientat spre export va permite valorificarea atât a avantajelor naturale ale țării, cât și a noilor oportunități de natură comercială oferite de acordurile comerciale bilaterale și multilaterale semnate de Republica Moldova. Investițiile, în special investițiile străine directe (ISD) sunt considerate drept instrument-cheie în reducerea decalajului tehnologic care subminează competitivitatea exporturilor. Prin urmare, obiectivul de creștere și diversificare a exporturilor trebuie să coreleze cu cel de ameliorare a activității investiționale.

Potrivit Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020” aprobată prin Legea nr.166 din 11 iulie 2012, creșterea economică durabilă a țării trebuie să se bazeze pe atragerea investițiilor, dezvoltarea industriilor de export, promovarea unei societăți bazate pe cunoaștere, inclusiv prin consolidarea activităților de cercetare și dezvoltare, inovare și transfer tehnologic, toate fiind orientate spre eficiență și competitivitate. SND „Moldova 2020” recunoaște rolul investițiilor străine, subliniind că resursele investitorilor locali sunt limitate și investițiile străine pot fi un factor major cu impact pozitiv asupra dezvoltării țării. Pornind de la această viziune strategică, a fost concepută prezenta Strategie.

De asemenea, în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, Guvernul Republicii Moldova s-a angajat să realizeze un șir de reforme instituționale ambițioase, menite să îmbunătățească climatul investițional, să securizeze drepturile de proprietate, să sporească nivelul de predictibilitate generală a țării și să materializeze alte premise esențiale pentru intrarea investitorilor în Republica Moldova. Elaborarea acestei Strategii devine o necesitate în condițiile în care, aceasta face parte din angajamentele Guvernului stabilite în Matricea de politici în cadrul Acordului de finanțare între Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană pentru implementarea ZLSAC.

Actualmente, în legislația autohtonă domeniul investițional și de export nu este suficient reflectat, lăsând fără soluții de reglementare mai multe aspecte. De asemenea, actualele politici pun un accent insuficient pe crearea premiselor sporirii atractivității Republicii Moldova pentru desfășurarea afacerilor de către investitorii străini și locali, iar barierele întâmpinate de către aceștia în dezvoltarea afacerilor, inclusiv și la export, nu sunt suficient abordate în legislația națională. În plus, Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru perioada 2006-2015, a expirat la finele anului 2015.

Astfel, elaborarea acestui document strategic de politici devine o necesitate. Implementarea efectivă a Strategiei va permite atragerea proiectelor investiționale majore care vor contribui la reducerea decalajului tehnologic al Republicii Moldova, sporirea capacității de producere și export, crearea locurilor noi de muncă, impulsivarea activității IMM-urilor autohtone și nu în ultimul rând, dobândirea cunoștințelor în domenii noi și know-how pentru economia națională.

Un aspect important al Strategiei este faptul că aceasta vizează sectoarele cele mai promițătoare din punct de vedere al potențialului în atragere a ISD, în crearea locurilor de muncă și în generarea exporturilor pentru următorii 4-5 ani. Aceste sectoare au fost identificate prin analiza importanței sectorului în asigurarea cu locuri de muncă, potențialul de creștere rapidă a

exporturilor, nivelul demonstrat de competitivitate internațională și necesitatea de dezvoltare a unor ramuri cu o componentă tehnologică înaltă pentru produsele exportate.

Obiectivul principal al Strategiei este valorificarea rapidă a potențialului de export al Republicii Moldova, preponderent prin atragerea investițiilor străine. Documentul definește și stabilește viziunea, obiectivele și măsurile necesare pentru consolidarea avantajelor comparative și capacitățile instituționale necesare pentru atragerea de noi investitori, oferirea sprijinului și asistenței necesare la etapa post-instituțională pentru investitorii existenți, asigurarea dezvoltării legăturilor tehnologice între companiile cu investițiile străine și companiile locale și catalizarea procesului de difuziune a cunoștințelor și tehnologiilor aduse de proiectele bazate pe investițiile străine în întreaga economie.

Strategia se bazează pe câteva principii definitorii de politici, inclusiv cel al transparenței, participării, complementarității și neutralității intervențiilor, maximizării impactului social, cooperării instituționale și toleranței rezonabile față de risc. Obiectivele specifice ale Strategiei sunt: a) fortificarea elementelor de bază ale cadrului de reglementare care să permită atragerea, reținerea și dezvoltarea investițiilor și promovarea exporturilor; b) îmbunătățirea sistemului de dezvoltare a forței de muncă pentru sectoarele prioritare orientate spre export; c) sporirea calității infrastructurii industriale, de transport și comerciale pentru sectoarele orientate spre export; d) maximizarea beneficiilor economice și de dezvoltare ale ISD prin consolidarea legăturilor cu economia națională; e) sporirea capacităților de export a producătorilor autohtoni; f) consolidarea capacităților instituțiilor naționale în domeniul atragerii, menținerii și dezvoltării investițiilor.

Întru respectarea prevederilor Legii privind transparența în procesul decizional, nr.239 din 13 noiembrie 2008 și în scopul abordării direcțiilor prioritare ale politicii guvernamentale și a proiectului Strategiei la o scară largă, au fost convocate mai multe ședințe de lucru și două mese rotunde de consultări publice la 23 septembrie și la 29 octombrie curent (ultima fiind organizată în format electronic). În cadrul acestora au fost examinate obiecțiile, comentariile și propunerile din partea societății civile, a reprezentanților mediului de afaceri, instituțiilor publice centrale, precum și a partenerilor de dezvoltare. Concomitent, întru informarea publicului și asigurarea accesului la proiectul Strategiei, acesta a fost plasat pe site-ul Ministerului Economiei. Astfel, toți factorii interesați au avut posibilitatea să se expună și să participe activ în procesul decizional.

Proiectul Strategiei a fost elaborat cu susținerea financiară a Băncii Mondiale, iar Ministerul Economiei este beneficiarul documentului. De asemenea, o contribuție aparte în procesul de elaborare al proiectului Strategiei o deține Organizația Cooperării și Dezvoltării Economice și GIZ.

Strategia va fi implementată în baza Planului de Acțiuni conceput pentru perioada 2016-2020. Implementarea Strategiei se va efectua prin implicarea instituțiilor publice centrale, organizațiilor și agențiilor vizate, dar și cu implicarea mediului de afaceri și a societății civile. După necesitate, atât textul Strategiei, cât și Planul de Acțiuni vor fi revizuite și ajustate anual, cu includerea propunerilor specifice de completare și actualizare ale acestora.

Un rol important în procesul de monitorizare a implementării Strategiei îl deține Consiliul pentru Competitivitate, creat în baza Hotărârii de Guvern cu privire la Consiliul de Competitivitate nr.676 din 20.08.2014. S-a decis alegerea acestui aranjament instituțional, deoarece atragerea investițiilor și promovarea exportului depind în mare parte de competitivitatea națională, competitivitatea întreprinderilor cât și de cea a mărfurilor. În plus, din componența Consiliului fac parte reprezentanții ministerelor, patronatelor, mediului instituțional și academic și a altor instituții, care vor asigura implementarea Strategiei la nivel național. De asemenea, majoritatea reprezentanților Consiliului au o putere de decizie în cadrul instituțiilor implementatoare, ceea ce creează premisele actualizării efective și rapide a Strategiei, precum și a bunei implementări ale acesteia.

Pentru implementarea Planului de Acțiuni al Strategiei pe întreaga perioadă (2016-2020), prealabil vor fi necesare resurse financiare în următoarele cantumuri: 164,3 milioane lei – din contul asistenței tehnice și financiare externe și 1,9 milioane lei - din bugetul de stat. Totodată, la momentul actual este dificilă estimarea costului implementării integrale a Strategiei, deoarece costul pentru realizarea anumitor acțiuni constitutive, va fi determinat în urma aprobării programelor, planuri de acțiuni, mecanismelor aferente. Luând în considerație perioada de implementare de 5 ani (2016-2020), volumul estimat al resurselor necesare este rezonabil și nu poate prejudicia stabilitatea bugetară a țării. Mai mult decât atât, circa jumătate din acțiunile planificate (40 din 78 acțiuni) nu implică costuri financiare suplimentare, fiind suficiente resursele umane proprii și bugetul instituțiilor responsabile. Totodată, toate acțiunile cu implicații bugetare relativ considerabile sunt planificate pentru perioada 2018-2020, atunci când constrângerile bugetare nu vor fi atât de pregnante.

Efectele fiscale în urma implementării cu succes a Strategiei vor depăși de câteva ori costurile totale. Potrivit estimărilor, creșterea exporturilor cu 1 dolar SUA se materializează în 0,61 dolari SUA sub formă de venituri fiscale. Prin urmare, doar efectul proiectelor investiționale ce urmează a fi atrase, planificate în volum de circa 380 milioane dolari SUA pentru perioada 2016-2020 (cumulativ) va aduce la buget circa 232 milioane dolari SUA sub formă de venituri fiscale, depășind semnificativ costurile implementării Strategiei. În plus, efectele fiscale ale locurilor de muncă create în rezultatul implementării Strategiei ar putea aduce la buget circa 455 milioane lei sub forma încasărilor din impozitul pe venit, iar alte 1,4 miliarde lei ar putea intra, până în 2020 în bugetele CNAS și CNAM sub forma contribuțiilor de asigurări sociale și medicale.

Prin implementarea conștientă a prezentei Strategii, se urmărește obținerea către 2020 a unui influx net de ISD de 380 mil. USD, dintre care 250 mil. USD vor fi investițiile atrase prin prisma MIEPO. De asemenea se urmărește crearea a cel puțin 10 mii locuri de muncă, creșterea ponderii ISD în PIB până la 3,9 %, creșterea volumului exporturilor de bunuri până la 3,002 mild. USD, iar exporturile de servicii până la 1,275 mild. USD, reducerea deficitului comercial din PIB cu 4 %, scăderea ratei șomajului cu 1,4%, ș.a.

În temeiul celor expuse, precum și ținând cont de faptul că, realizarea obiectivelor formulate în prezenta Strategie va permite nu doar atingerea unor efecte economice tangibile, dar și va asigura sporirea atractivității Republicii Moldova pe plan internațional, îmbunătățirea mediului investițional și majorarea exporturilor, considerăm oportună aprobarea Strategiei Naționale de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020.

**Viceprim-ministru,
ministrul economiei**

Octavian Calmîc